

T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
UYGULAMALI PSİKOLOJİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

20 – 65 YAŞ ARASI KADINLARDA DENETİM ODAĞI VE
ÖZ-YETERLİK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞİKİNİN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Büşra KARAKAŞ

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Zehra Banu SAYINER

İstanbul – 2015

ÖNSÖZ

“Avcılar ilçesinde yaşayan 20 – 65 yaş arası kadınların denetim odağı ve öz – yeterlik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi” isimli araştırma Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Anabilim Dalı Uygulamalı Psikoloji Yüksek Lisans tezi olarak hazırlanmıştır.

Yapılan bu çalışmada denetim odağı ve öz – yeterlik ile ilgili literatüre değinilmiştir. Denetim odağı ve öz – yeterlik doğumdan itibaren kalıtım, aile ve çevrenin etkisiyle gelişen ve şekillenen bir olgu olarak, 20 – 65 yaş kadınlarda denetim odağının öz – yeterlik düzeyi ile arasındaki ilişkisellik değerlendirilmiştir.

Araştırma sürecinde aksaklıklarımı gösteren, bu sürecin bilinçli ve daha stressiz geçmesini sağlayarak özellikle psikolojik açıdan yanımda olan değerli tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Zehra Banu SAYINER hocama en içten teşekkürlerimi arz ederim.

Tüm araştırmam boyunca gerek araştırma verilerimin toplanmasında, gerek örneklem grubumun bulunmasında yardımcı olan benden sabırlarını ve desteklerini eksik etmeyen değerli dostlarım Bilgen AKYILDIZ, Dilan NERGİZ, Hande YILMAZ, Gülen TOKER, Güven TOKER, Görkem RAHMİOĞLU, Psk. Fatma ÜNLÜ, Psk. Pınar DENİZ, Psk. Songül ALATAŞ, Begüm Aslı SÖĞÜT ve Selin ÖRS’e çok teşekkür ederim.

Çok sevgili Kubilay BAĞ’a en zor zamanlarda beni motive ettiği, bana inandığı ve güçlü hissettirdiği için çok teşekkür ederim.

Bugünlerimin temelini atan, bana karşı her zaman duyarlı ve sabırlı olan bütün yaşamım boyunca kuşkusuz güvenen ve benden inançlarımı eksik etmeyen maddi manevi her konuda yanımda olan çok kıymetli babam Hakim KARAKAŞ’a, annem Havva KARAKAŞ’a ve Kardeşim Alperen KARAKAŞ’a çok teşekkür ederim.

İstanbul 2015

Büşra KARAKAŞ

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR	iv
TABLolar LİSTESİ	v
ÖZET	vi
SUMMARY	vii
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Problem Cümlesi	3
1.3. Alt Problemler	3
1.4. Araştırmanın Önemi	5
1.5. Sayıtlar	6
1.6. Sınırlılıklar	6
1.7. Tanımlar	7
1.7.1. Denetim Odağı	7
1.7.2. İçten Denetimlilik	7
1.7.3. Dıştan Denetimlilik	7
1.7.4. Öz – Yeterlik	7
2. İLGİLİ LİTERATÜR	8
2.1. Denetim Odağı	8
2.1.1. Julian Rotter'in Sosyal Öğrenme Kuramı	9
2.1.2. Denetim Odağının Gelişimi	12
2.1.3. İç Denetim Odağı	13
2.1.4. Dış Denetim Odağı	14
2.1.5. Çeşitli Değişkenlerin Açısından Denetim Odağı İlişkisi	15
2.1.6. Denetim Odağı Konusunda Yapılan Araştırmalar	17
2.2. Öz – Yeterlik	22
2.2.1. Bandura'nın Sosyal Bilişsel Kuramı	25
2.2.2. Öz – Yeterlik İnancının Önemi	25
2.2.3. Öz – Yeterlik Kaynakları	27
2.2.4. Öz – Yeterlik İnancının Süreçleri	29
2.2.5. Öz – Yeterlik Gelişimi	32
2.2.6. Yüksek Öz – Yeterlik İnancı Özellikleri	33
2.2.7. Düşük Öz – Yeterlik İnancı Özellikleri	34
2.2.8. Öz – Yeterlik İle İlgili Yapılan Araştırmalar	35

3.YÖNTEM	39
3.1 Araştırmanın Modeli	39
3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklem	39
3.3. Veri Toplama Araçları	40
3.3.1. Demografik Bilgi Formu	40
3.3.2. Rotter Denetim Odağı Ölçeği (RDOÖ):	40
3.3.3. Öz Etkililik – Yeterlik Ölçeği (ÖEYÖ):	41
3.3.4. Verilerin Değerlendirilmesi	42
3.5. İstatistiksel Analizler.....	43
4. BULGULAR VE YORUM.....	45
4.1. Katılımcıların Genel Yapısına İlişkin Bulgular	45
4.2. İlişki Analizi Sonuçları	49
5.TARTIŞMA	77
6. SONUÇ ve ÖNERİLER	89
6.1. Sonuç	89
6.2. Öneriler	90
6.2.1. Araştırmacılar İçin Öneriler	90
6.2.2. Uygulamacılar İçin Öneriler	91
KAYNAKLAR	92
EKLER.....	103
EK 1: Demografik Bilgi Formu	104
EK 2: Rotter Denetim Odağı Ölçeği	106
EK 3: Öz Etkililik – Yeterlik Ölçeği.....	108
ÖZGEÇMİŞ	110

KISALTMALAR

Akt.	:Aktaran
Diğ.	:Diğerleri
Ort.	:Ortalama
SPSS	:Statistical Package for Social Sciences
RDOÖ	:Rotter Denetim Odağı Ölçeği
ÖEYÖ	:Öz – Etkililik Yeterlik Ölçeği
TÜİK	:Türkiye İstatistik Kurumu

TABLolar LİSTESİ

TABLO 4.1.1. : YAŞ,KAÇ KARDEŞ OLDUKLARI, KAÇINCI ÇOCUK OLDUKLARI, MEDENİ DURUMLARI, ÇOCUĞA SAHİP OLUP OLMADIKLARI, KAÇ ÇOCUKLARI OLDUĞU, EĞİTİM DURUMLARI, ÇALIŞMA DURUMLARI, ÇALIŞMA YILLARI, ÇALIŞILAN KURUM, ÇALIŞMAYANLARIN DAHA ÖNCE ÇALIŞIP ÇALIŞMADIKLARI, GELİR DURUMLARINA VE KADER İNANÇLARINA İLİŞKİN ORTALAMA, STANDART SAPMA VE YÜZDE SIKLIK DAĞILIMLARI.....	42
TABLO 4.1.2. : DENETİM ODAĞI YÜZDE SIKLIK DAĞILIMLARI	43
TABLO 4.1.3. : NORMALLİK ANALİZİ	44
TABLO 4.2. : İLİŞKİ ANALİZİ SONUÇLARI.....	44
TABLO 4.2.1. : 20 – 65 YAŞ ARASI KADINLARIN DEMOGRAFİK BİLGİLERİ İLE DENETİM ODAĞINA İLİŞKİN Kİ KARE TESTİ SONUÇLARI	44
TABLO 4.2.2. : 20 – 65 YAŞ ARASI KADINLARIN FARKLI YAŞ GRUPLARI İLE DENETİM ODAĞI VE ÖZ – YETERLİK DÜZEYLERİNE İLİŞKİN KRUSKAL WALLİS TESTİ SONUÇLARI.....	46
TABLO 4.2.3. : 20 – 65 YAŞ ARASI KADINLARIN KARDEŞ SAYISI FARKLI OLAN GRUPLAR İLE DENETİM ODAĞI VE ÖZ – YETERLİK DÜZEYLERİNE İLİŞKİN KRUSKAL WALLİS TESTİ SONUÇLARI.....	49
TABLO 4.2.4. : 20 – 65 YAŞ ARASI KADINLARIN KAÇINCI ÇOCUK OLDUĞU FARKLI OLAN GRUPLAR İLE DENETİM ODAĞI VE ÖZ – YETERLİK DÜZEYLERİNE İLİŞKİN KRUSKAL WALLİS TESTİ SONUÇLARI.....	51
TABLO 4.2.5. : 20 – 65 YAŞ ARASI KADINLARIN MEDENİ DURUMU FARKLI OLAN GRUPLAR İLE DENETİM ODAĞI VE ÖZ – YETERLİK DÜZEYLERİNE İLİŞKİN KRUSKAL WALLİS TESTİ SONUÇLARI.....	53
TABLO 4.2.6. : 20 – 65 YAŞ ARASI KADINLARIN ÇOCUĞU OLUP OLMAMA DURUMU FARKLI OLAN GRUPLAR İLE DENETİM ODAĞI VE ÖZ – YETERLİK DÜZEYLERİNE İLİŞKİN MANN WHİTNEY U TESTİ SONUÇLARI	55
TABLO 4.2.7. : 20 – 65 YAŞ ARASI KADINLARIN ÇOCUK SAYISI FARKLI OLAN GRUPLAR İLE DENETİM ODAĞI VE ÖZ – YETERLİK DÜZEYLERİNE İLİŞKİN KRUSKAL WALLİS TESTİ SONUÇLARI	57
TABLO 4.2.8. : 20 – 65 YAŞ ARASI KADINLARIN EĞİTİM DURUMU FARKLI OLAN GRUPLAR İLE DENETİM ODAĞI VE ÖZ – YETERLİK DÜZEYLERİNE İLİŞKİN KRUSKAL WALLİS TESTİ SONUÇLARI.....	59

TABLO 4.2.9. : 20 – 65 YAŞ ARASI KADINLARIN ÇALIŞIP ÇALIŞMAMA DURUMU FARKLI OLAN GRUPLAR İLE DENETİM ODAĞI VE ÖZ – YETERLİK DÜZEYLERİNE İLİŞKİN MANN WHİTNEY U TESTİ SONUÇLARI.....	62
TABLO 4.2.10. : 20 – 65 YAŞ ARASINDAKİ KADINLARIN ÇALIŞMA YILI FARKLI OLAN GRUPLAR İLE DENETİM ODAĞI VE ÖZ – YETERLİK DÜZEYLERİNE İLİŞKİN KRUSKAL WALLİS TESTİ SONUÇLARI.....	64
TABLO 4.2.11. : 20 – 65 YAŞ ARASI KADINLARIN DAHA ÖNCE ÇALIŞIP ÇALIŞMAMA DURUMU FARKLI OLAN GRUPLAR İLE DENETİM ODAĞI VE ÖZ – YETERLİK DÜZEYLERİNE İLİŞKİN MANN WHİTNEY U TESTİ SONUÇLARI.....	66
TABLO 4.2.12. : 20 – 65 YAŞ ARASI KADINLARIN GELİR DURUMU FARKLI OLAN GRUPLAR İLE DENETİM ODAĞI VE ÖZ – YETERLİK DÜZEYLERİNE İLİŞKİN KRUSKAL WALLİS TESTİ SONUÇLARI.....	68
TABLO 4.2.13. : 20 – 65 YAŞ ARASI KADINLARIN DENETİM ODAĞI VE ÖZ – YETERLİK DÜZEYLERİNE İLİŞKİN MANN WHİTNEY U TESTİ SONUÇLARI.....	69
TABLO 4.1.14. : 20 – 65 YAŞ ARASI KADINLARIN DENETİM ODAĞI VE ÖZ – YETERLİK DÜZEYLERİNE İLİŞKİN SPEARMEN KORELASYON ANALİZİ SONUÇLARI	70

GENEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı :Büşra KARAKAŞ
Anabilim Dalı :Psikoloji
Programı :Uygulamalı Psikoloji
Tez Danışmanı :Yrd. Doç. Dr. Zehra Banu SAYINER
Tez Türü ve Tarihi :Yüksek Lisans – Haziran 2015

20 – 65 YAŞ ARASI KADINLARDA DENETİM ODAĞI VE ÖZ –YETERLİK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

ÖZET

Denetim odağı ve öz – yeterlikle ilgili yapılan birçok araştırma ağırlıklı olarak belirli bir meslek grubun ile kadın ve erkeği ayırmadan beraber değerlendirilerek gerçekleştirildiği görülmektedir. Yapılan bu çalışma kadınları özel olarak ele alıp birçok değişkenle denetim odağı ve öz – yeterlik ilişkisinin incelenmesini içermektedir. Bu araştırma İstanbul ilinin Avcılar ilçesinde yaşayan 386 kadının katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Örnekleme yaşları 20 ile 65 arasında değişen kolayda örnekleme yöntemiyle belirlenen yetişkin kadın bireyler oluşturmaktadır. Değerlendirmede iki ölçekten yararlanılmıştır. Denetim odağını tespit etmek için “Rotter Denetim Odağı Ölçeği” ile öz – yeterliği tespit etmek için “Öz Etkililik – Yeterlik Ölçeği” kullanılmıştır. Ayrıca demografik bilgilere ulaşmak amacıyla “Demografik Bilgi Formu” kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öz – yeterlik ve denetim odağı arasında negatif yönlü çok zayıf bir ilişki gözlenmiştir. Buna göre davranışa başlama, davranışı sürdürme, davranışı tamamlama ve öz etkililik – yeterlik arasında ve davranışı sürdürme davranışı tamamlama, engellerle mücadele, öz etkililik – yeterlik arasında pozitif yönde bir ilişki gözlenirken, denetim odağı ile negatif yönde bir ilişki gözlenmiştir. Ayrıca yaşa, kardeş sayısına, medeni duruma ve çocuk sahibi olma durumuna göre denetim odağı anlamlı farklılık göstermektedir. Davranışa başlama, davranışı sürdürme, öz – yeterlik ve denetim odağı eğitim durumuna göre ve davranışı tamamlama, denetim odağı çalışma yılına göre anlamlı farklılık göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Kadın, denetim odağı, öz etkililik – yeterlik

GENERAL INFORMATION

Name and Surname :Büşra KARAKAŞ
Field :Psychology
Program :Applied Psychology
Supervisor :Assist. Prof. Zehra Banu SAYINER
Degree Awarded and Date :Master – June 2015

INVESTIGATION OF RELATIONSHIP BETWEEN LOCUS OF CONTROL AND SELF – SUFFICIENCY FOR WOMEN, WHOSE AGES ARE BETWEEN 20 - 65

SUMMARY

It is seen that most of the researches are evaluated together without distinguishing women and men about locus of control and self – sufficiency. In this work women are discussed specifically and it includes that the relationship between locus of control and self – sufficiency. This research is made with the 386 women who live in İstanbul, Avcılar. Women who are identified with the convenience sampling and sampling ages are between 20 and 60 compose this research. This research benefits from 2 scale; to determine focus of control “ Rotter scale of locus of control” and to determine self – effectiveness and sufficiency “ scale of self effectiveness ant sufficiency”. “Demographic information form” is also used to reach the demographic information. According to research result, a very weak negative correlation is observed between self sufficiency and locus of control. According to results, it is seen that there is positive relationship between starting to behaviour, continuing to behaviour, completing the behaviour, fighting with the obstacles and self – sufficiency, but there is negative relationship with the locus of control. Moreover, locus of control is differ form age, number of siblings, marital situation and having children. There are also differences between starting to behaviour, continuing to behaviour and education background and completing the behaviour and locus of control is differ from working year.

Key Words : Women, Locus of Control, Self Effectiveness– Sufficiency

1. GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde incelenen konunun problemi, amacı, önemi, sayıltıları, sınırlılıkları ve tanımlamaları açıklanmıştır.

1.1. Problem Durumu

İnsanlığın var olması ile beraber bireylerin bir araya gelerek meydana getirdikleri grupların sonucu olarak toplulukların oluşması gerçekleşmiştir. Her topluluk din, sosyal statü ve siyasi görüş gibi belirli özelliklerini kategorilere ayırmıştır. Kadın ya da erkek bütün topluluklarda en temel kategori olarak toplumun geleneklerini ve kültürünü meydana getirmiştir. Bu kategori toplumsal beklentileri yanıtlamaya çalışmış ve cinsiyet adını almıştır (Ersoy, 2009).

Cinsiyetlerin birbirinden ayrılması doğumdan daha öncesine kalıtıma dayanmaktadır. Duygu, düşünce ve davranışların cinsiyete göre farklılaşması en başta hormonal etkilerin sonucu olmaktadır. Doğumdan itibaren gerçekleşen hormonlara bağlı kadın ve erkek farklılıkları olayların algılanış biçiminden, değerlendirilişine, ortaya dökülen tepkilerden, kendilerini ifade ediş şekillerine ve yaşamlarında karşılaştıkları durumlar karşısında hissettikleri duygulara kadar uzanmaktadır. (Onay, 2009).

Cinsiyet bağlı kişilik özellikleri kalıtımın yanı sıra kültürden ve psikolojik etmenlerden de etkilenmektedir. Her kültür cinsiyete değer, düşünce ve davranışlarının nasıl olması gerektiği konusunda uyarılarda bulunmakta ve sınırlarını belirlemektedir. Yapılan araştırmalar kadın ve erkeklerin farklı psikolojik ruh hallerinin bulunduğunu, kadınların yaşadıklarını anlamlandırma da olayları detaylı incelediklerini, duygusal yaklaştıklarını ve etkilerini uzun süre taşıdıklarını göstermektedir (Mudd, 2002. Akt. Ersoy, 2009).

Kadınların hormona, toplumlara ve kültürel özelliklere göre sergiledikleri tutum, davranış ve kişilik özelliklerini inceleyen

araştırmalar artmakta kadın psikolojisi merak uyandırmaktadır. Kadınların buldukları yaşa göre kardeş sayısına, doğum sırasına, medeni durumuna, ebeveyn olmasına, çocuk sayısına, eğitim ve çalışma durumuna, çalıştığı yıl sayısına ve gelir durumuna gibi çeşitli demografik bilgilere göre denetim odağı ve öz – yeterlik düzeylerinin nasıl etkilendiği önem teşkil etmektedir.

Denetim odağı; insanların kendisini etkileyen olaylar karşısında gösterdikleri, yeteneklerinin, özelliklerinin ve davranışlarının sonuçları ya da şans, kader, talih gibi kendi dışlarındaki güçlerin işi olarak yorumlamalarıdır. Bu kapsamda insanlar davranışlarının ya da başlarına gelen olayların kendileri tarafından değil de dış etkenlerin belirlediğine inanıyorsa bu kişiler dıştan denetimli, davranışlarının ya da başlarına gelen olayların kendi davranışları sonucunda olduğuna ya da kalıcı özelliklerine bağlı olduğuna inanıyorsa bu kişiler içten denetimli olarak tanımlanmaktadır (Küçükkaragöz, 1998).

Öz – yeterlik, bireylerin ne düşüneceği, ne hissedeceği, ve nasıl davranacağını gösteren önemli bir özelliktir. Öz – yeterlik düzeyi, kişilerin harekete geçme güdüsünü arttırabilir ya da engelleyebilir. Düşük düzeydeki öz – yeterlik, bireylerdeki öz güven eksiliğine, bireysel başarı ve gelişimleri hakkındaki olumsuz düşünceleri beslemelerine neden olur. Tam tersi yüksek düzeydeki öz – yeterlik hissi ise, akademik performansı arttırmasının yanı sıra işlemleri kavramayı kolaylaştırır. Aynı zamanda yüksek düzeyde öz – yeterliğe sahip kişilerin hedefleri yüksektir ve bu hedefleri gerçekteşirmek için yeterince azimleri vardır.

Türkiye’de 2012 yılında gerçekteştirilen nüfus sayımına göre toplam nüfusun (75 627 384) %49,8’ini kadın nüfus oluşturmaktadır. Kadın nüfusun %24,4’ünü 0-14 yaş grubu, %16,3’ünü 15-24 yaş grubu, %31’ini 25-44 yaş grubu, %19,8’i 45-64 yaş grubu ve %8,5’ini 65 ve daha yukarı yaş grubundaki kadın nüfusu oluşturmaktadır.

Avcılar ilçesinde ise toplam 207.716 kadın nüfus bulunmaktadır (<http://www.tuik.gov.tr>).

Türkiye’ de nüfusun yarısının neredeyse kadın ve kadınların büyük bir kısmının 15 – 65 yaş arası olması bu araştırmaya ışık tutmuştur. Kadınların denetim odağının içten denetimli olmasının ve öz – yeterlik düzeylerinin düşmesinin kişiliği olumsuz yönde etkilemesi dikkate alındığında bu araştırmanın faydalı olacağı değerlendirilmiştir.

Araştırmanın problemi “İstanbul ilinin Avcılar ilçesinde yaşayan 20 – 65 yaş arası kadınların denetim odakları ve öz – yeterlik düzeyleri arasında bir ilişki var mıdır?” şeklinde belirlenmiştir.

1.2. Araştırmanın Problem Cümlesi

20 – 65 yaş arası kadınların denetim odağı ve öz – yeterlilik düzeylerinin incelenmesi bu araştırmanın ana problemini oluşturmaktadır.

1.3. Alt Problemler

1. 20 – 65 yaş arası kadınların demografik bilgileri ile denetim odağı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
2. 20 – 65 yaş arası kadınların farklı yaş grupları ile denetim odağı ve öz – yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. 20 – 65 yaş arası kadınların kardeş sayısı farklı olan gruplar ile denetim odağı ve öz – yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
4. 20 – 65 yaş arası kadınların kaçınıcı çocuk olduğu farklı gruplar ile denetim odağı ve öz – yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

5. 20 – 65 yaş arası kadınların medeni durumu farklı olan gruplar ile denetim odağı ve öz – yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
6. 20 – 65 yaş arası kadınların çocuğı olup olmama durumu farklı olan gruplar ile denetim odağı öz – yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
7. 20 – 65 yaş arası kadınların çocuk sayısı farklı olan gruplar ile denetim odağı öz – yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
8. 20 – 65 yaş arası kadınların eğitim durumu farklı olan gruplar ile denetim odağı ve öz – yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
9. 20 – 65 yaş arası kadınların çalışıp çalışmama durumu farklı olan gruplar ile denetim odağı ve öz – yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
10. 20 – 65 yaş arası kadınların çalışma yılı farklı olan gruplar ile denetim odağı ve öz – yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
11. 20 – 65 yaş arası kadınların çalıştığı kurumu farklı olan gruplar ile denetim odağı ve öz – yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
12. 20 – 65 yaş arası kadınların daha önce çalışıp çalışmama durumu farklı olan gruplar ile denetim odağı öz – yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
13. 20 – 65 yaş arası kadınların gelir durumları farklı olan gruplar ile denetim odağı ve öz – yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

14. 20 – 65 yaş arası kadınların kadere inanıp inanmama durumu farklı olan gruplar ile denetim odağı ve öz – yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

15. 20 – 65 yaş arası kadınların denetim odağı ve öz – yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

16. 20 – 65 yaş arası kadınların denetim odağı ve öz – yeterlik düzeyleri arasında bir ilişki var mıdır?

1.4. Araştırmanın Önemi

Kadınların toplum tarafından benimsemek zorunda kaldığı roller kadın kişilik yapısındaki negatif davranışlara neden olmaktadır. Kadın karar alırken, başkalarının fikirlerini odak noktasında tutarak kendi fikirlerini önemsememeye başlar, başına gelen olaylarda kendi etkisini görmeyi kaybedip dışarıdaki kişilere ya da durumlara neden yükler. Bir davranışa başlarken, davranışını tamamlayana kadar kendi gücünü, başarısını, mücadelesini keşfedemez bir hal alır.

Yapılan bu araştırmada, yaş, kardeş sayısı, kaçınıcı çocuk olduğu, medeni hali, çocuk sahibi olup olmadığı, kaç çocuğa sahip olduğu, eğitim durumu, çalışma durumu, çalışılan yıl, çalışılan kurum, meslek çalışmayanların daha önce çalışma durumu, gelir durumu ve kader inancı gibi değişkenlere yer verilmiştir. Bu sayede kadınlarda görülen denetim odağının, içten mi dıştan mı olduğu ve öz – yeterlik düzeyleri farklı değişkenler doğrultusunda test edilmiştir. Araştırmanın sonucunda, kadınlardaki içten, dıştan denetimin ve öz – yeterlik düzeyinin hangi kişisel bilgilerle ilişkili olduğunun tespit edilmesi, böylelikle kadınlara kendi farkındalıklarını kazandırmak ve önüne geçmelerini sağlamak amaçlanmıştır.

Bu araştırmanın denetim odağı ve öz – yeterlikle ilgili yapılan diğer araştırmalarla karşılaştırılması, elde edilen bulguların

genellenebilir ve gelecek araştırmalara yön verici olması açısından önem teşkil etmektedir.

1.5. Sayıtlar

- 1- Araştırmaya katılan kadınların Demografik Bilgi Formunu, Rotter Denetim Odağı Ölçeğini ve Öz Etkililik – Yeterlik Ölçeğini objektif, samimi, gerçek duygu ve düşüncelerine uygun olarak yanıtladıkları varsayılmıştır.
- 2- Rotter Denetim Odağı Ölçeğinin yapılan bu araştırmaya uygulanabileceği ve elde edilen bulguların geçerli ve güvenilir olduğu varsayılmıştır.
- 3- Öz Etkililik – Yeterlik Ölçeğinin yapılan bu araştırmaya uygulanabileceği ve elde edilen bulguların geçerli ve güvenilir olduğu varsayılmıştır.

1.6. Sınırlılıklar

- 1- Araştırma kolayda örnekleme yöntemiyle seçilmiş İstanbul ilinin Avcılar ilçesinde yaşayan 20 – 65 yaş arası 386 kadın görüşleriyle sınırlıdır.
- 2- Araştırmada incelenen denetim odağı, Rotter Denetim Odağı Ölçeğinden elde edilen sonuçlarla sınırlıdır.
- 3- Araştırmada incelenen öz – yeterlik, Öz Etkililik – Yeterlik Ölçeğinden elde edilen sonuçlarla sınırlıdır.
- 4- Araştırmanın evreni İstanbul ilinin Avcılar ilçesinde yaşayan 20 – 65 yaş arası kadınlarla sınırlıdır.
- 5- Bu araştırma 2014 – 2015 yılında elde edilen verilerle sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

1.7.1. Denetim Odağı:

İnsanların olumlu, olumsuz, kendilerini etkileyen olayları, kendi özellik, davranış ve yeteneklerinin sonucu ya da kader, şans, talih ve güçlü başkaları gibi kendisi dışındaki güçlerin nedeni olarak görüp algılaması eğilimini denetim odağı olarak tanımlar (Erdem, 2001).

1.7.2. İçten Denetimlilik:

Bireyin bir konuda karar verme noktasında başka bireylerin yönlendirmesine ihtiyaç duymamasını ve bu kararları alırken özgür olmasını ya da bireyin kendisini etkileyen olayların daha çok kendi denetiminde olduğu inancına sahip olmasını içten denetimlilik olarak tanımlar (Dökmen, 2003).

Yapılan bu araştırmada Rotter denetim odağı ölçeğinden düşük puan alan kadınlar içten denetimli olarak nitelendirilmektedir.

1.7.3. Dıştan Denetimlilik:

Bireyin karar verme noktasında başka bireylere bağımlı olmasına ve özgürce karar verebilecek durumda olmamasına ya da bireyin kendisine olanların daha çok kendisi dışındaki güçlerin denetiminde olduğu inancına sahip olmasını dıştan denetimlilik olarak tanımlar (Dökmen, 2003).

Yapılan bu araştırmada Rotter denetim odağı ölçeğinden yüksek puan alan kadınlar dıştan denetimli olarak nitelendirilmektedir.

1.7.4. Öz Yeterlik:

Kişilerin bir eylemi gerçekleştirmek için olması gereken koşulları organize edip olumlu bir şekilde sonuçlandırmasına ilişkin kendi yargısına öz – yeterlik denir. Öz – yeterlik insanların gelecek yaşamlarında karşılaşılabilecekleri zor durumların üstesinden gelme konusunda ne seviyede başarılı olabileceklerine dair kendileri hakkındaki yargıları ve inançlarıdır (Senemoğlu 2012).

2. İLGİLİ LİTERATÜR

2.1. Denetim Odağı

Denetim odağı, ortaya çıktığından beri birçok araştırmaya konu olmuş ve çeşitli kişilik değişkenler ya da davranışlar ile olan ilişkisine bakılmıştır. Denetim odağı literatüre ilk defa 1966 yılında Rotter tarafından kazandırılmıştır. Yapılan bir tanıtımda denetim odağının, bireylerin olumlu ya da olumsuz olarak kendilerini etkileyen olayları kendi yetenekleri, özellikleri, kaderi veya güçlü olan diğer insanlar gibi değişkenlere bağlama eğilimi olduğunu söylemiştir (Aslan, 2006).

Bireylerin gerçekleştirdikleri davranışları sonucunda ortaya çıkan ödül ve cezalar, bireylerin ilerleyen zamanlardaki davranışlarının sonuçları için bazı beklentiler içine girmesine neden olmaktadır. Beklentiler her bireyin kendi yaşamına özgü olduğu için davranışlarının sonuçlarını ya kendi davranışlarına ya da kendi davranışlarından bağımsız olarak algılamaktadırlar. Denetim odağı bireysel bir özellik olarak, bireylerin davranışları ve davranışlarının sonuçları arasındaki neden-sonuç ilişkisine bağlı genellenmiş inanç ve beklentileri içermektedir (Buluş, 1996).

Başka bir tanıma göre denetim odağı, kişinin davranışlarını ve kaderini kimin ve neyin belirlediğine dair bir algıdır (Barker, 2002).

Denetim odağı, bireylerin kendi davranışları sonucunun kendi bireysel sorumluluğu olarak ne derece kabul ettiği olarak belirtilmektedir (Binici, 2014).

Denetim odağı sosyal öğrenme kuramıyla yakından ilgili olup, bireylerin davranışlarının sonucunda ne olacağına dair geliştirdikleri beklentilerini göstermektedir (Binici, 2014).

Bireyin yaşadığı ya da yaşama ihtimali olan olumlu olaylar ödüller, olumsuzlar da cezalar olarak ayrılırsa ortaya iki eğilim çıkmaktadır. Bu eğilimlerden birincisini incelediğimizde, ödül ve

cezaların kişinin dışındaki başka güçlerce yönetildiği ve denetlendiğini görürüz. Bunun yanı sıra, ödüllere ulaşma ve cezalardan kaçınmada kişisel çabaların etkili olmadığı doğrultusundaki bir beklentinin olması söz konusudur. İkinci eğilime bakarsak, ödül ve cezaların büyük ölçüde bireyin kendi eseri olduğu ve bunların ortaya çıkışında daha çok kendi davranışlarının etken olacağı doğrultusunda oluşan beklentileri görebiliriz. Bu oluşan iki eğilim de denetim odağı olarak adlandırılmaktadır (Canbay, 2007).

2.1.1. Julian Rotter'in Sosyal Öğrenme Kuramı

Rotter'in sosyal öğrenme kuramı, iki kuramsal yaklaşımı, davranışçı kuramları ve bilişsel kuramları bütünleştirmeye çalışmaktadır. Sosyal öğrenme kuramında davranış potansiyeli, beklentiler, pekiştirme değeri ve psikolojik durum adı altında dört tür değişken tanımlanmaktadır. Denetim odağı bu değişkenlerden, “beklentilere” ilişkin değerlendirilmektedir (Sürgen 2014).

2.1.1.1. Davranış Potansiyeli

Davranış, sosyal öğrenme kuramına göre beklenti ve pekiştirme değerinin fonksiyonudur. Davranış potansiyeli ise bir davranışın, belirli bir ya da birkaç pekiştireçle ilgili olarak meydana gelme sıklığıdır. Davranışların sonucu olarak görülen pekiştirme değerleri yüksek olduğunda o davranışın görülme olasılığı artmaktadır. Davranışların hangi durumda ortaya çıktığı kişiden kişiye farklılık göstermektedir. Davranışların gerçekleşmesi olasılığı kişilerin ve durumların değişkenlik göstermesiyle farklılaşmaktadır (Sürgen,2014).

2.1.1.2. Beklenti

Bir davranış sonucunda beklenen, pekiştiricinin ortaya çıkma olasılığıdır. Yapılan bu tahminler, bireylerin geçmiş davranışlarının sonucunda edindikleri deneyimler gibi başka bireyleri gözleyerek de oluşabilir. Beklentileri belirleyen bir diğer önemli durumda bireylerin mevcut ihtiyaç halleridir (Sürgen, 2014).

Bireylerin pekiştirilen davranışı tekrar gösterme olasılıkları yüksek orandadır. Bu davranışların açıklanması konusunda Rotter ve davranışçılar ayrılmıştır. Davranışçılara göre alışkanlıklar ya da edimsel koşullanma önceden edinilen deneyimlerle kuvvetlenmektedir. Rotter'a göre ise bireylerin belirli bir davranışı ne kadar çok pekiştirilirse, aynı davranışın gelecekte pekiştirileceğine dair beklentiler de güçlenecektir. Diğer bir taraftan davranışlar pekiştirilmediğinde, ödüllendirilme beklentisinde düşüş olacaktır (Şaka, 2014).

Benzer durumlarda sayıca fazla pekiştirme yaşadıktan sonra belli davranışların ödül getireceği beklentisi artmaktadır. İlk kez karşılaşılan durumlarda gösterilen davranışın, bu durumla alakalı beklentinin daha önceden yaşanmış benzer durumlar tarafından belirlenmektedir. Akılcı olmayan düşük beklentiler davranış sorunlarına yol açmaktadır (Sürgen, 2014).

Sosyal öğrenme kuramında söz edilen iki tür genelleştirilmiş beklenti vardır. Bunlardan ilki başarı, bağımlılık, toplumsal kabul, uyma ve benzerleri gibi sadece belli sonuçlara özgül beklentileri içermektedir. İkincisi olan genelleştirilmiş beklenti ise sonuçların kendi niteliklerinin değişebildiği ve belirli bir kararı ya da problem çözümünü kapsayan bir dizi psikolojik durumun başka özelliklerinden genelleştirilen beklentileri içermektedir. Belirli durumlarda, bir sonucun davranışı izleyeceğine ilişkin beklentiyi değerlendirirken sadece bir sonuç için genelleştirilmiş beklentileri değil, büyük bir olasılıkla, bir ya da daha fazla problem çözümüne dair genelleştirilmiş beklentiyi göz önüne almak gerekmektedir (Bilgin, 2010).

2.1.1.3. Pekiştirme Değeri

Sosyal öğrenme kuramına göre pekiştirme değeri, bir pekiştirecin diğerine tercih etme derecesidir. Bir pekiştirece verilen pekiştirme değeri duruma ve zamana göre değişiklik gösterir. Fakat bir pekiştirece diğer pekiştirece oranla ne kadar değer verileceğini kararlı bireysel farklılıklar belirler (Sürgen, 2014).

Güdüleme değeri, davranışın sonu olarak nitelendirilen pekiştiricelerin oluşmasını belirler. Bu duruma niyete bağlı ortaya çıkan hedefleme oranı da denir. Ortaya çıkması istenilen pekiştirecin değeri yüksek, ortaya çıkmaması istenilen pekiştirecin değeri düşüktür (Tapçan, 2002).

Pekiştirme değeri beklentiden bağımsızdır. Bir durumun bireyler açısından pekiştirme değerinin düşük ya da yüksek olması, pekiştirmeyi elde etmek için var olan beklentiyi etkilemez. Bir davranışı ön görmek için, davranış seçeneklerinin pekiştirme değerini ve beklentisini ayrı ayrı bilmek gerekir. Bir davranışı gösterme olasılığımız, o davranışın bir etkisi olup olmadığına yönelik algıladığımızla alakalıdır. Hayatımızdaki amaçlarımızı pekiştirmeler ifade eder. Pekiştirme değerinin çok yüksek ya da düşük bulunması gibi hayattan beklenenlerinde akıldışı, yetersiz, ulaşılamaz ve düşük düzeyde olması psikolojik sorunların görülmesine neden olur. Bu durumlar söz konusu olduğunda bireylerin gerçek hedeflere yönelmeleri için destek olunması gerekmektedir (Sürgen, 2014).

Pekiştirme, davranışın yinelenmesi için gerekli, fakat yeterli değildir. Bireylerin davranışlarını yinelemek için ayrıca davranışları ile davranışlarını seyreden olaylar arasında nedensel bir ilişki kurabilmelilerdir.

2.1.1.4. Psikolojik Durum

Bireylerin farklılaşmasına bağlı olarak gerçekleşen durumlara yapılan yorumlar bireyden bireye değişiklik gösterir. Bu nedenle bir birey için ödöl olan diğer bir birey için ödöl olmayabilir. Aynı zamanda aynı birey için farklı zamanlarda da yine ödöl olabilir. Davranışın tekrarlanmasını doğrudan etkilediği için bu durum oldukça önemli bir niteliktedir (Şekerli, 2012).

Sosyal bağlam içinde tüm davranışları oluşmaktadır. Bireyler, iç ve dış çevresiyle alakalı olan değişkenlere tepkiler vermektedirler. Bireyler geçmiş yaşantılarından sahip oldukları bilgiler ile hangi durumda, hangi pekiştirecin elde edilmesinin daha olası olduğunu ön görür. Bireysel farklılıklar durumların algılanış biçimlerinde de söz konusudur. Bireylerin pekiştireçlere verdikleri önem ve pekiştireçlerle ilgili beklentileri de içinde buldukları duruma ve duruma karşı olan algılarına bağlıdır. Bireylerin davranışlarının istenilen sonuca ulaşp ulaşmayacağına ilişkin geçmiş yaşantılarından etkilenen beklentileri hakkında psikolojik durum ipucu verir (Sürgen 2014).

2.1.2. Denetim Odağının Gelişimi

Bireyler, gelişim süreçleri boyunca, hangi davranışlarının ne gibi sonuçlar ortaya çıkaracağı ve hangi sonuçların bireysel kendi davranışlarının sonucunda oluştuğu, hangi davranışlarının kendilerinin davranışlarından bağımsız olarak ortaya çıktığı konusunda beklentiler geliştirirler. Denetim odağı, küçük yaşlardan itibaren aileden başlayan, bireylerin deneyimlerinin sonucu gelişmekte olan ve zamanla çevrenin de etkisine girmesiyle iki faktörlü bir boyut oluşturan kişilik özelliğidir. Gelişim süreci boyunca şekillenen denetim odağının bu iki boyutu, içten denetim odağı ve dıştan denetim odağı olarak adlandırılmaktadır. Bireylerin başlarına gelen ya da kendilerini etkileyen olayların nedenlerini kendi denetimlerinden kaynaklı bulmalarına içten denetim, başlarına gelen ya da kendilerini etkileyen

olayların nedenlerini kader, şans veya başkalarının denetimi altında bulmalarına dıştan denetim denilmektedir. Yapılan araştırmalara bakıldığında, içten denetimli olan bireylerin pozitif yönlü kişilik geliştirdikleri, dıştan denetimli olan bireylerin ise engel ortaya çıkarttıkları söylenmektedir (şaka, 2014).

2.1.3. İç Denetim Odağı

İçten Denetim Odağı, bireylerin yaşamış oldukları olayların sonuçlarını kendi yetenek, beceri, çaba, inanç ve tutumlarıyla ilişkilendirmesidir. İçten denetim odağında bireyler gösterdikleri davranışlarının sorumluluklarını kendileri üstlenmekte ve gelecek olaylar için kendi performanslarını değiştirmektedirler. İçten denetim odaklı bireyler pekiştirmelerin kendilerine bağlı olduğunu düşünerek buna uygun davranışlar ortaya koymaktadırlar (Tabak; Erkuş; Meydan, 2010).

2.1.3.1. İçten Denetimli Bireylerin zellikleri

- Davranışlarının sonuçlarını kendilerine atfederler.
- Benlik algıları olumludur.
- Atılgan ve girişimci bireylerdir.
- Karar verirken kendilerine göre hareket ederler.
- Dış evreye karşı olumlu, içten ve uyumludurlar.
- Düzenli ve planlıdırlar.
- Açık fikirli risk alabilen bireylerdir.
- Kendinden emin başarıları yüksektir.
- Israrlı ve dirençlidirler.
- Oluşabilecek baskılara karşı görüşlerini rahatlıkla savunabilirler.
- Kötü durumları düzeltmeye çalışırlar.
- zgrlklerinin kısıtlanması karşısında tepki gösterirler.
- İş doyumlarının gecikmesi amacıyla uzun vadeli planlar yaparlar.

- Başarısızlığın nedenlerini bireysel hatalarda ararlar.
- Sorunlar karşısında endişelenmez, çözüm yolları ararlar.
- Olumsuzluklara daha fazla direnirler.
- Yüksek düzeyde öz – saygıya sahiptirler.
- Savunma mekanizmalarına daha başvururlar.
- Duygusal açıdan dengelidirler.
- Yaşanılan olaylara objektif bakabilirler. (Yeşilyaprak, 2006; Altınkurt, 2012).

2.1.4. Dış Denetim Odağı

Dış Denetim Odağı, bireylerin yaşamış oldukları olayların sonuçlarını kendi ellerinde olmayan, şans, kader gibi güçlerde araması olarak tanımlanmaktadır. Dış denetim odağında bireyler yaşamlarında sorumluluk alma konusundaki çabalarının faydasız olduğuna inanmaktadırlar. Dıştan denetimli bireyler içinde buldukları toplumun ve kültürün istediği beklentilerine uymayı bir görev olarak görmektedirler (Akbağ; Sayner; Sözen, 2005).

2.1.4.1. Dıştan Denetimli Bireylerin Özellikleri

- Ortaya çıkan davranışların sonuçlarını kendi dışlarındaki güçlere bağlarlar.
- Özsaygıları düşüktür.
- Depresif özellik gösteren kişilerdir.
- Başkalarının istek ve baskılarına göre hareket ederler.
- Dış çevreye etkilerinin olduğuna inanmazlar.
- Sinir ve uyumsuz özellikler gösterirler.
- Dikkatleri dağınıktır.
- Başarısızlıklarından kaçınırlar.
- Çabuk vazgeçen dirençsiz kişilerdir.
- Kaygılı ve güvensizdirler.

- Başarıları oldukça düşüktür.
- Toplumsal baskılara boyun eğer, toplum kurallarını sorgulamadan itaat ederler.
- Başarısızlığın nedenini kendilerine yüklemediklerinden sorumluluk almazlar.
- Düşük beklentileri vardır.
- Genellikle yalnızdırlar.
- Savunma mekanizmalarına sıklıkla kullanırlar.
- Çaresizlik konusunda öznel duygulara sahiptirler.
- İçten denetimlilere bağımlıdırlar (Yeşilyaprak, 2006: 245; Altinkurt, 2012).

2.1.5. Çeşitli Değişkenlerin Açısından Denetim Odağı İlişkisi

Yapılan araştırmalar denetim odağının birçok değişkenle güçlü ilişkileri olduğunu göstermektedir. Denetim odağı ile yaş, cinsiyet, eğitim durumu, aile içi ilişki, akran arkadaş ilişkisi, genel sağlık durumu, toplumsal etkenler ve kişilik özellikleri ilişkilendirilmiştir.

2.1.5.1. Denetim Odağı ve Yaş İlişkisi

Bireyler anneye bağımlı olarak dünyaya gelmekte, yani dıştan denetimli olarak doğmaktadırlar. Denetim odağı, yaş arttıkça, dıştan içe doğru ivme göstermeye başlamaktadır. Yaşın ilerlemesiyle beraber içten denetimlilik oranında da artma olmaktadır. Bu durumun nedeni olarak, yaşın ilerlemesiyle beraber yaşantılarında artması sonucuna ulaşılmaktadır. Aynı zamanda yaşa bağlı olarak denetim odağının içten denetimliliğe yaklaşması, yaşın bilişsel yapıda büyük rol oynamasının neticesinde yaşanan olaylar ve sonuçları karşısında ortaya çıkan ilişkilere farklı bakılmasına etki ettiği görülmektedir.

Bireylerin içten denetimli olmalarına katkı sağlamak için çocuklara özerk olma fırsatı verilerek kontrol duygusu kazandırılmalıdır (Karadeniz, 2005; Altınkurt, 2012).

2.1.5.2. Denetim Odağı ve Cinsiyet İlişkisi

Cinsiyetin denetim odağının üstünde bir etkisi bulunmaktadır. Bununla ilgili literatürde birçok sonuç yer almaktadır.

Toplumun yetiştirme tarzına bakıldığında erkekler, isteklerinin daha çok ön planda tutulması ve beklentilerin fazla olmasından kaynaklı dıştan denetime eğilim göstermektedirler.

Toplumumuzun kadınların bağımsızlıklarını engellemeye çalışmaları ve kontrol etmeleri kadınların, daha güçlü, yapıcı ve sorumluluk üstlenmelerine öncü olarak içten denetim odaklarının gelişmesine yol açmaktadır. Fakat bu durumun tam tersi olarak dıştan denetimliliğe de neden olduğuna yönelik bulgular literatürde bulunmaktadır (Cengil, 2004).

2.1.5.3. Denetim Odağı ve Eğitim Durumu İlişkisi

Eğitim durumu, denetim odağı ilişkisinin en önemli değişkenidir. Eğitim ailenin yanı sıra en çok akademik alanda alındığı göz önünde bulundurulduğunda, denetim odağı ve akademik başarı değişkenleri arasınada anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. İçten denetimlilerin akademik başarısının ve devamının yüksek, dıştan denetimlilerin akademik başarısının ve devamının düşük olduğu yapılan araştırmalarda belirtilmektedir (Cengil, 2004).

2.1.5.4. Denetim Odağı ve Kişilik İlişkisi

Bireylerin yakın ve dış çevresiyle kurduğu, tutarlı ve yapılaşmış, ayırt edici olan ilişki biçimine kişilik denilmektedir.

Kişiliğin kalıtımla mı çevresel faktörlerle mi daha çok oluştuğu veya geliştiği günümüz sorularından biri olmakla birlikte, çevresel etmenlerin etkisinin oldukça yüksek olduğu yapılan birçok araştırmada gözlenmektedir. Bireyler yaşadıkları çevrelere göre zamana göre ve yaşanan olaya göre içinde buldukları durumu içten ya da dıştan denetimli olarak değerlendirmektedir.

Literatürde içten denetimlilerin, dıştan denetimlilere göre daha az kaygılı, daha aktif, mücadeleci, başkalarına daha çok güvenen, özgüveni ve iletişimi yüksek, iç görüşü yeterli, çevreden daha az etkilenen, uyumlu ve sorun çözme odaklı olduğunu gösteren birçok bilgi bulunmaktadır (Sürgen, 2014).

2.1.5.5. Denetim Odağı ve Toplumsal Etken İlişkisi

Kültür, toplumsal sınıf, sosyo-ekonomik düzey gibi toplumsal etkenlerin denetim odağı üzerindeki etkisi yapılan araştırmalarda belirtilmektedir (Yeşilyaprak, 2006).

Bireylerin içinde buldukları toplumların yerleşim şekli ve yerleşim yeri, aylık geliri, evdeki oda ve kişi sayısı ve meslekler denetim odağını etkilemektedir (Korkut, 1991). Toplumsal şartlara göre denetim odağı şekillenmekte veya değişebilmektedir. Negatif durumların yaşandığı, işlerin olumsuz gittiği ve umutların bittiği durumların dıştan denetime yaklaştığı, kişisel yeterliliğin, duyguları güçlendiren durumların ve olayların gerçekleştiği toplumların içten denetime yaklaştığı belirtilmektedir (Cengil, 2004).

2.1.6. Denetim Odağı Konusunda Yapılan Araştırmalar

Bu bölümde denetim odağı ile ilgili yurt içinde ve yurt dışında yapılan araştırmalara yer verilmektedir.

2.1.6.1. Denetim Odağı İle İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Dönmez (1984)'in, dıştan denetimli bireylerin, içten denetimli bireylere göre, kişilerarası ilişkilerde daha başarısız, toplumsal etkinliklere katılmada daha isteksiz ve başka bireylere yardım etme eğiliminde olmadıklarını yaptığı çalışmada bildirmektedir.

Cinsiyet ve denetim odağı konusunda Yeşilyaprak (1990)'ın yapmış olduğu çalışmada cinsiyet değişkeni ve denetim odağı arasında anlamlı bir ilişki bulunamamış, bazı çalışmalarda kadınların, bazı çalışmalarda erkeklerin dıştan denetimin yüksek bulunduğunu belirtmiştir.

Dağ (1990)'ın üniversite öğrencilerinde çalıştığı akıldışı inançlar, denetim odağı ve psikopatoloji değişkenleri arasında pozitif yönde küçük ama anlamlı ilişki bulunmuştur. Dıştan denetimlilerin, içten denetimlilere göre, akıldışı inançları olanlar olmayanlara göre daha çok psikopatolojik belirti göstermiş ve kız öğrencilerin batıl inançlara, erkeklere göre daha fazla sahip oldukları görülmüştür.

Ören (1991), denetim odağı ve kendini kabul arasındaki ilişkiye baktığı çalışmasında, içten denetimli bireylerin kendilerini kabul düzeylerinin, dıştan denetimli bireylere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

İlkokul öğrencilerine uygulanan, kendilerine ilişkin bazı değişkenlerin denetim odağı üzerindeki etkisine bakan Korkut (1991), çalışmanın sonucu olarak, bireylerin yaşadıkları yerleşim birimi, aylık gelir, evdeki oda sayısı, anne ve babanın eğitim düzeylerinin, mesleklerinin denetim odağı üzerinde etkisi olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Yaşın denetim odağı üzerindeki etkisi ile anksiyete ve depresyon ile denetim odağı arasındaki ilişkiye bakılan bir çalışmada, Tükel ve Gök (1996), 15-24, 25-34, 35-65 yaş gruplarına yaptığı değerlendirmede, 35, 65arası yaş grubunda yer alan bireylerin

denetim odağı puanlarının diğer yaş gruplarına göre daha düşük olduğunu saptamıştır.

Denetim odağı ve ruh sağlığı arasındaki ilişkiyi inceleyen Malki (1998), yaptığı çalışmaya göre cinsiyet ve denetim odağı arasındaki ilişkiye yönelik sonuçları da ortaya koyduğunda, kadınların erkeklere göre daha fazla dıştan denetimli olduklarını söylemiştir.

Küçükkaragözün (1998)'ün, ilkokul öğretmen ve öğrencilerine uyguladığı çalışmada, erkek öğretmenlerin kadınlara, evli öğretmenlerin bekarlara, yalnız yaşayanların diğer öğretmenlere göre daha çok içten denetimli olduklarını belirtmiştir. Öğrencilerle ilgili olarak da yaşı büyük olanların diğer öğrencilere, erkek öğrencilerin kız öğrencilere, ailede tek çocuk olanların tek çocuk olmayanlara ve eğitim durumu yüksek ebeveynlerin çocuklarının diğer çocuklara göre daha çok içten denetimli olduğu sonucunu bulmuştur.

Tümkaya (2000), ilkokul öğretmenlerine yapmış olduğu denetim odağı ve tükenmişlik arasındaki ilişkiye baktığı çalışmada, cinsiyet ve denetim odağı arasında anlamlı bir ilişki bularak, kadın öğretmenlerin, erkek öğretmenlere göre denetim odağı puanlarının daha yüksek olduğu sonucunu bulmuştur.

Girişimcilerin motivasyonel ve bilişsel kişilik özelliklerini ortaya koyan bir çalışmada demografik değişkenlerin denetim odağıyla ilişkisine bakan Erdem (2001), yapılan analizler sonucunda, tek çocuk olanların, ilk çocuk, ortanca çocuk ve son çocuk olanlara kıyasla daha fazla içten denetimli olduklarını ortaya çıkarmıştır.

Kendi ürününü pazarda satan, maaşlı bir işte çalışan ve ev hanımı olan kadınlara yapılan, ruh sağlığı, denetim odağı ve cinsiyet rolüne bakan Dökmen (2003), pazarcı kadınların ev hanımlarından daha düşük denetim odağı puanı aldıklarını saptamıştır. Ruh sağlığı, denetim odağı ve cinsiyet rolleri arasında da anlamlı bir ilişki olduğunu belirterek içten denetimli oldukları sonucuna ulaşmıştır.

Sarikaya (2007)'nin, denetim odağı ile tükenmişliğin alt faktörleri arasında olan duygusal tükenme, duyarsızlaştırma ve kişisel başarı alt boyutları arasındaki ilişkiye baktığı araştırmasında, denetim odağı puanının yükselmesinin, duygusal tükenmeyi ve duyarsızlaştırmayı da beraberinde arttırdığını aynı zamanda kişisel başarı duygusunu da azalttığını söylemiştir.

Balikesir Üniversitesi'nde uygulanan, üniversite çalışanlarının psikolojik yıldırama algıları ve denetim odakları arasındaki ilişkiyi inceleyen Altinkurt (2012), yaptığı bu araştırma sonucunda, kadınların, bekarların, araştırma görevlilerinin dıştan denetimli olduklarını, erkeklerin, evlilerin ve Doçentlerin içten denetimli olduklarını belirtmiştir.

2.1.6.2. Denetim Odağı İle İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Denetim odağı konusunda denetim odağı ve mesleki olgunluk arasında anlamlı bir ilişki olduğunu belirten Luzzo (1994), içten denetimli bireylerin mesleki olgunluk düzeylerinin, dıştan denetimli bireylere göre daha yüksek olduğunu belirtmiştir.

Singapurlu Üniversite öğrencilerine Ang ve Chang (1999) tarafından uygulanan bir araştırmada, denetim odağının başarı ihtiyacını etkilediği fakat bağlanma ihtiyacına anlamlı bir düzeyde etki etmediğine yönelik bulgular görüldüğü belirtilmiştir.

Denetim odağı ve problem çözme konusunda yeterlik algısının öğrencilerin akademik ve sosyal uyumunun Njus ve Brockway (1999) tarafından bakıldığı araştırmanın sonucuna göre, denetim odağı ve yeterlik algısı ilişkili bulunduğu ifade edilmiştir

Manger ve Eikeland (2000)'ın, yetenek ve cinsiyete bağlı olarak denetim odağının değişip değişmediğine yönelik yürüttükleri araştırmanın sonucuna göre, denetim odağı ve yetenek arasında

anlamli bir iliski bulunamamasina ragmen Nowicki-Strickland olceginin akademik cabalarin etkisine olan inancla ilgili alt olcegin ortaya cikarttiği puanda, icten denetimlilik ile yuksek yetenek arasında iliski olduğu ifade edilmiştir. Aynı zamanda kadınların genel olarak bakıldığında erkeklere oranla daha çok icten denetimli görüldükleri açıklanmıştır.

Arap-İsrail savaşında çocuklarını kaybeden ebeveynlerin denetim odağı, umutsuzluk düzeyi ve cinsiyet farklılıklarının Rubinstein (2004) tarafından bakıldığı araştırmada, çocuklarını kaybetmiş ebeveynlerin kontrol grubuna göre daha dıştan denetimli ve yüksek düzeyde umutsuz yaşadıkları görülmüş ve annelerin babalara göre daha çok dıştan denetimli oldukları açıkça vurgulanmıştır.

Martin ve diğ. (2005)'nin yürüttükleri denetim odağı insan ilişkileri ve sosyal beceriler üzerindeki etkisinin bakıldığı araştırmanın sonucunda, icten denetimli bireylerin insan ilişkilerinde ve sosyal becerilerde dıştan denetimlilere göre, daha başarılı oldukları sonucuna ulaşmışlardır.

Honda firmasında çalışan 150 yöneticiye Kulshretha ve Sen (2006) tarafından uygulanan araştırmada, öznel iyilik halinin duygusal zeka ve denetim odağı ile ilişkisine bakılmıştır. Duygusal zeka ve denetim odağı öznel iyilik haliyle ilişkili bulunarak, yüksek duygusal zeka ve icten denetim puanı alanların olumlu duygular ifade ettikleri belirtilmiştir.

Fiory ve diğ. (2006), 'nin denetim odağı, dindarlık ve yaşam doyumu arasındaki ilişkinin yaşa ve ırka bağlı olarak değişimini saptamak amacıyla yaptıkları çalışmanın sonucuna göre, ileri yaş gruplarında ve kadınlarda icten denetimlilik ve dindarlık arasında anlamlı pozitif, erkeklerde ise negatif yönde bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Üniversite öğrencisi ve mezunu ile öğrenci ve mezun olma ve cinsiyet ile denetim odağı arasındaki ilişkiyi araştıran Alade (2008),

genellikle mezunların öğrencilerden daha yüksek denetim odağı puanı aldıkları sonucunu bulmuştur.

Denetim odağı algısı ile genç yetişkinlerin çatışma yöntemi yeteneklerinin etkisinin Taylor (2010) tarafından incelendiği araştırmanın sonucunda, içten denetimlilerin çözüm odaklı strateji kullanma eğilimi içinde oldukları, dıştan denetimlilerin ise kaçınmacı bir yöntem izledikleri görüşmüştür. Cinsiyetler arasında ise anlamlı bir fark bulunamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Uzaktan eğitimde öğrenmede başarıya ulaşmada öz yeterlilik ve denetim odağının ilişkisini açıklamaya çalışan Severino ve diğ. (2011), ‘nin uzaktan eğitimde öğrenme başarısı ile içten denetim odağı ve denetim odağı ile öz-yeterlilik arasında anlamlı bir ilişki olduğunu saptamıştır.

254 slovak üniversite öğrencisine Zıtny ve Halama (2011) tarafından uygulanan denetim odağı ve belik saygısının, kişilik özellikleriyle açıklanması mümkün olmayan adaletsizliğe karşı duyarlılık üzerindeki etkisini inceleyen araştırmada, adaletsizliğe karşı duyarlılık ve düşük benlik saygısı dıştan denetimlilikle ilişkili olduğu saptanmıştır.

2.2. Öz Yeterlik

Orijinal adıyla “self efficacy – sufficiency” olan terim günümüzde Türkçe literatürde “öz – etkililik” ve “öz – yeterlik” olarak yer almaktadır. Bu çalışmada ise Türkçe terminolojide en yaygın kullanılan “öz – yeterlilik” kavramı kullanılmıştır.

Sosyal Öğrenme Teorisi’ndeki en önemli kavramlardan bir tanesi de öz – yeterlidir. Öz – yeterlik, bireylerin kendi yaşamlarını etkileyen olaylar ve durumlar üzerinde kendi kontrollerini sağlayabilecek şekilde davranma becerilerine yönelik kendileri hakkındaki yargıları olarak tanımlanmaktadır. (Bandura, 1999).

Bireylerin, sergilemek istedikleri bir performansı gerçekleştirmek amacıyla gerekli planlamaları yaparak uygulanması gereken etkinlikleri düzenleyerek başarılı bir şekilde uygulamasına dair kendi yargısına öz – yeterlik denilmektedir (Senemoğlu, 2012).

Sosyal öğrenme kuramının temelini oluşturan öz – yeterlik Korkmaz (2004) tarafından, bireyin kendisinin farkında olması şeklinde tanımlanmaktadır. (Korkmaz, 2004).

Alabay (2006), öz – yeterliği, bireylerin başlarına gelen durumların üstesinden gelebilmek için gerçekleştirmeleri gereken davranışları ne kadar başarılı bir şekilde gerçekleştirdiklerine yönelik inançları olarak belirtmektedir (Alabay, 2006).

Öz – yeterlik bireylerin, gelecekte başlarına gelecek durumları yönetmek adına gerekli olan davranışları organize edebilmek ve yürütebilmek inancı olarak belirtilmektedir Bireylerin nasıl bir etkinliğe gireceklerini, nasıl bir çaba göstereceklerini ve bu çabayı ne kadar devam ettireceklerini öz – yeterlik beklentileri belirlemektedir (Tipton ve Worthington, 1994).

Öz – yeterliği güçlü olan bireyler, yaşamlarındaki birçok durumda mutlu ve başarılı olmaktadır. Bununla beraberin yeteneklerine karşı güvenli yaklaşmakta ve zor vazifelerin üstesinden gelebilmek adına çok çaba göstermektedirler. Hedeflerini yüksek tutmaktadırlar. Öz – yeterliği düşük olan bireyler, uğraştırıcı görevlerden kaçınmakta ve kendilerinde o görevi tamamlamak için yeterli güveni görememektedirler. İsteksiz ve düşük hedefler belirlemektedirler. Sorumluluk almaktan kaçınmakta ve performansları yetersiz olduğundan yeteneklerine olan inançlarını kolay kaybetmektedirler (Alemdağ, 2013).

Öz – yeterlik, akademik ve sosyal etkinlikler gibi pek çok davranışı etkileyebilir. Bireyler bir görevi başarıyla yerine getirebilmek için gerekli becerilere sahip olsalar bile kendilerini o görevi yerine getirmek için bu becerileri kullanabilecek yeteneğe

sahip olarak algılamazlarsa başarısız olabilirler; hatta görevi gerçekleştirme girişiminde bile bulunmayabilirler (Miller, 2008).

Öz – yeterlik düşüncesi, genel öz – yeterlik ve karşılaşılan durumlara özgü öz – yeterlik algılarını ifade etmek amacıyla kullanılan duruma özgü öz – yeterlik algısı olmak üzere iki şekilde ele alınabilmektedir. Genel öz – yeterlik algısı yaşantımızda sık sık karşılaştığımız birçok sorun ve zorluğun varlığı durumunda, başa çıkma yeterliğimize ilişkin anlamı, duruma özgü öz – yeterlik algısı ise, belli bir durum karşısında başa çıkma yeterliğimize ilişkin inancı ifade etmektedir. Genel öz – yeterlik algısı yaşanan zorluklara ilişkin bireyin tutarlı bir tutum davranış göstermesine ilişkin inancı olarak tanımlanmasına göre kalıcı birçok duruma dair olmasından kaynaklı kişilik özelliği olarak ele almak mümkün görünmektedir (Çakıl, 2012).

Öz – yeterlik inancının şekillenmesinde bireyin şu üç boyuttaki yaklaşımı belirleyici olur (Korkmaz, 2004).

1. Yeterlik Beklentisi: Bireylerin yapacakları işlerinin kolay, zor, çok zor gibi algılamasının sonucunda o işi başarıp başaramayacaklarına dair düşünceleri.
2. Genelleme: Bireylerin önceden edindikleri bilgilere göre benzeri durumlar karşısında aynı davranışı kullanabilmesi.
3. Güçlendirme: Bireylerin herhangi bir davranışı yapabileceklerine ilişkin güçlü biçimde inanması.

Bu bilgiler kapsamında öz – yeterlik inancı kuvvetli olan bireyler başarısız oldukları zaman bile görüşlerini değiştirmemektedirler. Aksi bir şekilde başarısız yaşantı bireye daha fazla güç kazandırmaktadır.

2.2.1. Bandura'nın Sosyal Bilişsel Kuramı

Bandura tarafından ilk kez ortaya çıkarılan öz-yeterlik inancı kavramı, sosyal öğrenme kuramının en önemli kavramlarından biri olarak söylenmektedir. Sosyal bilişsel kuram, kişilerin davranışlarının perde arkasındaki en önemli güdüsel parçayı öz – yeterlik inancı olarak açıklamaktadır. Öz – yeterlik inancının artması üst düzey performans oluşumunu sağlamaktadır. Bireyin uyguladığı bir davranışın sonucunda yaptığı yorum, ilerleyen zamanlarda benzer durumlarla karşılaştığında aynı davranışını gerçekleştirebilme konusunda kendi yeteneklerine olan inancının oluşum ve gelişiminde önemli rol oynamaktadır. Gerçekleştirilen bir davranışın başarılı olarak sonuçlanması, o davranışın gelecekte tekrar başarılı olarak sonuçlanmasına büyük etki etmektedir. Bandura'nın sosyal bilişsel kuramı bireyin, bir işi ne kadar iyi yaptığının farkında olmaması durumunda, başarı ve sonuç elde edemeyeceğini belirtmektedir (Bandura, 1995).

Sosyal bilişsel kuram, sonuç beklentisi ve öz – yeterlik olarak iki ayrı yapıya ayrılan yeterlik inançlarını bilişsel bir güdüleyici olarak görmektedir. Sonuç beklentisini, bireylerin belirli davranışlarının belirli sonuçlar doğurması olarak belirten sosyal bilişsel kuram, öz – yeterliliği, yapılması istenen bir görevin gerçekleşmesini etkileyen kişisel yeterliklerle ilgili kişilerin kendilerine yönelik inançları olarak tanımlamaktadır (Akıncı, 2008).

2.2.2. Öz-yeterlik İnancının Önemi

Öz – yeterlik inancı 1977'de Bandura tarafından ortaya atıldıktan sonra, birçok araştırmaya konu olmuştur. Yapılan araştırmalar sonucunda, çaba gösterme, kararlılık, seçim yapmak, uyum sağlamak ve girişkenlik gibi davranışlarda öz-yeterlik inancının belirleyici önemli bir rolü vardır.

İnsan hayatında kritik görülen durumlar üstünde kontrol sağlayabilecek değerlendirmelerde öz-yeterlik inancı oldukça merkezi ve baskındır. Toplumun düzeni açısından da öz – yeterlik inancı oldukça etkilidir (Asarlı, 2012).

Öz – yeterlik inancı bireylerin, seçimlerinde, hayatlarını yönlendiren kararların verilmesinde ve davranışlarının biçimlendirilmesinde belirleyicidir. Bunun nedeni, bireylerin kendilerini yeterli gördükleri konularda çalışmayı ve çeşitli eylemlerde bulunmayı tercih etmeleri gösterilebilir (Eskici, 2013).

Bireyler, gerçekleştirecekleri aktivitelerin seçimini, performanslarını, karşılarına çıkan zorluklarla nasıl başarılı olacaklarını öz – yeterlik inançlarıyla belirlerler. Yapılan araştırmalara bakıldığında davranış değişikliklerini uzun süreli gerçekleştirebilmek adına başa çıkma teknikleri ile öz – yeterlik algılarının önemli bir etkiye sahip oldukları söylenmektedir (Kalkan, 2008).

Öz – yeterlik inancı akademik ve sosyal alanları da oldukça fazla etkiler. Bireyler bir görevi başarıyla yerine getirebilmek için gerekli becerilere sahip olsalar bile kendilerini o görevi yerine getirmek için bu becerileri kullanabilecek yeteneğe sahip olarak algılamazlarsa başarısız olabilirler; hatta görevi gerçekleştirme girişiminde bile bulunmayabilirler (Eyüboğlu, 2012)

Bandura (1994) tarafından öz – yeterlik inancının birey üzerindeki etkileri şu şekilde açıklanmıştır (Barut, 2008):

- Kişilerin seçim yaparak peşinden izledikleri hedeflerin yönü,
- Kişilerin yapılması gereken görevler için harcadıkları çaba,
- Kişilerin başarısızlık ve zorluklara karşı dayanma süreleri,
- Kişilerin karşılaştıkları aksiliklere karşısında tutumları,
- Kişilerin kendilerini destekleyen mi, engelleyen mi fikirlere sahip olacağı,
- Kişilerin çevrenin taleplerine karşı ne miktarda depresyon ve stres hissettiği,

- Kişilerin tamamladığı görevlerin başarılarının seviyesi,
- Bütün bu özellikler bireylerin öz – yeterlik inançlarına ve bu inançlarının seviyelerine göre bireylerin hayatında yol bulur.

2.2.3. Öz-Yeterlik Kaynakları

Öz – yeterlik, birbiri ile bağlantılı olan dört kaynağa temellendirilmektedir (Bandura, 1995). Bu dört kaynak, başarılı performanslar, dolaylı deneyimler, sosyal ya da sözel ikna ve fiziksel ve duygusal durum olarak adlandırılmaktadır.

2.2.3.1. Başarılı Performanslar:

Bireylerin, kendi başarı veya başarısızlıkları ile sonuçlanan etkinlikleri sonrasında edindikleri bilgiler ve deneyimlerdir. Bireylerin bir davranışı gerçekleştirmek için yapılması gerekenleri yapıp yapamayacağı konusundaki en büyük katkıyı geçmişteki başarılı performansları belirlemektedir. Öz – yeterlik inancını başarılı performanslar yükseltirken, başarısız performanslarda düşürmektedir. Birbirini tekrarlayan başarılar öz-yeterliği oluşturmuşsa zaman zaman yaşanan başarısızlıkların öz – yeterlik inancına bir etkisi olmamaktadır. Başarılar bütünü, bozulması zor bir yeterlik inancı oluşturmaktadır. Bununla birlikte hızlı sonuçlar ve kolay başarılar beklentisi içindeki bireyin başarısızlık ya da hatalarına ilişkin değerlendirmesi daha yıkıcı olmakta ve bu tür bir bireyin cesareti daha kolay kırılmaktadır (Bandura, 1999). Bireylerin güçlü bir öz – yeterlik inancına sahip olmaları için, engelleri geçme aşamalarında gösterdikleri çabaların ısrarlı, devamlı ve tutarlı olması gerekmektedir. İnsanlar başarılı olabilmek için gerekli şeylere sahip olduklarına inandıklarında, sıkıntı ve zorluklara hemen çözüm bulmaya başlamakta ve zorluklardan daha güçlü şekilde kurtulur hale gelmektedirler (Bandura, 1994).

2.2.3.2. Dolaylı Deneyimler (Model alma):

Başka bireylerin başarılı ve başarısız etkinliklerini gözlemlemek sonucu elde edilen bilgilerde öz – yeterliği yükseltebilmektedir. Bireyler, başka bireyleri gözlemlemek sonucunda benzer durumlar karşısında benzer performanslar yapabilme inancını geliştirebilmektedir. Bireylerin model aldıkları bireylere benzerlikleri arttıkça, o modelin başarı ve başarısızlıklarından etkilenmeleri de aynı oranda artmaktadır. Örnek alınan modelin başarısı arttıkça örnek alan bireyin öz – yeterlik düzeyi yükselirken, modelin başarısı azaldıkça örnek alan bireyin öz – yeterliği düşmektedir. Bireyler örnek alınması muhtemel modelleri kendilerinden farklı olarak algıarlarsa modelin davranışları ve sonuçları model alan bireyin öz – yeterlik düzeyini etkilememektedir (Ceylan, 2013).

2.2.3.3. Sosyal Etkiler ve Sözel İkna:

Nasihah, öğüt ve teşvik bireyler için sözel yollu ikna olarak önemli bilgi kaynağı olmaktadır. İkna eden bireyin, dürüstlüğü, güvenilirliği, yetenek ve deneyimleri ikna etkisini arttırmaktadır. Bu özelliklere sahip kişilerden gelen yorumlar bireylerin öz – yeterlik algısının yükselmesine katkı sağlamaktadır. Özellikle algılanan onay gerçekçi boyuttaysa ve önemli kişilerden geliyorsa öz – yeterlik ve başarıda önemli etkisi görülmektedir (Akkapulu, 2005).

2.2.3.4. Fiziksel ve Duygusal Durum:

Becerilerle ilgili etkinliklerde bireyler, fiziksel durumlarına ve yeterliklerine bakarak davranışa karar verirler. Stresin ve gerginliğin yer aldığı durumlarda performans azalmakta var olan kapasite gösterilememektedir. Bu durumlarda beden tepkilerini düzeltmek, öz-yeterliğin artmasını sağlamaktadır. Aynı zamanda bireylerin riskli durumlar karşısında başa çıkabilecek öz – yeterliğe sahip olmaları

endişe duygularını azaltmaktadır. Bireylerin içinde buldukları duygusal halleri de yeterliklerini yargılamalarında etkili olmaktadır. Pozitif duygu durumu öz – yeterliği yükseltirken, negatif duygu durumu öz – yeterlik algısını düşürmektedir (Çelik, 2012).

Kısaca, öz – yeterlik inancının oluşumunda, bireylerin başarması gereken durumlar karşısında yeterliklerinin farkında olarak edindikleri deneyimler, aynı durumların kendilerine yakın bir model tarafından başarılmasını ya da başarılabilmesi sonucunda edinilen dolaylı deneyimler, bireylerin başarabileceği durumlara yönelik çevrelerindeki bireylerin sözel olarak ikna etmeye yönelik ifadeleri ve bireylerin başarmaları gereken bu durumlar karşısında kendilerini duygusal ve fiziksel olarak nasıl hissettikleri, öz – yeterlik inançlarını etkilemekte ve oluşumuna katkı sağlamaktadır (Çelik, 2012).

2.2.4. Öz-Yeterlik İnancının Süreçleri

Öz – yeterlik, bilişsel süreç, duygusal süreç, güdülenme ve seçim süreci olmak üzere dört temel süreçten oluşmaktadır.

2.2.4.1. Bilişsel Süreçler:

Öz – yeterlik, bireylerin kendi kendilerine yardım etme ve engelleme olarak bireyleri iki bilişsel yönden etkilemektedir. Bilişsel süreç kişinin düşüncelerini ve zihinsel süreçlerini kontrol edebilme yeteneğini içerir (Marat, 2003).

İlk olarak düşünce insan davranışlarını şekillendirmektedir. Düşüncelerin temel görevi ise, bireylerin yaşamlarında önemli gördükleri durumları tahmin ederek, kendi kontrollerini o durumlar üzerinde gerçekleştirmeye çalışmalarını sağlamaktır. Bireylerin öz – yeterlik inancı ne kadar güçlü ise ona göre zorlayıcı hedefler seçmekte ve o hedeflere ulaşmak için yoğun çaba sarf etmektedirler. Fakat öz – yeterlik inancı zayıfsa, bireyler başarısızlık senaryoları kurmakta, her

durumun ters gideceğini düşünmektedirler. Buna göre bireyler, bilişsel sürecin düzenlediği bilgiler ışığında kendi davranışlarının sonuçlarını tahmin ederek, bu tahminlere göre devreye girmekte veya vazgeçmektedirler. Bireylerin yaşamlarının etkilendiği olaylar verdikleri bu kararlarla yaşamlarını kontrol altına almalarına imkan tanımaktadır (Duman, 2007).

2.2.4.2. Duygusal Süreçler:

Duygusal süreç, duygusal durumu düzenleme olup duygusal ya da psikolojik tepkilere neden olarak birkaç şekilde öz – yeterlik tarafından etkilenmektedir (Muretta, 2004). Bu etki bireylerin, motivasyonlarını ve amaçlarını sürdürme performanslarını etkilemektedir.

Bireylerin sahip oldukları öz – yeterlik inançları duyguların yoğunluğunu ve tipini etkilemektedir. Öz – yeterlik, pozitif duygu durumunda artmaktadır. Negatif duygu durumunda ise rahatsız edici düşünceleri kontrol etme inançlarında yoksunluk, düşük performans, ümitsizlik ve zayıf öz – yeterliğe neden olmaktadır. Duygusal öz – yeterlik performans memnuniyeti veya başarı ile ilgili davranışlar, bilişsel öz düzenleme ve duyguları kontrol etme aracılığıyla ölçülür (Marat, 2003).

Bireylerin başa çıkma potansiyelleriyle ilgili inançları, güç veya tehdit içeren deneyimlerinden kaynakla stres ve depresyondan ne kadar etkileneceklerini belirlemekte, motivasyonlarını düzenlemektedir. Tehdit verici durumları kontrol edebileceklerine dair inançları yüksek olan bireyler rahatsızlık verici düşünceler kapılmamaktadırlar. Tam tersine tehdit verici durumlar karşısında başa çıkabileceğine inanmayan bireyler ise yüksek öz – yeterlik anksiyetesi yaşamaktadırlar. Yüksek anksiyete sonucunda bireyler çoğunlukla, olumsuz başa çıkma çabalarına odaklanmakta ve birçok durumu tehlike verici olarak görmektedirler. (Marat, 2003).

2.2.4.3. Motivasyonel Süreç:

Bireylerin motivasyonel süreçlerinin düzenlenmesi ve motivasyon sağlanmasında öz – yeterlik önemli bir rol oynamaktadır. Motivasyonların birçoğu bilişsel kaynaklı olmaktadır. bireyler, kendilerini motive etmekte ve öngörüler yardımıyla davranışlarına rehberlik etmektedirler. Bireyler başarabilecekleri durumlar hakkında hedefler koymakta, bu hedefleri gerçekleştirmek için yapılacakları planlamakta ve gelecek zamanlarda ortaya koymaları muhtemel davranışlarının sonuçlarına dair beklentilere girmektedirler. Sonuç olarak ise öngörüler, uygun davranışa ve güdülere dönüşmektedir (Çıtak, 2008).

Öz – yeterlik motivasyona katkı sağlamaktadır. Bireylerin, kendileri için amaç oluşturmaları sonucunda gösterecekleri çabanın miktarı, güç durumlar karşısında nasıl sabır göstereceklerini ve başarısızlıklarına yönelik esnekliklerini öz – yeterlik inançları belirlemektedir. Mevcut kapasiteleri ile ilgili şüphe duyan bireyler zorluklarla ve başarısızlıklara karşı karşıya kaldıklarında hemen vazgeçmekte veya çabalarını hafifletmektedirler. Aksine kapasitelerine karşı güçlü inançlara sahip bireyler, başarısız olsalar dahi o duruma daha çok çaba harcamaktadırlar (Çıtak, 2008).

2.2.4.4. Seçim Süreci:

Öz – yeterlik algısı bireylerin seçme davranışını da belirlemektedir. Bireyler potansiyellerini aştıklarını düşündükleri aktivitelerden ve çevreden kaçmakta, başarabilecekleri aktiviteleri tercih etmektedirler (Akbaba, 2008).

Bireyler kısmen çevrelerinin ürünü olmaktadır. Bireysel öz – yeterlik inançları bireylerin çevrelerini seçerek belirledikleri aktivite tipini şekillendirmektedir. Bireyler, kapasitelerini aştıklarına inandıkları durumlardan kaçınmakta, başa çıkabileceklerine inandıkları durumları seçmektedirler. Bireyler yaptıkları tüm

seçimlerle ilgi alanlarını, sosyal ağlarını ve yeteneklerini geliştirerek yaşam akışlarını belirlemektedirler (Akbaba, 2008).

2.2.5. Öz-Yeterlik Gelişimi

Öz – yeterlik algısı hayatın her döneminde gelişim göstermektedir. Hayatlardaki bu gelişmeler gelişme çağlarına bağlı olarak her bireye farklı yeterlikler gerektirmektedir. Bireyin doğuşundan itibaren hayat birçok dönemden oluşmakta ve bu dönemlerde bireylerin kendi hayatlarını ne derece etkili yönetebildikleri büyük önem taşımaktadır. Bu süreçte, bireyin kendi kişilik gelişiminin açık analizini yapması onun öz – yeterlik algısını oluşturmaktadır (Bandura, 1994). Öz – yeterlik inancının oluşumunda, öz – yeterlik kazanımını aile, akran grupları ve okul büyük ölçüde belirlemektedir.

2.2.5.1.Öz-Yeterlik Kazanımında Ailenin Etkileri:

Çocuklar, fiziksel kapasite, sosyal yeterlik, dil becerisi ve bilişsel becerileri günlük yaşamlarında birçok pozisyonu yönetebilmek için test etmektedirler. Öz – yeterlik, çocuk gelişiminde en fazla çocuğun çevresini keşfetmesi ve ona göre davranması ile ilişkili olmaktadır. Bu keşifler, oyunlarda çocukların temel becerilerini geliştirmeleri ile oluşmaktadır. Çocukların ilk keşifleri bebeklik döneminden itibaren gerekli ortamları hazırlayacak olan aile sayesinde gelişmektedir (Durmaz, 2011).

Çocuğun geçirdiği kendi deneyimleri ve ailenin çocuklarına neleri yapıp neleri yapamayacakları konusunda çocuklarını uyarmaları, çocukların kendi potansiyelleri hakkında algı geliştirmesine neden olmaktadır. Çocukların bebeklik dönemleri dahil olmak üzere öz – yeterliklerinin merkezinde aile vardır. Aile yapıları farklılık göstermektedir. Ailelerin büyüklüğü, çocuğun doğum sırası,

ekonomik durum çocuğun öz – yeterlik inancını etkileyen önemli farklılıklar olarak belirtilmektedir (Erol, 2013).

2.2.5.2. Öz-Yeterlik Kazanımında Akran Gruplarının Etkileri:

Çocukların deneyimleri büyük gruplara katıldıklarında değişim göstermektedir. Öz – yeterlik algısının oluşumunda çocukların çevrelerindeki akran grupları önemli rol oynamaktadır. Akran grubuna seçilmek çoğu çocuk için büyük önem taşımaktadır. Aynı zamanda akran grubunda kazanılan popüleriteye karşı çocuklar büyük duyarlılık göstermektedir. Bu sebeple öz – yeterlik inancının bu dönemde değişiklik göstermesi muhtemel görülmektedir. Akran gruplarının öz-yeterlik inancına karşı onaylayıcı bir role sahip olması düşük öz – yeterlik inancına sahip bir çocuğun onaylanmasıyla birlikte öz – yeterlik inancını yükseltebilmektedir (Erol, 2013).

2.2.5.3. Öz – Yeterlik Kazanımında Okulun Etkileri:

Okul problem çözme becerisinin geliştirildiği, sosyal yeterlik kazanımında büyük rol oynayan önemli bir değişken olmaktadır.. Çocukların okulda düşünme becerileri ve bilgileri test edilmekte ve değerlendirilmektedir. Çocukların, öğretmenler tarafından yeteneklerinin belirlenmekte, entelektüel yetenekleri şekillenmekte ve öz düzenleyici beceriler geliştirilmesine katkı sağlanmaktadır. Okul, bilişsel yeteneklerin gelişmesinde önemli bir etken olarak görülmektedir (Koçer, 2014).

2.2.6. Yüksek Öz – Yeterlik İnancı Özellikleri

Yüksek öz – yeterlik inancı, bireylerin yaşamlarının birçok alanında mutlu ve başarılı olmasına katkı sağlamaktadır. Öz – yeterlik inancı yüksek olan bireyler, güçlü bir güvenle yeteneklerine

yaklaşmakta, zor görevlerin üstesinden gelebilmek adına çaba göstermektedirler. Öz – yeterlik inancı yüksek olanlar;

- Karmaşık olaylarla baş edebilmektedirler.
- Güçlü durumlar karşısında dayanıklıdırlar.
- Amaçlarına ulaşmak için çaba göstermektedirler.
- Tehdit içeren durumlarla başa çıkabilmektedirler.
- Meslek hayatlarında başarılıdırlar.
- Okulda başarılı olmak için çaba göstermektedirler.
- Çalışmalarında sabır göstermektedirler.
- Kendilerine güvenmektedirler.
- Hedef çitalarını yüksek tutmaktadırlar.
- Başarısızlıklarını telefı edebilmektedirler.
- Olumsuz sonuçları yetersiz çabaya atfetmektedirler.
- Motivasyonları yüksektir (Satıcı, 2013).

2.2.7. Düşük Öz – Yeterlik İnancı Özellikleri

Düşük öz – yeterlik inancı, bireylerin yaşamlarının birçok alanında mutsuz ve başarısız olmasına neden olmaktadır. Öz – yeterlik inancı düşük olan bireyler, zayıf bir güvenle yeteneklerine yaklaşmakta, zor görevlerin üstesinden gelebileceklerine inanmamaktadırlar. Öz – yeterlik inancı düşük olanlar;

- Güçlüklerle baş edememektedirler.
- Başarısızlıklar karşısında kolay vazgeçmektedirler.
- Karşılılarına çıkan engeller karşısında dayanıksızdırlar.
- Umutsuz ve mutsuzdurlar.
- İlk denemelerinde başarısız olurlarsa tekrar denemekten kaçınmaktadırlar.
- Bireysel yetersizliklere odaklanmaktadırlar.
- Bireysel çabalarının, sonuçlar üzerinde etki edeceğine inanmamaktadırlar.
- Karşılılarına çıkan problemlerde kendilerini yetersiz görmektedirler.

- Motivasyonları düşüktür
- Kendilerine güvenmemektedirler.
- Başarısızlıklarını telafi etmeye çalışmamaktadırlar.
- Olumsuz sonuçları beceri eksikliğine yüklemektedirler.
- Strese ve depresyona daha yatkındırlar (Gamsız, 2013).

2.2.8. Öz – Yeterlik İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Bu bölümde öz – yeterlik ile ilgili yurt içinde ve yurt dışında gerçekleştirilen araştırmalara yer verilmektedir. Yurt içinde gerçekleştirilen, yurt dışında gerçekleştirilen araştırmalar incelendiğinde çoğunlukla öğretmenlerin öz – yeterlik algıları üzerine durulduğu gözlenmektedir.

2.2.8.1.Öz – Yeterlik Konusunda Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Öğretmen olmaya hazırlananların, bilgisayar öz – yeterlik ve bilgi okuryazarlığı algılarını inceleyen Akkoyunlu ve Kubanoğlu (2003), yaptıkları araştırmada bu iki algı arasında ilişkiye ve yıllar içinde değişip değişmediklerini araştırmışlardır. Sonuç olarak ise örneklemeindeki öğrencilerin bilgisayar öz – yeterlik algıları ve bilgi okur yazarlığı öz – yeterlik algıları arasında pozitif bir ilişki saptamışlardır. Bir değişkenin puanın artması halinde diğer değişkenin puanının arttığı gibi tam tersine bir değişkenin puanının azalması halinde diğer değişkeninde puanının azaldığı sonucuna ulaşmışlardır.

Öğretmen olmaya hazırlanan öğrencilerin öz – yeterlik inançları ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkiye yönelik Altunçekiç, Yaman ve Koray (2005)'in yaptıkları çalışmada, Fen, sınıf ve Matematik Öğretmenliğine hazırlanan öğrencilerin fen bilgisi öğretimi hakkındaki öz – yeterlik inançlarında kendi alanlarına kıyasla anlamlı farklılık görülmüştür. Bu sonuca göre, Fen Bilgisi öğretmenliğine hazırlanan öğrencilerin, fen öğretiminde kendilerini

farklı dallarda eğitim alan öğretmenliğe hazırlanan öğrencilere kıyasla daha yeterli gördükleri, Sınıf Öğretmenliği bölümü öğrencilerinin ise en düşük öz – yeterlik inancına sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonucuna göre aynı zamanda sınıf seviyesi yükseldikçe, öğretmen öz – yeterlik inancının arttığı görülmüş, problem çözme becerileri ile sınıf seviyesi ve cinsiyet ikilisi arasında ise anlamlı bir fark bulunamamıştır. Genel olarak, öğretmen öz – yeterlik algısı ile problem çözme becerileri arasında orta seviyede ve olumlu doğrultuda bir ilişki saptanmıştır.

Sezer ve diğ. (2006)'nin yürüttüğü lisede öğrenim gören öğrencilerin öz – yeterlik seviyelerinin belirlenen değişkenlere göre incelendiği araştırmanın sonucuna göre, şehirde büyüyen ergenlerin öz – yeterlik inançlarının ilçe ve köyde büyüyenlere göre ve ilçede büyüyen ergenlerin öz – yeterliklerinin ise, köyde büyüyen ergenlere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmenler ve öğrenciler arasındaki öz – yeterlik ve sosyal bilgiler benlik kavramları arasındaki ilişkiyi araştıran Özerken (2007), Edirne İli Merkez İlçedeki İlköğretim I. kademe okullarında görev yapan 41'i kadın, 21'i erkek toplam 62 bireye uyguladığı çalışmasının sonucuna göre, öğretmenlik öz – yeterlik algısı ile öğrencilerin sosyal bilgiler benlik kavramları arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

İlköğretim 8. sınıfa giden öğrencilerin kariyer gelişimleri ve cinsiyetlerin meslek kararında öz – yeterlik algılarını yordayıp yordamadığını inceleyen Bozgeyikli, Bacanlı ve Doğan (2009) araştırmalarının sonucunda kariyer gelişimi ve cinsiyetin birlikte meslek kararı verme öz – yeterlik algısının anlamlı olarak yordandığı sonucuna ulaştıklarını belirtmişlerdir.

Yıldırım (2011)'in, Türkiye, Japonya ve Finlandiya'da PISA 2003 uygulamasında öğrenci anketinden elde edilen verileri kullanarak, öz – yeterlik inancının matematik başarısı üzerinde her üç ülke içinde olumlu etkisi olduğunu fakat Finlandiya'da daha fazla

olduğu ve içe yönelik motivasyon ve kaygının öz – yeterlik ile matematik başarısı arasındaki aracı rolünün zayıf olduğu sonucunu paylaşmıştır.

İkiz ve Yörük (2013)'ün, Buca Eğitim Fakültesinde eğitim gören farklı bölümlerinin son sınıf öğrencilerine uyguladığı çalışmanın sonucunda, kadın ve erkek öğrencilerinin genel öz – yeterlik inançları ve yaşamlarının büyük çoğunluğunu geçirdikleri yerleşim birimleri ile genel öz – yeterlik inançları arasında anlamlı bir fark olmadığını belirtmişlerdir. Ayrıca gelir düzeyi ve öz – yeterlik inancı arasında da anlamlı bir fark bulunmadığını vurgulanmıştır.

2.2.8.2. Öz-Yeterlik Konusunda Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Midgley, Feldlaufer ve Eccles (1989)'in öğrencilerin öğrenme güdüleri ve öğretmenlerin öz – yeterlik algıları arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Sonuca bakıldığında, lise bir sınıflarında eğitim gerçekleştiren öğretmenlerin, ilköğretimin son sınıfında eğitim veren öğretmenlere kıyasla, öğrencilerine az güvendiklerini, genellikle denetim altında kalmaları gerektiğine inandıklarını belirtmiş, öz – yeterlik inançlarının da biraz daha düşük olduğunu vurgulamışlardır.

Brandon (2000) yaptığı çalışmada, erkek öğretmen adaylarının öz – yeterlik algılarının kadın öğretmen adaylarına göre daha yüksek olduğunu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca kadın öğretmen adaylarının özellikle nicel beceriler gerektiren bilim, matematik gibi derslerin öğretiminde kendilerine yeterince güvenmediklerini ifade etmiştir.

Arulmani, Laar ve Easton (2001)'in yürüttükleri çalışmada anne babanın çalışma durumuna göre çocuğun öz – yeterliğinin farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmıştır. Çıkan sonuca göre işsiz ebeveynlerin çocuklarının iş sahibi olan ebeveynlerin çocuklarına göre duygusal işlevsellik açısından öz – yeterlik performanslarının daha yetersiz olduğu görülmüştür.

Öğretmenlerin öğretmenlik anlayışlarını ve öz – yeterlik algılarını inceleyen Chan (2003), araştırmasının sonucunda öz – yeterliği algısı yüksek olan öğretmenlerin, öz – yeterlik algısı düşük olan öğretmenlere kıyasla daha fazla etkili bir eğitim verdiklerini ve eğitim esnasında daha az strese girdiklerini belirtmiştir.

Ergenlerin benlik imajı ve öz – yeterliklerinin Bacchini ve Magliula (2003) tarafından incelendiği çalışmada, kızların akademik ve öz düzenleme yeterliklerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu, duygusal öz – yeterliklerinin ise erkeklere göre daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Luszczynska ve diğ. (2005)'nin, Türkiye, Kosta Rika, Almanya, ABD ve Polonya'da 8796 kişiye uyguladıkları çalışmada, öz – yeterlik inancı ile çeşitli psikolojik değişkenler arasında anlamlı ilişkiler olduğunu belirtmişlerdir. Öz – yeterlik inancının, yaşam doyumu ve olumlu etkilenim ile pozitif yönde, olumsuz etkilenim ile depresyon, kaygı ve öfke arasında negatif anlamlı bir ilişki olduğunu vurgulamışlardır..

Paneque, diğ. (2006) taraflarından yürütülen çalışmada öğretmenlik öz – yeterlik algılarını biçimlendiren etmenler incelenmiştir. Buna göre, öğretmenlerin öz-yeterlik algıları ile mesleki deneyimleri, aldıkları eğitim düzeyi ya da öğrencilerinin sosyoekonomik durumları arasında anlamlı bir ilişki olmadığını açıklamışlardır.

3.YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeline, araştırmanın evrenine, araştırmanın örnekleme, veri toplama araçlarına ve verilerin çözümlenmesine yer verilmiştir.

3.1 Araştırmanın Modeli

Araştırma, 20 – 65 yaş arasındaki kadınların denetim odağı ve öz – yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını test etmek amacıyla ortaya konulan betimsel (tanımlayıcı) bir model olan ilişki tarama modelinin kullanıldığı bir araştırmadır. İlişki tarama modeli, iki veya ikiden fazla değişken arasındaki birlikte değişim varlığını veya derecesini betimlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir (Karasar, 2003).

Bu araştırmada İstanbul ilinin Avcılar ilçesinde yaşayan 20 – 65 yaş arası kadınların denetim odağı ve öz – yeterlik düzeyleri ilişki tarama modeline göre incelenmiştir. Yaş, kardeş sayısı, kaçınıcı çocuk olduğu, medeni durumu, çocuk sahibi olup olmaması, çocuk sayısı, eğitim durumu, çalışma durumu, çalışma yılı, çalıştığı kurumu, daha önceden çalışma durumu, gelir durumu ve kader inancı gibi bağımsız değişkenler açısından denetim odağı ve öz – yeterlik düzeylerinin farklılaşp farklılaşmadığı ilişki tarama modeli çerçevesinde incelenmiştir.

3.2. Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini İstanbul ilinin Avcılar ilçesinde yaşayan kadınlar oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini ise İstanbul ilinin Avcılar ilçesinde yaşayan kolayda örnekleme yöntemiyle belirlenmiş 386 kadın oluşturmaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada kadınlara ait kişisel bilgilerin öğrenilmesi için “demografik bilgi formu”, denetim odağının türünün belirlenmesi için “Rotter Denetim Odağı Ölçeğı” ve öz – yeterlik düzeyinin belirlenmesi için “Öz Etkililik – Yeterlik Ölçeğı” kullanılmıştır.

3.3.1. Demografik Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanmış olan Demografik Bilgi Formu’nda 20 – 65 yaş arasındaki kadınların yaşı, kaç kardeş ve kaçınıcı çocuk oldukları, medeni durumları, çocuk sahibi olup olmadıkları, varsa kaç çocukları olduğu, eğitim durumları, çalışma durumları, çalışıyorlarsa ne kadar süredir çalıştıkları, çalıştıkları kurum, çalışmayanların daha önce çalışıp çalışmama durumları, gelir durumları, kader inançları ve denetim odağı ile öz etkililik – yeterlik düzeylerini ilişkilendirmek amacıyla kader inançlarını öğrenmeye yönelik sorular yer almaktadır. Bu bilgi formunda 13 soru bulunmaktadır.

3.3.2. Rotter Denetim Odağı Ölçeğı (RDOÖ):

Bu araştırmada kullanılan Rotter Denetim Odağı Ölçeğı, Rotter (1966) tarafından geliştirilen ve Dağ (1991) tarafından Türkçeye uyarlanan bir ölçektir. Bireylerin genellenmiş kontrol beklentilerinin kendi içindeki veya dışındaki güçlerin etkisinde olduğunu ölçmeyi amaçlayan ölçek 29 maddeden oluşmaktadır. Bu 29 maddenin her biri a ve b seçeneğı olarak ikiye ayrılmaktadır. Bireyler ölçeğı yanıtlarken kendilerine en uygun buldukları cümleyi a ve b olarak işaretlemetedirler. Ölçekte yer alan 29 maddeden altısı ölçeğın amacını gizlemek için düzenlendiğinden puanlama yapılmaz. Kalan 23 sorunun bazı seçenekleri 1 puan, bazı seçenekleri ise 0 puan ile puanlanır. Ölçek puanları 0 ile 23 puan arasında değişmektedir.

Puanlar yükseldikçe denetim odağı içten denetimlilikten dışa doğru gitmektedir.

Rotter Denetim Odağı Ölçeğinin test- tekrar test güvenilirlik katsayısı 0,83, güvenilirlik katsayısı 0,68, Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı 70 olarak bulunmuştur. Ölçeğin birleştirici geçerliğine ilişkin olarak denetim odağı derecelendirme ortalama puanları ile Rotter Denetim Odağı Algısı Ölçeği puanları arasında. 69'luk korelasyon ve öz kontrolü ölçen Rosenbaum Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği ile Rotter Denetim Odağı Algısı Ölçeği arasındaki -.29'luk korelasyon bulunmuştur. Rotter Denetim Odağı ölçeğinin Türkçe formu güvenilirlik katsayısı, orijinali halindeki gibi, yeterli güvenilirlik katsayılarına sahip olduğu kabul edilebilir. Bu ölçek düzeyde geçerlik göstergeleri bulunan bir ölçek olduğu sonucuna varılmıştır (Aytaç, 2010).

Rotter Denetim Odağı Ölçeğindeki 1, 8, 14, 19, 24 ve 27. maddeleri dolgu maddeleri olup puanlanmamaktadır. Ölçekteki 2, 6, 7, 9, 16, 17, 18, 20, 21, 23, 25 ve 29. maddelerin a şikkına 1 puan, 3, 4, 5, 10, 11, 12, 13, 15, 22, 26 ve 28. maddelerinin b şikkına 1 puan verilmektedir.

3.3.3. Öz Etkililik – Yeterlik Ölçeği (ÖEYÖ):

Bu araştırmada kullanılan Öz Etkililik – Yeterlik Ölçeği, Sherer (1982) ve arkadaşları tarafından geliştirilmiş, Türkçe formunun güvenilirlik ve geçerlik çalışmasını Gözüm ve Aksayan (1999) gerçekleştirmiştir. Bireylerin davranış ve davranışsal değişimlerini değerlendirmeyi amaçlayan 23 maddelik Likert tipi bir öz değerlendirme ölçeğidir. Ölçekte yer alan her madde için; 1-“beni hiç tanımlamıyor”, 2-“beni biraz tanımlıyor”, 3-“kararsızım”, 4-“beni iyi tanımlıyor”, 5-“beni çok iyi tanımlıyor” seçeneklerinden birisi seçilir. Her seçenek sırasıyla verilen puana göre değerlendirilmektedir. Fakat 2, 4, 5, 6, 7, 10, 11, 12, 14, 16, 17, 18, 20, 20. maddeler ters yönde

puanlanmaktadır. Öz Etkililik – Yeterlik Ölçeğinden en az 23, en fazla 115 puan alınmaktadır. Ölçekten alınan puanların yükselmesi, bireyin öz – yeterlik algısının iyi düzeyde olduğunu ifade etmektedir.

Öz Etkililik – Yeterlik Ölçeği dört alt faktörden oluşmaktadır.
Bunlar:

- 1.Davranışa başlama: 2, 11, 12, 14, 17, 18, 20, 22. maddeyi,
- 2.Davranışı sürdürme: 4, 5, 6, 7, 10, 16, 19. madde,
- 3.Davranışı tamamlama: 3, 8, 9, 15, 23. maddeyi,
- 4.Engellerle mücadele: 1, 13, 21. maddeyi kapsamaktadır.

Öz Etkililik – Yeterlik Ölçeğinin test tekrar test güvenilirlik kat sayısı .92, Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .81 olarak bulunmuştur. Öz Etkililik – Yeterlik Ölçeğinin Türkçe güvenilirlik, geçerlik çalışmasına göre test tekrar test güvenilirlik kat sayısı .92, Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .81 olarak belirlenmiştir.

3.3.4. Verilerin Değerlendirilmesi

Örnekleme İstanbul ilinin Avcılar İlçesinde yaşayan kolayda örnekleme yöntemiyle seçilen 386 yetişkin kadından oluşmaktadır. Kolayda örnekleme yönteminin seçilmesindeki amaç kolayca ulaşılabilir bireylerin seçilmesiyle örneklemin oluşturulmasıdır. Örneklemin evreni temsil ettiği göz önüne alınarak farklı medeni durumlar ve sosyo-ekonomik seviyelerdeki yaşları 20-65 yaş arasında değişen, araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden, araştırmacının ulaşabildiği kadınlar dahil edilmiştir. Araştırmanın ne amaçla yapıldığı, ileride bilimsel araştırmalarda kullanabileceği ve ölçeklerin çözülmesi tahmini olarak ne kadar süre aldığına dair bilgiler sözlü olarak verilmiştir. Katılımcılara sırasıyla Demografik Bilgi Formu, Rotter Denetim Odağı Ölçeği ve Öz Etkililik – Yeterlik Ölçeği doldurulmak üzere elden verilmiştir. Araştırmada kullanılan

ölçekler öz-bildirim türünde olması nedeniyle katılımcıların tek başına doldurmaları istenmiştir. Fakat okumada ve anlamada güçlük çekebilecek kadınlar göz önüne alınarak tercih edenlere sorular araştırmacı tarafından yöneltilmiştir. Veri toplama işlemi Ocak 2015’den başlayarak Mayıs 2015’e kadar devam etmiştir.

3.5. İstatistiksel Analizler

Verilerin analizi Statistical Packagefor Social Sciences (SPSS) 20.0 programı ile yapılmış ve %95 güven düzeyi ile çalışılmıştır. Analizlerde uygun testin seçilmesinde normallik analizi sonucuna göre karar verilmiştir. Değişken dağılımının normal midir, normal değil midir sorusunun cevabı için Shapiro – Wilk testi uygulanmıştır. Verilerin normal dağılmadığı durumlarda “Kruskal-Wallis” ve “Mann – Whitney U” testlerinden faydalanılmıştır. Bütün testlerde anlamlılık düzeyi $p < 0.05$, güvenirlilik aralığı %95 olarak kabul edilmiştir.

Shapiro – Wilk W testi Shapiro ve Wilk tarafından 1965'te geliştirilmiş normallik testleri içinde en güçlü testlerden biridir. Normal dağılım gösteren toplumdaki rasgele seçilen n birimlik X_i gözlemlerinin normallik testi W test istatistiği ile test edilir. Shapiro – Wilk W testinin sonucuna göre bu araştırmadaki değişkenler normal dağılım göstermemektedir. Bu durumda veriler uygun parametrik olmayan alternatif testler olan Kruskal – Wallis H Testi ve Mann – Whitney U testi ile test edilmiştir.

Kruskal – Wallis H Testi, bağımsız k grubun ($k > 2$) nicel bir değişken açısından karşılaştırılmasında kullanılan bir test tekniğidir. Söz konusu testin uygulanabilmesi için gruplardan herhangi birinin ya da ikisinin normal dağılım varsayımını sağlamaması gerekir. Kruskal – Wallis H Testi, parametrik tek yönlü varyans analizinin parametrik olmayan alternatifidir. Gerçek gözlem değerleri yerine sıralama puanları kullanılarak test uygulanır. Sıra toplamlarının birim sayısına bölünmesi ile sıra ortalamaları hesaplanır. Gruplar arası değerlendirmeler bu ortalama değerleri ile yapılır (Özdamar, 2004).

Mann-Whitney U Testi, bağımsız iki grubun nicel bir değişken açısından karşılaştırılmasında kullanılan test tekniğidir. Söz konusu testin uygulanabilmesi için gruplardan herhangi birinin ya da ikisinin normal dağılım varsayımını sağlamaması gerekir. Mann-Whitney U Testi, gerçek gözlemler yerine sıralama puanlarını kullanır. İki örnek tek bir gözlem dizisine dönüştürülerek sıralama puanlarına dönüştürülür. Bu sıralama puanlarının 1.örneğe ait değerlerinin toplamı R1, 2.örneğe ait değerlerinin toplamı R2 bulunur. Sıra toplamlarının birim sayısına bölünmesi ile sıra ortalamaları hesaplanır. Gruplar arası değerlendirmeler bu ortalama değerleri ile sıra ortalamaları hesaplanır. Gruplar arası değerlendirmeler bu ortalama değerleri ile yapılır (Özdamar, 2004).

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmada incelenen amaçlar doğrultusunda anketlerden elde edilen verilerin istatistiksel çözümlenmesi sonucunda ortaya çıkan bulgular ve yorumları bulunmaktadır. Bulgular bölümünde ilk olarak örneklem grubunun genel yapısına dair tanıtıcı frekansına ve yüzde dağılımlarına kısa açıklamaları ile birlikte yer verilmiş sonrasında ölçekler yolu ile elde edilen veriler araştırmanın alt amaçları ve bu amaçların sunuluş sırasına göre istatistiksel analizlere tabi tutulmuştur.

4.1. Katılımcıların Demografik Bilgilerine İlişkin Bulgular

Bu araştırma anketlere cevap veren 386 kadın katılımcıdan oluşmaktadır.

Ankete cevap veren katılımcılardan 25 yaş ve altı olanların oranı %34,4; 26-35 yaş arası olanların oranı %26,2; 36 yaş ve üstü olanların oranı %39,4'tür.

Ankete cevap veren katılımcılardan tek çocuk olanların oranı %5,7; iki kardeş olanların oranı %32,6; üç kardeş olanların oranı %27,2; dört kardeş üstü olanların oranı %34,5'tir.

Ankete cevap veren katılımcılardan ilk çocuk olanların oranı %40,3; ikinci çocuk olanların oranı %29,9; üçüncü çocuk olanların oranı %15,3; dördüncü çocuk ve üstü olanların oranı %14,5'tir.

Ankete cevap veren katılımcılardan medeni durumu evli olanların oranı %46,6; bekar olanların oranı %43,8; boşanmış olanların oranı %6,5; eşini kaybetmiş olanların oranı %3,1'dir.

Ankete cevap veren katılımcılardan çocuğu olanların oranı %49,1; olmayanların oranı %50,9'dur.

Ankete cevap veren katılımcılardan bir çocuğu olanların oranı %27,6; iki çocuğu olanların oranı %53,0; üç çocuğu olanların oranı %14,6; 4 ve daha fazla çocuğu olanların oranı %4,9'dur.

Ankete cevap veren katılımcılardan eğitim durumu ilkokul mezunu olanların oranı %14,5; ortaokul mezunu olanların oranı %8,0; lise mezunu olanların oranı %27,2; üniversite mezunu olanların oranı %42,5; lisansüstü ve doktora mezunu olanların oranı %7,8'dir.

Ankete cevap veren katılımcılardan çalışanların oranı %58,5; çalışmayanların oranı %41,5'tir.

Ankete cevap veren katılımcılardan çalışma süresi 0-4 yıl olanların oranı %45,6; 5-9 yıl olanların oranı %27,4; 10-14 yıl olanların oranı %8,4; 15-19 yıl olanların oranı 11,5; 20 yıl ve üzeri olanların oranı %7,1'dir.

Ankete cevap veren katılımcılardan özel kurumda çalışanların oranı %93,8; devlet kurumunda çalışanların oranı %6,2'dir.

Ankete cevap veren katılımcılardan daha önce çalışanların oranı %56,6; çalışmayanların oranı %43,4'tür.

Ankete cevap veren katılımcılardan gelir durumu düşük olanların oranı %16,4; orta olanların oranı 79,2; yüksek olanların oranı %4,4'tür.

Ankete cevap veren katılımcılardan kadere inananların oranı %92,0; inanmayanların oranı %8,0'dir. Katılımcıların demografik bilgilerine ilişkin yüzde sıklık dağılımları tablo 4.1.1.'de verilmiştir.

Tablo 4.1.1. Yaş, Kaç Kardeş Oldukları, Kaçınıcı Çocuk Oldukları, Medeni Durumları, Çocuğa Sahip Olup Olmadıkları, Kaç Çocukları Olduğu, Eğitim Durumları, Çalışma Durumları, Çalışma Yılları, Çalışılan Kurum, Çalışmayanların Daha Önce Çalışıp Çalışmadıkları, Gelir Durumlarına ve Kader İnançlarına İlişkin Ortalama, Standart Sapma ve Yüzde Sıklık Dağılımları

		N	%
Yaş	25 yaş ve altı	133	34,4
	26-35 yaş arası	101	26,2
	36 yaş ve üstü	152	39,4
Kaç kardeşsiniz?	Tek çocuk	22	5,7
	İki kardeş	126	32,6
	Üç kardeş	105	27,2
	Dört kardeş üzeri	133	34,5
Kaçınıcı çocuksunuz?	İlk çocuk	155	40,3
	İkinci çocuk	115	29,9
	Üçüncü çocuk	59	15,3
	Dört çocuk ve üzeri	56	14,5
Medeni durum	Evli	180	46,6
	Bekar	169	43,8
	Boşanmış	25	6,5
	Eş kaybı	12	3,1
Çocuğunuz var mı?	Evet	186	49,1
	Hayır	193	50,9
Kaç çocuğunuz var	1 çocuk	51	27,6
	2 çocuk	98	53,0
	3 çocuk	27	14,6
	4 ve daha fazla çocuk	9	4,9
Eğitim durumu	İlkokul mezunu	56	14,5
	Ortaokul mezunu	31	8,0
	Lise mezunu	105	27,2
	Üniversite mezunu	164	42,5
	Lisans üstü ve doktora mezunu	30	7,8
Çalışıyor musunuz?	Evet	224	58,5
	Hayır	159	41,5
Çalışma yılı	0-4 yıl	103	45,6
	5-9 yıl	62	27,4
	10-14 yıl	19	8,4
	15-19 yıl	26	11,5
	20 yıl ve üzeri	16	7,1
Çalışılan kurum	Özel	213	93,8
	Devlet	14	6,2
Daha önce çalıştınız mı?	Evet	94	56,6
	Hayır	72	43,4
Gelir durumu	Düşük	63	16,4

	Orta	305	79,2
	Yüksek	17	4,4
Kadere inanır mısınız?	Evet	355	92,0
	Hayır	31	8,0

Denetim Odağı Ölçeği, Öz Etkililik – Yeterlik Ölçeği ve Davranışa Başlama; Davranışı Sürdürme; Davranışı Tamamlama; Engellerle Mücadele alt ölçekleri için yapılan Shapiro-Wilk normallik analizi sonucu söz konusu ölçek puanlarının normal dağılım göstermediği belirlenmiştir. Denetim Odağı Ölçeği; Öz – Yeterlik Ölçeği ve Davranışa Başlama; Davranışı Sürdürme; Davranışı Tamamlama; Engellerle Mücadele alt ölçekleri puanı ortalaması ölçekleri için yapılmış olan gruplar arası karşılaştırma testlerinde parametrik olmayan test teknikleri kullanılmıştır. Tablo 4.1.2. 'de normallik testine yer verilmiştir.

Tablo 4.1.2. Denetim Odağı Yüzde Sıklık Dağılımları

		N	%
Denetim Türü	İçten Denetimli	202	52,3
	Dıştan Denetimli	184	47,7

Araştırmaya katılanların %52,3'ü içten denetim grubunda yer alırken %47,7'si dıştan denetim grubunda yer almaktadır.

Tablo 4.1.3. Normallik Analizi

	Shapiro-Wilk		
	Statistic	Df	Sig.
Denetim Odağı Ölçeği	0,986	386	0,001
Öz Etkililik Yeterlik Ölçeği	0,986	386	0,001
Davranışa Başlama	0,940	386	0,000
Davranışı Sürdürme	0,960	386	0,000
Davranışı Tamamlama	0,962	386	0,000
Engellerle Mücadele	0,978	386	0,000

4.2. İlişki Analizi Sonuçları

Birinci alt probleme ait bulgular ve yorum:

Birinci alt problem: Bu araştırmada yanıt aranan birinci alt problem, 20 – 65 yaş arası kadınların demografik bilgileri ile denetim odağı türleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 4.2.1. 20 – 65 Yaş Arası Kadınların Demografik Bilgileri İle Denetim Odağına İlişkin Ki Kare Testi Sonuçları

		Denetim Türü				Ki Kare Testi	
		İçten Denetimli		Dıştan Denetimli		X ²	P
		N	%	N	%		
Yaş	25 yaş ve altı	48	23,8	85	46,2	23,44	0,000
	26-35 yaş arası	56	27,7	45	24,5		
	36 yaş ve üstü	98	48,5	54	29,3		
Kaç kardeşiniz?	Tek çocuk	14	6,9	8	4,3	15,432	0,001
	İki kardeş	56	27,7	70	38,0		
	Üç kardeş	46	22,8	59	32,1		
	Dört kardeş üstü	86	42,6	47	25,5		
Kaçını çocuğunuz?	İlk çocuk	79	39,1	76	41,5	4,961	0,175
	İkinci çocuk	54	26,7	61	33,3		
	Üçüncü çocuk	33	16,3	26	14,2		
	Dört çocuk ve üzeri	36	17,8	20	10,9		
Medeni durum	Evli	109	54,0	71	38,6	14,524	0,002
	Bekar	70	34,7	99	53,8		
	Boşanmış	15	7,4	10	5,4		
	Eş kaybı	8	4,0	4	2,2		
Çocuğunuz var mı?	Evet	113	56,8	73	40,6	9,96	0,002
	Hayır	86	43,2	107	59,4		
Kaç çocuğunuz var?	1 çocuk	30	26,8	21	28,8	0,242	0,971
	2 çocuk	60	53,6	38	52,1		
	3 çocuk	17	15,2	10	13,7		
	4 ve daha fazla çocuk	5	4,5	4	5,5		
Eğitim durumu	İlkokul mezunu	35	17,3	21	11,4	10,335	0,035
	Ortaokul mezunu	20	9,9	11	6,0		
	Lise mezunu	56	27,7	49	26,6		
	Üniversite mezunu	72	35,6	92	50,0		
	Lisans üstü ve doktora mezunu	19	9,4	11	6,0		
Çalışıyor musunuz?	Evet	113	56,2	111	61,0	0,895	0,344
	Hayır	88	43,8	71	39,0		
Çalışma yılı	0-4 yıl	40	35,4	63	55,8	15,867	0,003
	5-9 yıl	32	28,3	30	26,5		

	10-14 yıl	14	12,4	5	4,4		
	15-19 yıl	14	12,4	12	10,6		
	20 yıl ve üzeri	13	11,5	3	2,7		
Daha önce çalıştınız mı?	Evet	51	55,4	43	58,1	0,119	0,730
	Hayır	41	44,6	31	41,9		
	Düşük	28	13,9	35	19,0		
Gelir durumu	Orta	164	81,6	141	76,6	1,824	0,402
	Yüksek	9	4,5	8	4,3		

İçten denetim ve dıştan denetim grubunda yer alanların demografik özelliklerine göre dağılımı ve ilişkilerinin ki kare testi ile incelenmesi analizi sonucuna göre;

Denetim odağı ile yaş arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). İçten denetimlilerin çoğunluğu 36 ve üstü yaş grubunda iken dıştan denetimlerin çoğunluğu 25 ve altı yaş grubundadır.

Denetim odağı ile kardeş sayısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). İçten denetimlilerin çoğunluğunun dört ve daha fazla kardeşi varken iken dıştan denetimlerin çoğunluğunun iki kardeşi vardır.

Denetim odağı ile medeni durum arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). İçten denetimlilerin çoğunluğu evli iken dıştan denetimlerin çoğunluğu bekarlıdır.

Denetim odağı ile çocuğu olma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). İçten denetimlilerin çoğunluğunun çocuğu varken dıştan denetimlerin çoğunluğunun çocuğu yoktur.

Denetim odağı ile eğitim durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). İçten denetimlilerin içerisindeki ilköğretim mezunları dıştan denetimlilerdekine göre daha fazla iken dıştan denetimlilerin içindeki üniversite mezunları içten denetimlilerdekine göre daha fazladır.

Denetim odağı ile çalışma yılı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p < 0,05$). İçten denetimlilerin içerisindeki 0-4 yıldır çalışanların oranı dıştan denetimlilerdekine göre daha düşükken 20 ve daha fazla yıldır çalışanların oranı daha yüksektir.

İkinci alt probleme ait bulgular ve yorum:

İkinci alt problem: Bu araştırmada yanıt aranılan ikinci alt problem, 20 – 65 yaş arası kadınların farklı yaş grupları ile denetim odağı ve öz – yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 4.2.2. 20 – 65 Yaş Arası Kadınların Farklı Yaş Grupları İle Denetim Odağı ve Öz – Yeterlik Düzeylerine İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Yaş	N	Sıra Ortalaması	X ²	P
Denetim Odağı Ölçeği	25 yaş ve altı	133	232,85		
	26-35 yaş arası	101	181,83	26,542	0,000
	36 yaş ve üstü	152	166,82		
Öz Etkililik Yeterlik Ölçeği	25 yaş ve altı	133	187,32		
	26-35 yaş arası	101	203,39	1,219	0,544
	36 yaş ve üstü	152	192,34		
Davranışa Başlama	25 yaş ve altı	133	203,75		
	26-35 yaş arası	101	193,95	2,181	0,336
	36 yaş ve üstü	152	184,23		
Davranışı Sürdürme	25 yaş ve altı	133	182,54		
	26-35 yaş arası	101	208,47	3,117	0,210
	36 yaş ve üstü	152	193,14		

Davranışı Tamamlama	25 yaş ve altı	133	182,95		
	26-35 yaş arası	101	195,73	1,976	0,372
	36 yaş ve üstü	152	201,24		
Engellerle Mücadele	25 yaş ve altı	133	189,33		
	26-35 yaş arası	101	198,12	0,368	0,832
	36 yaş ve üstü	152	194,08		

Farklı Yaş Grupları İçin Yapılan Kruskal Wallis Testine Göre:

Farklı yaş grupları arasında Denetim Odağı ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p < 0,05$). 25 yaş ve altı olanların sıra ortalaması puanı 232,85; 26-35 yaş arası olanların sıra ortalaması puanı 181,83; 36 yaş ve üstü olanların sıra ortalaması puanı 166,82'dir. Buna göre 25 yaş ve altı olanların Denetim Odağı ölçeği sıra ortalaması puanı en yüksektir.

Farklı yaş grupları arasında Öz Etkililik Yeterlik ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p > 0,05$).

Farklı yaş grupları arasında Davranışa Başlama ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p > 0,05$).

Farklı yaş grupları arasında Davranışı Sürdürme ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p > 0,05$).

Farklı yaş grupları arasında Davranışı Tamamlama ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p > 0,05$).

Farklı yaş grupları arasında Engellerle Mücadele ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Üçüncü alt probleme ait bulgular ve yorum:

Üçüncü alt problem: Bu araştırmada yanıt aranılan üçüncü alt problem, 20 – 65 yaş arası kadınların kardeş sayısı farklı olan gruplar ile denetim odağı ve öz – yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 4.2.3. 20 – 65 Yaş Arası Kadınların Kardeş Sayısı Farklı Olan Gruplar İle Denetim Odağı ve Öz – Yeterlik Düzeylerine İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Kaç kardeşsiniz	N	Sıra Ortalaması	X2	P
Denetim Odağı Ölçeği	Tek çocuk	22	165,14	12,973	0,005
	İki kardeş	126	207,72		
	Üç kardeş	105	212,94		
	Dört kardeş üstü	133	169,37		
Öz Etkililik Yeterlik Ölçeği	Tek çocuk	22	175,41	3,267	0,352
	İki kardeş	126	206,97		
	Üç kardeş	105	183,73		
	Dört kardeş üstü	133	191,45		
Davranışa Başlama	Tek çocuk	22	201,32	3,767	0,288
	İki kardeş	126	208,23		
	Üç kardeş	105	183,00		
	Dört kardeş üstü	133	186,55		
Davranışı Sürdürme	Tek çocuk	22	175,61	3,100	0,376
	İki kardeş	126	206,74		
	Üç kardeş	105	184,53		
	Dört kardeş üstü	133	190,99		
Davranışı Tamamlama	Tek çocuk	22	170,43	2,139	0,544
	İki kardeş	126	199,10		
	Üç kardeş	105	185,16		
	Dört kardeş üstü	133	198,60		

Engellerle Mücadele	Tek çocuk	22	154,48	4,455	0,216
	İki kardeş	126	194,65		
	Üç kardeş	105	186,48		
	Dört kardeş	133	204,41		
	üstü				

Kardeş Sayısı Farklı Olan Gruplar İçin Yapılan Kruskal Wallis Testine Göre:

Kardeş sayısı farklı olan gruplar arasında Denetim Odağı ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p < 0,05$). Tek çocuk olanların sıra ortalaması puanı 165,14; iki kardeş olanların sıra ortalaması puanı 207,72; üç kardeş olanların sıra ortalaması puanı 212,94; dört kardeş üstü olanların sıra ortalaması puanı 169,37'dir. Buna göre üç kardeş olanların Denetim Odağı ölçeği sıra ortalaması puanı en yüksektir.

Kardeş sayısı farklı olan gruplar arasında Öz Etkililik Yeterlik ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p > 0,05$).

Kardeş sayısı farklı olan gruplar arasında Davranışa Başlama ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p > 0,05$).

Kardeş sayısı farklı olan gruplar arasında Davranışı Sürdürme ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p > 0,05$).

Kardeş sayısı farklı olan gruplar arasında Davranışı Tamamlama ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p > 0,05$).

Kardeş sayısı farklı olan gruplar arasında Engellerle Mücadele ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p > 0,05$).

Dördüncü alt probleme ait bulgular ve yorum:

Dördüncü alt problem: Bu araştırmada yanıt aranılan dördüncü alt problem, 20 – 65 yaş arası kadınların kaçınıcı çocuk olduğu farklı olan grupları ile denetim odağı ve öz – yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 4.2.4. 20 – 65 Yaş Arası Kadınların Kaçınıcı Çocuk Olduğu Farklı Olan Gruplar İle Denetim Odağı ve Öz – Yeterlik Düzeylerine İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Kaçınıcı çocuksunuz	N	Sıra Ortalaması	X2	P
Denetim Odağı Ölçeği	İlk çocuk	155	188,04	3,023	0,388
	İkinci çocuk	115	207,89		
	Üçüncü çocuk	59	183,88		
	Dört çocuk ve üzeri	56	185,77		
Öz Etkililik Yeterlik Ölçeği	İlk çocuk	155	206,66	4,900	0,179
	İkinci çocuk	115	190,70		
	Üçüncü çocuk	59	173,71		
	Dört çocuk ve üzeri	56	180,22		
Davranışa Başlama	İlk çocuk	155	204,23	6,527	0,089
	İkinci çocuk	115	194,62		
	Üçüncü çocuk	59	160,94		
	Dört çocuk ve üzeri	56	192,38		
Davranışı Sürdürme	İlk çocuk	155	202,51	2,300	0,512
	İkinci çocuk	115	191,15		
	Üçüncü çocuk	59	183,08		
	Dört çocuk ve üzeri	56	180,95		
Davranışı Tamamlama	İlk çocuk	155	201,19	3,066	0,382
	İkinci çocuk	115	196,59		
	Üçüncü çocuk	59	175,22		
	Dört çocuk ve üzeri	56	181,71		
Engellerle Mücadele	İlk çocuk	155	195,32	0,272	0,965
	İkinci çocuk	115	189,30		
	Üçüncü çocuk	59	190,90		
	Dört çocuk ve üzeri	56	196,39		

Kaçıncı Çocuk Olduğu Farklı Olan Gruplar İçin Yapılan Kruskal Wallis Testine Göre:

Kaçıncı çocuk olduğu farklı olan gruplar arasında Denetim Odağı ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Kaçıncı çocuk olduğu farklı olan gruplar arasında Öz Etkililik Yeterlik ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Kaçıncı çocuk olduğu farklı olan gruplar arasında Davranışa Başlama ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Kaçıncı çocuk olduğu farklı olan gruplar arasında Davranışı Sürdürme ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Kaçıncı çocuk olduğu farklı olan gruplar arasında Davranışı Tamamlama ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Kaçıncı çocuk olduğu farklı olan gruplar arasında Engellerle Mücadele ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Beşinci alt probleme ait bulgular ve yorum:

Beşinci alt problem: Bu araştırmada yanıt aranılan beşinci alt problem, 20 – 65 yaş arası kadınların medeni durumu farklı olan grupları ile denetim odağı ve öz – yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 4.2.5. 20 – 65 Yaş Arası Kadınların Medeni Durumu Farklı Olan Gruplar İle Denetim Odağı ve Öz – Yeterlik Düzeylerine İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Medeni durum	n	Sıra Ortalaması	X²	P
Denetim Odağı Ölçeği	Evli	180	177,64	14,344	0,002
	Bekar	169	217,18		
	Boşanmış	25	157,94		
	Eş kaybı	12	171,92		
Öz Etkililik Yeterlik Ölçeği	Evli	180	200,21	4,153	0,245
	Bekar	169	187,22		
	Boşanmış	25	211,26		
	Eş kaybı	12	144,33		
Davranışa Başlama	Evli	180	187,74	5,074	0,166
	Bekar	169	203,29		
	Boşanmış	25	196,68		
	Eş kaybı	12	135,42		
Davranışı Sürdürme	Evli	180	199,64	3,708	0,295
	Bekar	169	186,10		
	Boşanmış	25	216,90		
	Eş kaybı	12	156,75		
Davranışı Tamamlama	Evli	180	203,98	4,239	0,237
	Bekar	169	180,36		
	Boşanmış	25	204,84		
	Eş kaybı	12	197,67		
Engellerle Mücadele	Evli	180	205,58	5,178	0,159
	Bekar	169	183,42		
	Boşanmış	25	194,30		
	Eş kaybı	12	152,58		

Medeni Durumu Farklı Olan Gruplar İçin Yapılan Kruskal Wallis Testine Göre:

Medeni durumu farklı olan gruplar arasında Denetim Odağı ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p < 0,05$). Evli olanların sıra ortalaması puanı 177,64; bekar olanların

sıra ortalaması puanı 217,18; boşanmış olanların sıra ortalaması puanı 157,94; eşini kaybetmiş olanların sıra ortalaması puanı 171,92'dir. Buna göre medeni durumu bekar olanların Denetim Odağı ölçeği sıra ortalaması puanı en yüksektir.

Medeni durumu farklı olan gruplar arasında Öz Etkililik Yeterlik ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Medeni durumu farklı olan gruplar arasında Davranışa Başlama ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Medeni durumu farklı olan gruplar arasında Davranışı Sürdürme ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Medeni durumu farklı olan gruplar arasında Davranışı Tamamlama ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Medeni durumu farklı olan gruplar arasında Engellerle Mücadele ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Altıncı alt probleme ait bulgular ve yorum:

Altıncı alt problem: Bu araştırmada yanıt aranılan altıncı alt problem, 20 – 65 yaş arası kadınların çocuğu olup olmama durumu farklı olan grupları ile denetim odağı ve öz – yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 4.2.6. 20 – 65 Yaş Arası Kadınların Çocuğu Olup Olmama Durumu Farklı Olan Gruplar İle Denetim Odağı ve Öz – Yeterlik Düzeylerine İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

	Çocuğunuz var mı?	n	Sıra Ortalaması	U	P
Denetim Odağı Ölçeği	Evet	186	173,72	14.921,000	0,004
	Hayır	193	205,69		
Öz Etkililik Yeterlik Ölçeği	Evet	186	192,38	17.506,500	0,678
	Hayır	193	187,71		
Davranışa Başlama	Evet	186	180,66	16.212,500	0,103
	Hayır	193	199,00		
Davranışı Sürdürme	Evet	186	193,60	17.278,500	0,528
	Hayır	193	186,53		
Davranışı Tamamlama	Evet	186	196,62	16.717,000	0,246
	Hayır	193	183,62		
Engellerle Mücadele	Evet	186	198,86	16.301,000	0,120
	Hayır	193	181,46		

Çocuğu Olup Olmama Durumu Farklı Olan Gruplar İçin Yapılan Mann Whitney U Testine Göre:

Çocuğu olup olmama durumu farklı olan gruplar arasında Denetim Odağı ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p < 0,05$). Çocuğu olanların sıra ortalaması puanı 173,72; olmayanların sıra ortalaması puanı 205,69'dur. Buna göre çocuğu olmayanların Denetim Odağı ölçeği sıra ortalaması puanı daha yüksektir.

Çocuğu olup olmama durumu farklı olan gruplar arasında Öz Etkililik Yeterlik ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p > 0,05$).

Çocuğu olup olmama durumu farklı olan gruplar arasında Davranışa Başlama ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Çocuğu olup olmama durumu farklı olan gruplar arasında Davranışı Sürdürme ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Çocuğu olup olmama durumu farklı olan gruplar arasında Davranışı Tamamlama ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Çocuğu olup olmama durumu farklı olan gruplar arasında Engellerle Mücadele ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Yedinci alt probleme ait bulgular ve yorum:

Yedinci alt problem: Bu araştırmada yanıt aranılan yedinci alt problem, 20 – 65 yaş arası kadınların çocuk sayısı farklı olan gruplar ile denetim odağı ve öz – yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 4.2.7. 20 – 65 Yaş Arası Kadınların Çocuk Sayısı Farklı Olan Gruplar İle Denetim Odağı ve Öz – Yeterlik Düzeylerine İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Kaç çocuğunuz var	n	Sıra Ortalaması	X²	P
Denetim Odağı Ölçeği	1 çocuk	51	95,15	0,546	0,909
	2 çocuk	98	93,12		
	3 çocuk	27	86,74		
	4 ve daha fazla çocuk	9	98,28		
Öz Etkililik Yeterlik Ölçeği	1 çocuk	51	101,69	2,483	0,478
	2 çocuk	98	91,00		
	3 çocuk	27	89,44		
	4 ve daha fazla çocuk	9	76,22		
Davranışa Başlama	1 çocuk	51	97,89	2,076	0,557
	2 çocuk	98	92,62		
	3 çocuk	27	92,76		
	4 ve daha fazla çocuk	9	70,17		
Davranışı Sürdürme	1 çocuk	51	99,05	0,981	0,806
	2 çocuk	98	91,02		
	3 çocuk	27	88,52		
	4 ve daha fazla çocuk	9	93,72		
Davranışı Tamamlama	1 çocuk	51	101,23	1,891	0,595
	2 çocuk	98	89,82		
	3 çocuk	27	87,63		
	4 ve daha fazla çocuk	9	97,11		
Engellerle Mücadele	1 çocuk	51	103,23	2,975	0,396
	2 çocuk	98	90,39		
	3 çocuk	27	83,57		
	4 ve daha fazla çocuk	9	91,72		

Çocuk Sayısı Farklı Olan Gruplar İçin Yapılan Kruskal Wallis Testine Göre:

Çocuk sayısı farklı olan gruplar arasında Denetim Odağı ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Çocuk sayısı farklı olan gruplar arasında Öz Etkililik Yeterlik ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Çocuk sayısı farklı olan gruplar arasında Davranışa Başlama ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Çocuk sayısı farklı olan gruplar arasında Davranışı Sürdürme ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Çocuk sayısı farklı olan gruplar arasında Davranışı Tamamlama ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Çocuk sayısı farklı olan gruplar arasında Engellerle Mücadele ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Sekizinci alt probleme ait bulgular ve yorum:

Sekizinci alt problem: Bu araştırmada yanıt aranılan sekizinci alt problem, 20 – 65 yaş arası kadınların eğitim durumu farklı olan gruplar ile denetim odağı ve öz – yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 4.2.8. 20 – 65 Yaş Arası Kadınların Eğitim Durumu Farklı Olan Gruplar İle Denetim Odağı ve Öz – Yeterlik Düzeylerine İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Eğitim durumu	N	Sıra Ortalaması	X2	P
Denetim Odağı Ölçeği	İlkokul mezunu	56	179,14	11,187	0,025
	Ortaokul mezunu	31	156,56		
	Lise mezunu	105	186,70		
	Üniversite mezunu	164	213,59		
	Lisans üstü ve doktora mezunu	30	172,42		
Öz Etkililik Yeterlik Ölçeği	İlkokul mezunu	56	142,93	14,692	0,005
	Ortaokul mezunu	31	189,44		
	Lise mezunu	105	200,90		
	Üniversite mezunu	164	201,87		
	Lisans üstü ve doktora mezunu	30	220,45		
Davranışa Başlama	İlkokul mezunu	56	131,13	23,744	0,000
	Ortaokul mezunu	31	173,00		
	Lise mezunu	105	201,19		
	Üniversite mezunu	164	209,93		
	Lisans üstü ve doktora mezunu	30	214,40		
Davranışı Sürdürme	İlkokul mezunu	56	143,62	13,439	0,009
	Ortaokul mezunu	31	198,24		
	Lise mezunu	105	198,24		
	Üniversite mezunu	164	204,05		
	Lisans üstü ve doktora mezunu	30	207,47		
Davranışı Tamamlama	İlkokul mezunu	56	180,82	3,776	0,437
	Ortaokul mezunu	31	189,23		
	Lise mezunu	105	205,62		
	Üniversite mezunu	164	186,87		
	Lisans üstü ve doktora mezunu	30	215,43		
Engellerle Mücadele	İlkokul mezunu	56	204,71	2,339	0,674
	Ortaokul mezunu	31	209,66		
	Lise mezunu	105	192,41		
	Üniversite mezunu	164	185,50		

Lisans üstü ve doktora mezunu	30	203,43
-------------------------------	----	--------

Eğitim Durumu Farklı Olan Gruplar İçin Yapılan Kruskal Wallis Testine Göre:

Eğitim durumu farklı olan gruplar arasında Denetim Odağı ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Eğitim durumu ilkokul mezunu olanların sıra ortalaması puanı 179,14; lise mezunu olanların sıra ortalaması puanı 156,56; lise mezunu olanların sıra ortalaması puanı 186,70; üniversite mezunu olanların sıra ortalaması puanı 213,59; lisansüstü ve doktora mezunu olanların sıra ortalaması puanı 172,42'dir. Buna göre eğitim durumu üniversite mezunu olanların Denetim Odağı ölçeği sıra ortalaması puanı en yüksektir.

Eğitim durumu farklı olan gruplar arasında Öz Etkililik Yeterlik ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Eğitim durumu ilkokul mezunu olanların sıra ortalaması puanı 142,93; lise mezunu olanların sıra ortalaması puanı 189,44; lise mezunu olanların sıra ortalaması puanı 200,90; üniversite mezunu olanların sıra ortalaması puanı 201,87; lisansüstü ve doktora mezunu olanların sıra ortalaması puanı 220,45'tir. Buna göre eğitim durumu lisansüstü ve doktora mezunu olanların Öz Etkililik Yeterlik ölçeği sıra ortalaması puanı en yüksektir.

Eğitim durumu farklı olan gruplar arasında Davranışa Başlama ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Eğitim durumu ilkokul mezunu olanların sıra ortalaması puanı 131,13; lise mezunu olanların sıra ortalaması puanı 173,00; lise mezunu olanların sıra ortalaması puanı 201,19; üniversite mezunu olanların sıra ortalaması puanı 209,93; lisansüstü ve doktora mezunu olanların sıra ortalaması puanı 214,40'tır. Buna göre eğitim durumu lisansüstü ve doktora mezunu olanların Davranışa Başlama ölçeği sıra ortalaması puanı en yüksektir.

Eğitim durumu farklı olan gruplar arasında Davranışı Sürdürme ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p < 0,05$). Eğitim durumu ilkokul mezunu olanların sıra ortalaması puanı 143,62; lise mezunu olanların sıra ortalaması puanı 198,24; lise mezunu olanların sıra ortalaması puanı 198,24; üniversite mezunu olanların sıra ortalaması puanı 204,05; lisansüstü ve doktora mezunu olanların sıra ortalaması puanı 207,47'dir. Buna göre eğitim durumu lisansüstü ve doktora mezunu olanların Davranışı Sürdürme ölçeği sıra ortalaması puanı en yüksektir.

Eğitim durumu farklı olan gruplar arasında Davranışı Tamamlama ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p > 0,05$).

Eğitim durumu farklı olan gruplar arasında Engellerle Mücadele ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p > 0,05$).

Dokuzuncu alt probleme ait bulgular ve yorum:

Dokuzuncu alt problem: Bu araştırmada yanıt aranılan dokuzuncu alt problem, 20 – 65 yaş arası kadınların çalışıp çalışmama durumu farklı olan grupları ile denetim odağı ve öz – yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 4.2.9. 20 – 65 Yaş Arası Kadınların çalışıp çalışmama Durumu Farklı Olan Gruplar İle Denetim Odağı ve Öz – Yeterlik Düzeylerine İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

	alışıyor musunuz?	N	Sıra Ortalaması	U	P
Denetim Odağı Ölçeği	Evet	224	196,73	16.749,500	0,320
	Hayır	159	185,34		
Öz Etkililik Yeterlik Ölçeği	Evet	224	196,81	16.731,000	0,313
	Hayır	159	185,23		
Davranışa Başlama	Evet	224	196,96	16.696,000	0,297
	Hayır	159	185,01		
Davranışı Sürdürme	Evet	224	193,47	17.478,000	0,757
	Hayır	159	189,92		
Davranışı Tamamlama	Evet	224	200,11	15.991,500	0,088
	Hayır	159	180,58		
Engellerle Mücadele	Evet	224	193,28	17.522,000	0,787
	Hayır	159	190,20		

alışıp alışmama Durumu Farklı Olan Gruplar İçin Yapılan Mann Whitney U Testine Göre:

alışıp çalışmama durumu farklı olan gruplar arasında Denetim Odağı ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

alışıp çalışmama durumu farklı olan gruplar arasında Öz Etkililik Yeterlik ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

alışıp çalışmama durumu farklı olan gruplar arasında Davranışa Başlama ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bir bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Çalışıp çalışmama durumu farklı olan gruplar arasında Davranışı Sürdürme ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Çalışıp çalışmama durumu farklı olan gruplar arasında Davranışı Tamamlama ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Çalışıp çalışmama durumu farklı olan gruplar arasında Engellerle Mücadele ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Onuncu alt probleme ait bulgular ve yorum:

Onuncu alt problem: Bu araştırmada yanıt aranılan onuncu alt problem, 20 – 65 yaş arası kadınların çalışma yılı farklı olan gruplar ile denetim odağı ve öz – yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 4.2.10. 20 – 65 Yaş Arası Kadınların Çalışma Yılı Farklı Olan Gruplar İle Denetim Odağı ve Öz – Yeterlik Düzeylerine İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Çalışma yılı	N	Sıra Ortalaması	X ²	P
Denetim Odağı Ölçeği	0-4 yıl	103	124,82	11,845	0,019
	5-9 yıl	62	113,59		
	10-14 yıl	19	78,92		
	15-19 yıl	26	112,10		
	20 yıl ve üzeri	16	83,63		
Öz Etkililik Yeterlik Ölçeği	0-4 yıl	103	106,65	4,649	0,325
	5-9 yıl	62	112,34		
	10-14 yıl	19	113,53		
	15-19 yıl	26	129,12		
	20 yıl ve üzeri	16	136,69		
Davranışa Başlama	0-4 yıl	103	116,12	1,819	0,769
	5-9 yıl	62	109,81		
	10-14 yıl	19	98,18		
	15-19 yıl	26	117,56		
	20 yıl ve üzeri	16	122,53		

	üzeri				
Davranışı Sürdürme	0-4 yıl	103	109,09		
	5-9 yıl	62	108,68		
	10-14 yıl	19	116,58	3,585	0,465
	15-19 yıl	26	131,37		
	20 yıl ve üzeri	16	127,91		
Davranışı Tamamlama	0-4 yıl	103	100,27		
	5-9 yıl	62	119,91		
	10-14 yıl	19	121,16	9,798	0,044
	15-19 yıl	26	125,48		
	20 yıl ve üzeri	16	145,25		
Engellerle Mücadele	0-4 yıl	103	101,13		
	5-9 yıl	62	121,52		
	10-14 yıl	19	127,26	7,524	0,111
	15-19 yıl	26	120,38		
	20 yıl ve üzeri	16	134,56		

Çalışma Yılı Farklı Olan Gruplar İçin Yapılan Kruskal Wallis Testine Göre:

Çalışma yılı farklı olan gruplar arasında Denetim Odağı ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p < 0,05$). Çalışma süresi 0-4 yıl olanların sıra ortalaması puanı 124,82; 5-9 yıl olanların sıra ortalaması puanı 113,59; 10-14 yıl olanların sıra ortalaması puanı 78,92; 15-19 yıl olanların sıra ortalaması puanı 112,10; 20 yıl ve üzeri olanların sıra ortalaması puanı 83,63'tür. Buna göre çalışma süresi 0-4 yıl olanların Denetim Odağı ölçeği sıra ortalaması puanı en yüksektir.

Çalışma yılı farklı olan gruplar arasında Öz Etkililik Yeterlik ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p > 0,05$).

Çalışma yılı farklı olan gruplar arasında Davranışa Başlama ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p > 0,05$).

Çalışma yılı farklı olan gruplar arasında Davranışı Sürdürme ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Çalışma yılı farklı olan gruplar arasında Davranışı Tamamlama ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Çalışma süresi 0-4 yıl olanların sıra ortalaması puanı 100,27; 5-9 yıl olanların sıra ortalaması puanı 119,91; 10-14 yıl olanların sıra ortalaması puanı 121,16; 15-19 yıl olanların sıra ortalaması puanı 125,48; 20 yıl ve üzeri olanların sıra ortalaması puanı 145,25'tir. Buna göre çalışma süresi 20 yıl ve üzeri olanların Davranışı Tamamlama ölçeği sıra ortalaması puanı en yüksektir.

Çalışma yılı farklı olan gruplar arasında Engellerle Mücadele ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

On birinci alt probleme ait bulgular ve yorum:

On birinci alt problem: Bu araştırmada yanıt aranılan on birinci alt problem, 20 – 65 yaş arası kadınların çalıştığı kurumu farklı olan gruplar ile denetim odağı ve öz – yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır şeklinde ifade edilmiştir.

Araştırmaya katılan kadınların %93,8'i özel kurumlarda, %6,2'si devlet kurumlarında çalıştığı için istatistiksel olarak incelenmemiştir.

On ikinci alt probleme ait bulgular ve yorum:

On ikinci alt problem: Bu araştırmada yanıt aranılan on birinci alt problem, 20 – 65 yaş arası kadınların daha önce çalışıp çalışmama durumu farklı olan gruplar ile denetim odağı ve öz – yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 4.2.11. 20 – 65 Yaş Arası Kadınların Daha Önce Çalışıp Çalışmama Durumu Farklı Olan Gruplar İle Denetim Odağı ve Öz – Yeterlik Düzeylerine İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

	Daha önce çalıştınız mı?	N	Sıra Ortalaması	U	P
Denetim Odağı Ölçeği	Evet	94	85,61	3.185,500	0,516
	Hayır	72	80,74		
Öz Etkililik Yeterlik Ölçeği	Evet	94	87,63	2.995,500	0,205
	Hayır	72	78,10		
Davranışa Başlama	Evet	94	87,09	3.047,000	0,271
	Hayır	72	78,82		
Davranışı Sürdürme	Evet	94	87,03	3.052,000	0,278
	Hayır	72	78,89		
Davranışı Tamamlama	Evet	94	88,42	2.921,500	0,130
	Hayır	72	77,08		
Engellerle Mücadele	Evet	94	84,09	3.329,000	0,857
	Hayır	72	82,74		

Daha Önce Çalışıp Çalışmama Durumu Farklı Olan Gruplar İçin Yapılan Mann Whitney Testine Göre:

Daha önce çalışıp çalışmama durumu farklı olan gruplar arasında Denetim Odağı ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Daha önce çalışıp çalışmama durumu farklı olan gruplar arasında Öz Etkililik Yeterlik ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Daha önce çalışıp çalışmama durumu farklı olan gruplar arasında Davranışa Başlama ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Daha önce çalışıp çalışmama durumu farklı olan gruplar arasında Davranışı Sürdürme ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Daha önce çalışıp çalışmama durumu farklı olan gruplar arasında Davranışı Tamamlama ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Daha önce çalışıp çalışmama durumu farklı olan gruplar arasında Engellerle Mücadele ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

On üçüncü alt probleme ait bulgular ve yorum:

On üçüncü alt problem: Bu araştırmada yanıt aranılan on ikinci alt problem, 20 – 65 yaş arası kadınların gelir durumu farklı olan gruplar ile denetim odağı ve öz – yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 4.2.12. 20 – 65 Yaş Arası Kadınların Gelir Durumu Farklı Olan Gruplar İle Denetim Odağı ve Öz – Yeterlik Düzeylerine İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Gelir durumu	N	Sıra Ortalaması	X2	P
Denetim Odağı Ölçeği	Düşük	63	201,50		
	Orta	305	191,03	0,486	0,784
	Yüksek	17	196,79		
Öz Etkililik Yeterlik Ölçeği	Düşük	63	184,14		
	Orta	305	193,56	1,117	0,572
	Yüksek	17	215,74		
Davranışa Başlama	Düşük	63	190,30		
	Orta	305	193,21	0,092	0,955
	Yüksek	17	199,26		
Davranışı Sürdürme	Düşük	63	177,37		
	Orta	305	196,05	1,494	0,474
	Yüksek	17	196,26		
Davranışı Tamamlama	Düşük	63	198,43		
	Orta	305	189,75	2,423	0,298
	Yüksek	17	231,12		
Engellerle Mücadele	Düşük	63	178,88		
	Orta	305	193,44	3,783	0,151
	Yüksek	17	237,44		

Gelir Durumu Farklı Olan Gruplar İçin Yapılan Kruskal Wallis Testine Göre:

Gelir durumu farklı olan gruplar arasında Denetim Odağı ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Gelir durumu farklı olan gruplar arasında Öz Etkililik Yeterlik ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Gelir durumu farklı olan gruplar arasında Davranışa Başlama ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Gelir durumu farklı olan gruplar arasında Davranışı Sürdürme ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Gelir durumu farklı olan gruplar arasında Davranışı Tamamlama ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Gelir durumu farklı olan gruplar arasında Engellerle Mücadele ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

On dördüncü alt probleme ait bulgular ve yorum:

On dördüncü alt problem: Bu araştırmada yanıt aranılan on birinci alt problem, 20 – 65 yaş arası kadınların kadere inanıp inanmama durumu farklı olan gruplar ile denetim odağı ve öz – yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır şeklinde ifade edilmiştir.

Araştırmaya katılan kadınların, %92.0'ı kadere inanırken, %8,0'ı kadere inanmadığı için istatistiksel olarak incelenmemiştir.

On beşinci alt probleme ait bulgular ve yorum:

On beşinci alt problem: Bu araştırmada yanıt aranılan on üçüncü alt problem, 20 – 65 yaş arası kadınların denetim odağı ve öz – yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 4.2.13. 20 – 65 Yaş Arası Kadınların Denetim Odağı ve Öz – Yeterlik Düzeylerine İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

	Denetim Türü	N	Sıra Ort.	U	P
Öz Etkililik	İçten Denetimli	202	201,27	17014,000	,151
Yeterlik Ölçeği	Dıştan Denetimli	184	184,97		
Davranışa	İçten Denetimli	202	192,12	18305,500	,799
Başlama	Dıştan Denetimli	184	195,01		
Davranışı	İçten Denetimli	202	204,01	16461,000	,052
Sürdürme	Dıştan Denetimli	184	181,96		
Davranışı	İçten Denetimli	202	202,51	16763,500	,095
Tamamlama	Dıştan Denetimli	184	183,61		
Engellerle	İçten Denetimli	202	206,93	15871,500	,013
Mücadele	Dıştan Denetimli	184	178,76		

İçten Denetim Grubunda Yer Alanlar İle Dıştan Denetim Grubunda Yer Alanların Öz Etkililik Yeterlik Ölçeği Ve Boyutları Açısından Mann Whitney U Testine Göre:

İçten denetim grubunda yer alanlar ile dıştan denetim grubunda yer alanlar arasında Engellerle Mücadele açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). İçten denetimlilerin Engellerle Mücadele puanları sıra ortalaması 206,93; dıştan denetimlilerin 178,76'dır. Buna göre içten denetimlilerin Engellerle Mücadele puanları daha yüksektir.

On altıncı alt probleme ait bulgular ve yorum:

On altıncı alt problem: Bu araştırmada yanıt aranılan on dördüncü alt problem, 20 – 65 yaş arası kadınların denetim odağı ve öz – yeterlik düzeyleri arasında ilişki var mıdır şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 4.2.14. 20 – 65 Yaş Arası Kadınların Denetim Odağı ve Öz – Yeterlik Düzeylerine İlişkin Spearman Korelasyon Analizi Sonuçları

						Öz Etkililik Yeterlik Ölçeği	Denetim Odağı Ölçeği
Denetim Odağı Ölçeği	R					1	
	P						
	N						386
Öz Etkililik Yeterlik Ölçeği	R					1	-,107
	P						0,036
	N					386	386
Davranışa Başlama	R	1	,643	,279	0,065	,808	0,007
	P		0,000	0,000	0,201	0,000	0,892
	N	386	386	386	386	386	386
Davranışı Sürdürme	R		1	,347	,202	,842	-,107
	P			0,000	0,000	0,000	0,035
	N		386	386	386	386	386
Davranışı Tamamlama	R			1	,415	,664	-,121
	P				0,000	0,000	0,017
	N			386	386	386	386
Engellerle Mücadele	R				1	,444	-,139
	P					0,000	0,006
	N				386	386	386

Yapılan korelasyon analizine göre Davranışa Başlama ölçeği ile Davranışı Sürdürme ölçeği arasında pozitif yönlü orta bir ilişki ($p<0,05$ $r=,643$); Davranışı Tamamlama ölçeği arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki ($p<0,05$ $r=,279$); Öz Etkililik Yeterlik Ölçeği arasında pozitif yönlü güçlü bir ilişki ($p<0,05$ $r=,808$); Denetim Odağı Ölçeği arasında pozitif yönlü çok güçlü bir ilişki ($p<0,05$ $r=,892$); Engellerle Mücadele ölçeği arasında bir ilişki bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Yapılan korelasyon analizine göre Davranışı Sürdürme ölçeği ile Davranışı Tamamlama ölçeği arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki ($p<0,05$ $r=,347$); Engellerle Mücadele ölçeği arasında pozitif yönlü çok zayıf bir ilişki ($p<0,05$ $r=,202$); Denetim Odağı Ölçeği arasında negatif yönlü çok zayıf bir ilişki ($p<0,05$ $r=,-107$); Öz Etkililik Yeterlik Ölçeği arasında pozitif yönlü güçlü bir ilişki ($p<0,05$ $r=,842$) bulunmaktadır.

Yapılan korelasyon analizine göre Davranışı Tamamlama ölçeği ile Engellerle Mücadele ölçeği arasında pozitif yönlü çok zayıf bir ilişki ($p<0,05$ $r=,415$); Denetim Odağı Ölçeği arasında negatif yönlü çok zayıf bir ilişki ($p<0,05$ $r=,-121$); Öz Etkililik Yeterlik Ölçeği arasında pozitif yönlü orta bir ilişki ($p<0,05$ $r=,664$) bulunmaktadır.

Yapılan korelasyon analizine göre Engellerle Mücadele ölçeği ile Denetim Odağı Ölçeği arasında negatif yönlü çok zayıf bir ilişki ($p<0,05$ $r=,-139$); Öz Etkililik Yeterlik Ölçeği arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki ($p<0,05$ $r=,444$) bulunmaktadır.

Yapılan korelasyon analizine göre Denetim Odağı ölçeği ile Öz – Yeterlik Ölçeği arasında negatif yönlü çok zayıf bir ilişki ($p<0,05$ $r=,-107$) bulunmaktadır.

5.TARTIŞMA

Araştırmanın bu bölümünde Denetim Odağı, Öz Etkililik – Yeterlik ve Demografik Bilgi Formundan alınan bilgiler ve araştırmanın amacında sorulan sorular ile bu alanda yapılmış diğer literatür ve kuramsal bulgular çerçevesinde tartışmasına yer verilmiştir.

Araştırmanın ilk alt problemi doğrultusunda 20 – 65 yaş arası kadınların demografik bilgileri ile denetim odağı arasında farklılaşma olup olmadığına bakılmıştır. Bu alt probleme göre on bir demografik bilgi sorusu değerlendirilmiştir. Birinci alt problemin birinci demografik bilgi sorusuna bakıldığında yaşa göre denetim odağı istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermiştir. Çıkan sonuca göre yaşa bağlı olarak hayat tecrübesine sahip kadınların içten denetimli oldukları sonucuna varılmıştır. Bu konuda yapılmış çalışmalara bakıldığında, bu araştırma ile benzer şekilde Tükel ve Gök (1996) 36 – 65 yaş grubunda yer alan bireylerin denetim odağı puanlarının diğer yaş gruplarına göre daha düşük olduğu sonucuna ulaşarak içten denetimli olduklarını belirtmiştir.

Araştırmadaki birinci alt probleme göre ikinci demografik bilgi sorusu 20 – 65 yaş arası kadınlarda kardeş sayısı farklı olanlara bağlı olarak denetim odağında farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmiştir. Araştırmada ortaya çıkan sonuca göre kardeş sayısı farklı olan kadınlar ile denetim odağı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Üç kardeş olanların denetim odağı puanı en yüksek görülmüştür. Bu sonuca göre üç kardeşten fazla kardeşe sahip olan kadınların içten denetimli oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu konuda yapılmış araştırmalar incelendiğinde bulunan sonuçtan farklı olarak Gençdoğan, Sezer ve İşgör (2007) orta öğretim öğrencilere uyguladıkları araştırmanın sonucu olarak kardeş sayısı ile denetim odağı arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Çıkan bu farklı sonuçlar değerlendirildiğinde bu araştırmada 20 – 65 yaş aralığındaki kadınların seçilmesi, Gençdoğan, Sezer ve İşgör

(2007) 'ün cinsiyetleri ayırmadan ve orta öğretim öğrencilerine uygulaması neden olarak görülmüştür

Araştırmanın birinci alt problemine göre üçüncü demografik bilgi sorusu 20 – 65 yaş arası kadınların kaçınıcı çocuk oldukları farklı olan gruplara bağlı olarak denetim odağında anlamlı bir fark olup olmadığı sorusunun cevabı aranmıştır ve anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bulunan sonuca göre kadınların kaçınıcı çocuk olduklarının denetim odağı üzerinde bir etkisi olmadığı görülmüştür. Literatürde bu sonuçla ilgili tersi olarak Tümkaya (2000), tek çocuk olanların denetim odağı puanının yüksek olup dıştan denetimli oldukları sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde Erdem (2001) bulduğu sonuçlara göre tek çocuk olanların bir ve birden fazla kardeşe sahip olanlara göre içten denetimli olduklarını belirtmiştir.

Araştırmanın birinci alt problemine göre dördüncü demografik bilgi sorusu 20 – 65 yaş arası kadınların medeni durumları farklı olan gruplar arasında denetim odağında anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmış çıkan sonuca göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bekar olanların denetim odağı puanı yüksek bulunmuştur. Buna göre bekar kadınların, evli boşanmış ya da eş kaybına şahit olmuş kadınlara göre dıştan denetimli oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Literatüre bakıldığında ise bu araştırmada bulunan sonuçla benzer şekilde Küçükkaragöz (1998) ilköğretim öğretmen ve öğrencilerine uyguladığı çalışmada evli öğretmenlerin bekar öğretmenlere göre içten denetimli olduklarını belirtmiştir. Tam tersi olarak Altinkurt (2012), bekarların denetim odağı puanının düşük olduğunu, bekarların içten denetimli olduklarını vurgulamıştır.

Araştırmanın birinci alt problemine göre beşinci demografik bilgi sorusu 20 – 65 yaş arası kadınların çocuğu olup olmama durumları farklı olan gruplar arasında denetim odağında anlamlı bir fark olup olmadığı araştırılmıştır. Çıkan sonuca göre anlamlı bir farklılık bulunmakla birlikte çocuğu olmayanların dıştan denetimli oldukları görülmüştür. Buna göre çocuğu olmayanların başlarına gelen

durumlar karşısında dış güçleri daha çok sorumlu gördükleri söylenmektedir. Literatürde bu değişken ve denetim odağı ile ilgili bir bilgiye rastlanmamıştır.

Araştırmanın birinci alt problemine göre altıncı demografik bilgi sorusu 20 – 65 yaş arası kadınların sahip olunan çocuk sayısı farklı olan gruplar ile denetim odağı arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmıştır. İstatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bu sonuca göre sahip olunan çocuk sayısının tek başına denetim odağı üzerinde etkin bir değişken olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde bu değişken ile ilgili bir sonuca rastlanmamıştır. Kadınların sahip olunan çocuk sayısının denetim odağı üzerinde etkisi olduğunun düşünülmemesinin bu konuda bir araştırmanın yapılmamasına neden olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın birinci alt problemine göre yedinci demografik bilgi sorusu 20 – 65 yaş arası kadınların eğitim durumu farklı olan gruplar ile denetim odağı arasında anlamlı bir fark olup olmadığı incelenmiştir. Çıkan sonuca göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Üniversite mezunlarının içten denetimli oldukları görülmüştür. Buna göre eğitim seviyesinin denetim odağı ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde bu değişken ile ilgili olarak Bal – Tal ve Bar – Zohar (1977), denetim odağı ve akademik başarı arasında anlamlı bir fark olduğu sonucunu belirtmişlerdir. Akademik başarısı artan bireylerin içten denetimli olduklarını söylemişlerdir. Benzer şekilde Çelik (1995) denetim odağının üniversite tercih sıralamasına ve başarı etkisine yönelik yürüttüğü çalışmasında içten denetimli bireylerin akademik başarısının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmanın birinci alt problemine göre sekizinci demografik bilgi sorusu 20 – 65 yaş arası kadınların çalışıp çalışmama durumu ile denetim odağı arasında anlamlı bir fark olup olmadığı sorusuna bakılmış ve anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Çıkan sonuca göre kadınların çalışmasının ya da çalışmamasının denetim odağı puanını etkilemediği görülmüştür. Dökmen (2003), maaşlı bir işte çalışan

kadınların ev hanımlarından daha düşük denetim odağı puanı aldığını belirterek içten denetimli oldukları sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmanın birinci alt problemine göre dokuzuncu demografik bilgi sorusunda 20 – 65 yaş arası kadınların çalışma süresi farklı olan gruplar ile denetim odağı arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmıştır. Çıkan sonuca göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Buna göre çalışma süresi 0 – 4 yıl olanların denetim odağı puanı yüksek bulunarak dıştan denetimli oldukları belirtilmiştir. Mesleğine henüz yeni başlamış ve mesleğinde daha az tecrübeli olan kadınların dıştan denetimli oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Literatüre bakıldığında yapılan bu araştırma ile benzer şekilde Luzzo (1994), mesleğinde olgunluk kazanan, uzun zamandır mesleğine devam edenlerin içten denetimli olduklarını belirtmiştir.

Araştırmanın birinci alt problemine göre onuncu demografik bilgi sorusunda 20 – 65 yaş arası kadınların çalıştığı kurumu farklı olan gruplar ile denetim odağı arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmış fakat kadınların %93,8'i özel, %6,2'si devlette çalıştığı için istatistiksel olarak incelenmemiş ve yorumlanmamıştır.

Araştırmanın birinci alt problemine göre on birinci demografik bilgi sorusunda 20 – 65 yaş arası kadınların şuan çalışmayan fakat öncesinde çalışıp çalışmama durumu farklı olan gruplar ile denetim odağı arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmış, anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Buna göre şuan çalışmayan kadınların geçmiş yaşantılarında çalışmalarının ya da çalışmamalarının denetim odağını etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde bu değişken ve denetim odağı arasındaki ilişkiye dair bir bilgi bulunamamıştır. Çalışan ve çalışmayanların denetim odağı üzerinde önemli bir değişken olduğu görülürken, yapılan çalışmalarda denetim odağı ve sosyo demografik bilgiler ışığındaki değişkenlere bakıldığında güncel olarak çalışmayan fakat geçmişte çalışan ya da çalışmayanların denetim odağı üzerinde bir etkiye sahip olup olmadığının dikkate alınmadığı görülmüştür.

Araştırmanın birinci alt problemine göre on ikinci demografik bilgi sorusunda 20 – 65 yaş arası kadınların gelir durumu farklı olan gruplar ile denetim odağı arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmıştır. Çıkan sonuca göre gelir durumu ve denetim odağı arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Buna göre kadınların gelir durumunun düşük, orta ya da yüksek olmasının denetim odağı üzerinde bir etkisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Literatüre bakıldığında bu araştırma ile benzer şekilde Korkut (1991), ilkökul öğrencilerine uyguladığı bazı değişkenler ile denetim odağı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çıkan sonuca göre aylık gelirin denetim odağı ile arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmanın birinci alt problemine göre on üçüncü demografik bilgi sorusunda 20 – 65 yaş arası kadınların kadere inanıp inanmama durumu farklı olan gruplar ile denetim odağı arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmış fakat kadınların %92.0'ı kadere inandığı, %8.0'ı kadere inanmadığı için istatistiksel olarak incelenmemiş ve yorumlanmamıştır.

Araştırmanın ikinci alt problemi doğrultusunda 20 – 65 yaş arası kadınların farklı yaş grupları ile denetim odağı ve öz –yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmıştır. Çıkan sonuca göre, farklı yaş grupları arasında Denetim Odağı Ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 36 yaş ve üstü kadınların içten denetimli 20 – 25 yaş arası kadınların ise dıştan denetimli olduğu sonucuna ulaşamamıştır. Yaşam tecrübesinin, denetim odağı üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Farklı yaş grupları arasında Öz Etkililik – Yeterlik Ölçeği, Davranışa Başlama alt ölçeği, Davranışı Sürdürme alt ölçeği, Davranışı Tamamlama alt ölçeği ve Engellerle Mücadele alt ölçeği açısından anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Yaşın öz – yeterlik üzerinde etkisinin olmadığı görülmüştür. Literatüre bakıldığında, kadınlarda öz – yeterlik ve yaş arasındaki ilişkiyi inceleyen bir bulguya rastlanmamıştır. Fakat Akkoyunlu, Orhan (2003), bilgisayar ve eğitim teknolojileri eğitimi bölümü öğrencilerine uyguladıkları araştırma

sonucuna göre, bilgisayar kullanma öz - yeterlik inancı yaşa göre bakıldığında öğrencilerin bilgisayar kullanma öz - yeterlik inançlarının arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Öğrencilerin yaşlarının ilerlemesiyle öz - yeterlik puanlarının da arttığı görülmüştür. Akkoyunlu, Orhan (2003)'ün araştırması öğrencilere uygulanması ve bilgisayar kullanma öz - yeterlik düzeyinin incelenmesi nedeniyle bu araştırmadan farklı sonuç verdiği düşünülmektedir.

Araştırmanın üçüncü alt problemi doğrultusunda 20 – 65 yaş arası kadınların kardeş sayısı farklı olan gruplar ile denetim odağı ve öz - yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, kardeş sayısı farklı olan gruplar ile Denetim Odağı Ölçeği arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Dört kardeş ve üstü olan kadınların içten denetimli, üç kardeş olanların dıştan denetimli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kardeş sayısı farklı olan gruplar ile Öz Etkililik – Yeterlik Ölçeği, Davranışa Başlama alt ölçeği, Davranışı Sürdürme alt ölçeği, Davranışı Tamamlama alt ölçeği ve Engellerle Mücadele alt ölçeği açısından anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Literatürde 20 – 65 yaş arası kadınlarda kardeş sayısı ve öz - yeterlik düzeyi arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırma bulunamamıştır. Fakat Gültekin (2008) yaptığı araştırmasında bireylerin kendini ifade etme ve öz yeterlik düzeylerinin kardeş sahibi olan ve kardeş sahibi olmayan açısından anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşmıştır. Yılmaz, Yiğit, Kaşarcı (2012) ilköğretim öğrencilerine uyguladıkları çalışmalarında öğrencilerin öz - yeterlik puanlarının sahip oldukları kardeş sayısına göre anlamlı bir farklılık gösterdiğini belirtmişlerdir. İki kardeşe sahip öğrencilerin, dört ve daha fazla kardeşe sahip olan ilköğretim öğrencilerine göre, üç kardeşe sahip ilköğretim öğrencilerinin beş ve daha fazla kardeşe sahip olan ilköğretim öğrencilerine göre anlamlı olarak farklılık göstererek daha yüksek öz - yeterlilik puan ortalamasına sahip oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Çıkan bu sonucun araştırmamızdan farklı sonuç vermesinin temel sebebi

örneklem grupları ve yaşları arasındaki farklılık olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın dördüncü alt problemi doğrultusunda 20 – 65 yaş arası kadınların kaçınıcı çocuk olduğu farklı olan gruplar ile denetim odağı ve öz – yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmıştır. Çıkan sonuca göre, kaçınıcı çocuk olduğu farklı olan gruplar ile Denetim Odağı Ölçeği, Öz Etkililik – Yeterlik Ölçeği, Davranışa Başlama, Davranışı Sürdürme, Davranışı Tamamlama ve Engellerle Mücadele alt ölçekleri açısından anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Araştırmanın beşinci alt problemi doğrultusunda 20 – 65 yaş arası kadınların medeni durumu farklı olan gruplar ile denetim odağı ve öz yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre medeni durumu farklı olan gruplar ile Denetim Odağı Ölçeği arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Evli olan kadınların içten denetimli, bekar olanların ise dıştan denetimli oldukları görülmüştür. Öz Etkililik – Yeterlik Ölçeği, Davranışa Başlama, Davranışı Sürdürme, Davranışı Tamamlama ve Engellerle Mücadele alt ölçekleri açısından anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Çıkan bu sonuç doğrultusunda medeni durumun öz – yeterlik üzerinde bir etkisi olmadığı görülmüştür. Literatüre bakıldığında bu çalışma ile benzer bir çalışma bulunamamıştır. Yılmaz ve diğ. (2010)'nin, beden öğretmenlerine uyguladıkları çalışmada medeni durum değişkeni açısından öz – yeterlik düzeyinin anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna ulaşmışlardır. Araştırma sonucuna göre evli öğretmenlerin, bekar öğretmenlere göre öz – yeterlik düzeylerinin yüksek olduğunu belirtmişlerdir.

Araştırmanın altıncı alt problemi doğrultusunda 20 – 65 yaş arası kadınların çocuğu olup olmama durumu farklı olan gruplar ile denetim odağı ve öz – yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır sorusunun cevabı aranmıştır. Elde edilen sonuçlara göre çocuğu olup olmama durumu farklı olan gruplar ile Denetim Odağı Ölçeği

arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür. Çocuğu olanların içten denetimli, çocuğu olmayanların dıştan denetimli oldukları görülmüştür. Öz Etkililik – Yeterlik Ölçeği, Davranışa Başlama, Davranışı Sürdürme, Davranışı Tamamlama ve Engellerle Mücadele alt ölçekleri açısından anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Literatür incelediğinde bu araştırmayla aynı doğrultuda ya da benzer şekilde uygulanmış herhangi bir araştırma bulunamamıştır

Araştırmanın yedinci alt problemi doğrultusunda 20 – 65 yaş arası kadınların çocuk sayısı farklı olan gruplar ile denetim odağı ve öz – yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmıştır. Çıkan sonuçlara bakıldığında çocuk sayısı durumu farklı olan gruplar ile Denetim Odağı Ölçeği, Öz Etkililik – Yeterlik Ölçeği, Davranışa Başlama, Davranışı Sürdürme, Davranışı Tamamlama ve Engellerle Mücadele alt ölçekleri açısından anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bu araştırmada kullanılan değişkenlerle aynı ya da benzeri şekilde araştırılmış literatürdeki diğer araştırmalar incelendiğinde bir bulgu bulunamamıştır. Sahip olunan çocuk sayısının öz – yeterlik üzerinde bir etki eden bir değişken olmadığı sonucuna varılmıştır.

Araştırmanın sekizinci alt problemi doğrultusunda 20 – 65 yaş arası kadınların eğitim durumu farklı olan gruplar ile denetim odağı ve öz – yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre eğitim durumu farklı olan gruplar ile Denetim Odağı Ölçeği arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Üniversite mezunlarının dıştan denetimli oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Eğitim durumu farklı olan gruplar ile Öz Etkililik – Yeterlik Ölçeği arasında da anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Lisansüstü ve doktora mezunlarının puanı yüksek iken ilkokul mezunlarının puanı düşük bulunmuştur. Eğitim durumu farklı olan gruplar ile Davranışa Başlama alt ölçeği arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Lisansüstü ve doktora mezunlarının davranışa başlama puanı yine aynı şekilde yüksek iken ilkokul mezunlarının puanı düşük bulunmuştur. Eğitim durumu farklı olan gruplar ile

Davranışı Sürdürme alt ölçeği arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Lisansüstü ve doktora mezunlarının davranışı sürdürme puanı yüksek iken ilkokul mezunlarının puanı düşük bulunmuştur. Eğitim durumu farklı olan gruplar ile Davranışı Tamamlama ve Engellerle Mücadele alt ölçekleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Literatür incelendiğinde öz – yeterlik araştırmaları genellikle öğretmen ve öğrencilere yönelik uygulanmıştır. Bu nedenle yapılan bu çalışma ile benzer nitelikte araştırma bulgularına rastlanmamıştır. Fakat Yılmaz ve diğ. (2006)'nin mezun olunan liseye göre öğretmen adaylarının bilgisayar öz – yeterlik inancı arasındaki ilişkiye bakarak mezun olunan lisenin bilgisayar öz – yeterlik inancı üzerinde etki yaratmadığını belirtmiştir. Kiremit (2006) mezun olunan lisenin öğretmen adaylarının öz – yeterlik puanlarına anlamlı bir farklılık yarattığını söylemiştir. Öğretmen ve süper liselerin diğer liselere göre öz – yeterlik puanlarının yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuca bakıldığında eğitim seviyesinin yükselmesinin, eğitim kalitesinin artmasının öz – yeterlik puanını arttırdığı sonucuna varılabilmektedir.

Araştırmanın dokuzuncu alt problemi doğrultusunda 20 – 65 yaş arası kadınların çalışıp çalışmama durumu farklı olan gruplar ile denetim odağı ve öz - yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmıştır. Çıkan sonuçlara bakıldığında çalışıp çalışmama durumu farklı olan gruplar ile Denetim Odağı Ölçeği, Öz Etkililik – Yeterlik Ölçeği, Davranışa Başlama, Davranışı Sürdürme, Davranışı Tamamlama ve Engellerle Mücadele alt ölçekleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Literatüre bakıldığında bu araştırma sonucu ile benzer şekilde, Tabancalı, Çelik (2013) öğretmen adaylarına uyguladığı araştırmasında analiz sonuçlarına göre çalışan öğretmenlerin ya da çalışmayan öğretmenlerin öz – yeterlik düzeylerinin anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşmıştır. Çıkan sonuçlar ışığında çalışma durumunun öz – yeterlik puanının yükselmesinde veya azalmasında herhangi etki yaratmadığını göstermiştir.

Araştırmanın onuncu alt problemi doğrultusunda 20 – 65 yaş arası kadınların çalışma yılı farklı olan gruplar ile denetim odağı ve öz – yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre çalışma yılı farklı olan gruplar ile Denetim Odağı Ölçeği arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Çalışma yılı 0 – 4 yıl arası olanların dıştan denetimli oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Çıkan sonuçlara bakıldığında çalışma yılının artmasının içten denetime etki ettiği görülmüştür. Çalışma yılı farklı olan gruplar ile Öz Etkililik – Yeterlik Ölçeği, Davranışa Başlama Davranışı Sürdürme ve Engellerle Mücadele alt ölçekleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Çalışma yılı farklı olan gruplar ile Davranışı Tamamlama alt ölçeği arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Çalışma yılı 20 yıl ve üzeri olanların davranışı tamamlama puanı yüksek bulunmuştur. Literatüre bakıldığında Çapri, Kan (2006) öğretmenlere uyguladıkları araştırmanın sonucuna göre çalışma yılı ve öz – yeterlik arasında anlamlı bir farklılık olduğunu ve hizmet yılının artmasıyla öz – yeterlik puanının da arttığını belirtmişlerdir. Bu sonuçlar doğrultusunda her alanda sahip olduğumuz tecrübenin sorunlarımızın üstesinden gelebilmede ne kadar başarılı ne kadar başarısız olacağımıza dair kendi farkındalığımızı kazanacağımızı ve bu farkındalıkları kabul edeceğimizi göstermiştir.

Araştırmanın on birinci alt problemi kadınların çalıştığı kurumu farklı olan gruplar ile denetim odağı ve öz – yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmış fakat kadınların %93,8'i özel, %6,2'si devlette çalıştığı için istatistiksel olarak incelenmemiş ve yorumlanmamıştır.

Araştırmanın on ikinci alt problemi doğrultusunda daha önce çalışıp çalışmama durumu farklı olan gruplar ile denetim odağı ve öz – yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmıştır. Çıkan sonuca göre daha önce çalışıp çalışmama durumu farklı olan gruplar ile Denetim Odağı Ölçeği, Öz Etkililik – Yeterlik Ölçeği, Davranışı Başlama, Davranışı Sürdürme, Davranışı Tamamlama ve Engellerle Mücadele alt ölçekleri arasında anlamlı bir

farklılık bulunamamıştır. Literatür incelendiğinde öz – yeterlik araştırmalarının çalışanlara ya da öğrencilere uygulandığı görülmüştür. Değişken olarak güncel olarak çalışmayan fakat önceden çalışan bireylerin değerlendirilmediği görülmüştür. Bu araştırmaya ve literatür sonuçlarına bakıldığında güncel olarak çalışmayan ve geçmiş yaşantıda çalışmış olmanın öz – yeterlik puanına bir katkı sağlamayacağı düşünülmüştür.

Araştırmanın on üçüncü alt problemi doğrultusunda gelir durumu farklı olan gruplar denetim odağı ve öz – yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmıştır. Çıkan sonuca göre gelir durumu farklı olan gruplar ile Denetim Odağı Ölçeği, Öz Etkililik – Yeterlik Ölçeği, Davranışa Başlama, Davranışa Sürdürme, Davranışı Tamamlama ve Engellerle Mücadele alt ölçekleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Literatüre bakıldığında Şen (2009) Türkçe öğretmen adaylarına uyguladığı çalışmasında gelir durumu ile öz – yeterlik düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır. İkiz ve Yörük (2013) Buca Eğitim Fakültesinde öğrenim gören son sınıf öğrencilerine uyguladığı çalışma sonucuna göre gelir düzeyi ve öz – yeterlik inancı arasında anlamlı bir farklılık olmadığını belirtmişlerdir. Bulunan ve literatürde ulaşılan sonuçlar doğrultusunda gelir durumunun öz – yeterliği pozitif ya da negatif yönde etkilemediğin göstermiştir.

Araştırmanın on dördüncü alt problemi doğrultusunda kadınların kadere inanıp inanmama durumu farklı olan gruplar ile denetim odağı ve öz – yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmış fakat kadınların %92.0ı kadere inandığı, %8.0'ı kadere inanmadığı için istatistiksel olarak incelenmemiş ve yorumlanmamıştır.

Araştırmanın on beşinci alt problemi doğrultusunda 20 – 65 yaş arası kadınların denetim odağı denetim odağı ve öz – yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmıştır. Çıkan sonuca göre, içten denetim grubunda yer alan kadınlar ile dıştan

denetim grubunda yer alan kadınlar arasında Engellerle Mücadele alt ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. İçten denetimlilerin, engellerle mücadele puanının yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Literatüre bakıldığında denetim odağının içten veya dıştan olması ile öz – yeterlik ve alt boyutları arasındaki anlamı inceleyen ve bu araştırma bulguları ile örtüşen ya da ayrılan bir bulgu bulunamamıştır.

Araştırmanın on altıncı alt problemi doğrultusunda 20 – 65 yaş arası kadınların denetim odağı ve öz – yeterlik düzeyleri arasında ilişki var mıdır sorusunun cevabı aranmıştır. Elde edilen sonuca göre Denetim Odağı Ölçeği ile Öz – Yeterlik Ölçeği arasında negatif yönlü çok zayıf bir ilişki bulunmuştur. Literatüre bakıldığında Ören (1991) denetim odağı ve kendini kabul arasındaki ilişkiye baktığı araştırmasında içten denetimlilerin, dıştan denetimlilere göre kendilerini kabul puanlarının daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Severino ve diğ. (2011). Öz – yeterlik ve denetim odağı arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında denetim odağı ve öz – yeterlik arasında anlamlı bir ilişki olduğunu saptamışlardır. İçten denetimlilerin öz – yeterlik puanlarının yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Çıkan bu sonuçlar doğrultusunda denetim odağı ve öz – yeterlik düzeyinin birbirleri üzerinde zayıf oranda da olsa etkili olduğu, içten denetimlilerin öz – yeterlik puanını arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

6. SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde araştırma sonuçlarına, araştırmacılar için, uygulamacılar için önerilere yerilmiştir.

6.1. Sonuç

Araştırmanın bu bölümünde denetim odağı ve öz etkililik – yeterliğin demografik bilgi formundan alınan bilgiler ve istatistiksel analiz sonucunda ortaya çıkan sonuçlarına yer verilmiştir.

Denetim odağı yaşa göre istatistiksel olarak değişkenlik göstermektedir ve yaş arttıkça denetim odağı azalmaktadır.

Denetim odağı kardeş sayısına göre istatistiksel olarak değişkenlik göstermektedir ve kardeş sayısı 2 ve 3 olduğunda denetim odağı artarken 4 olduğunda tekrar düşmektedir.

Denetim odağı medeni duruma göre istatistiksel olarak değişkenlik göstermektedir ve bekarların denetim odakları en yüksektir.

Denetim odağı çocuk sahibi olma durumuna göre istatistiksel olarak değişkenlik göstermektedir ve çocuğu olmayanların denetim odakları olanlara göre daha yüksektir.

Davranışa başlama, davranışı sürdürme, öz – yeterlilik ve denetim odağı eğitim durumuna göre istatistiksel olarak değişkenlik göstermektedir ve davranışa başlama, davranışı sürdürme, öz – yeterlilik ve denetim odağı eğitim seviyesi arttıkça artmaktadır.

Davranışı tamamlama ve denetim odağı çalışma yılına göre istatistiksel olarak değişkenlik göstermektedir ve çalışma yılı arttıkça davranışı tamamlama artarken denetim odağı azalmaktadır.

İçten denetimlilerin Engellerle Mücadele puanları dıştan denetimlilere göre daha yüksektir.

Denetim grupları ile yaş, kardeş sayısı, medeni durum, çocuk sahibi olma durumu, eğitim ve çalışma yılı arasında ilişki bulunmaktadır.

İçten denetimlerin çoğunluğu; 36 ve üstü yaş grubunda, dört ve daha fazla kardeşe sahip, evli ve çocuklu, üniversite mezunu, toplamda 4 yıl ve daha az süredir çalışan ve kadere inanlardır.

Dıştan denetimlilerin çoğunluğu; 25 ve altı yaş grubunda, iki kardeşe sahip, bekar ve çocuksuz, üniversite mezunu, toplamda 4 yıl ve daha az süredir çalışan ve kadere inanlardır.

Araştırmaya katılanların davranışa başlamaları arttıkça ile davranışı sürdürme, davranışı tamamlama ve öz – yeterliliği de artmaktadır. Katılımcıların davranışı sürdürmeleri arttıkça davranışı tamamlama, engellerle mücadele, öz – yeterliliği de artarken denetim odağı azalmaktadır. Katılımcıların davranışı tamamlamaları arttıkça ellerle mücadele, öz – yeterliliği de artarken denetim odağı azalmaktadır. Engellerle mücadele arttıkça öz – yeterliliği artarken denetim odağı azalmaktadır.

6.2. Öneriler

6.2.1. Araştırmacılar İçin Öneriler

1- Bu araştırma yapılırken verilen Rotter Denetim Odağı Ölçeği maddelerini yanıtlayan katılımcıların cümlelerdeki anlam bozukluğunu eleştirildikleri görülmektedir. Bu açıdan anketi uygulayacak kişilerin bu alanda eğitilmiş ve tecrübeli kişiler olması tercih edilmeli anket öncesinde gerekli açıklamalar yapılarak anket çözümü bitene kadar katılımcıların yanında durulmalıdır.

2- Araştırma örnekleminin sadece İstanbul ilinin Avcılar ilçesinden seçilmesi durumundan ötürü farklı sosyo – kültürel özellikler taşıyan insanlar arasında ve farklı bölgelerde de bu

çalışmanın tekrarlanıp karşılaştırma yapılmasına ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

3- Farklı örneklem grubu ile aynı değişkenler araştırılarak bu araştırmada elde edilen bulguların değerlendirilmesi önerilmektedir.

3- Benzer örneklem grubunun farklı değişkenler ile ilişkisine bakılması önerilmektedir.

6.2.2. Uygulamacılar İçin Öneriler

1- Denetim odağı konusunda kadınlar erken yaşlarda bilgilendirilmelidir. Aileler ve eğitim kurumları kadınlara küçük yaşlardan itibaren kendilerini tanıma, anlama, kendilerini özgürce ifade edebilme ile ilgili olarak eğitmelidir.

2- Kadınların karşılaştıkları güçlükler ve başarısızlıklar karşısında ailelerinin ve çevrelerinde bulunan bireylerin yaklaşımı çok önemlidir. Kadınların pozitif yönlerini ön plana çıkartarak, aşağılamadan, güçlükleri aşmasına yardımcı olmak önemlidir. Kadınlara çok küçük yaşlardan itibaren zorluklar karşısında mücadele etme potansiyellerinin farkına varabilmelerine yönelik yaklaşımlar gösterilmelidir.

KAYNAKLAR

Akbağ M., Saymer B., Sözen D.(2005) *Üniversite Öğrencilerinde Stres Düzeyi, Denetim Odağı ve Depresyon Düzeyi Arasındaki İlişki Üzerine Bir İnceleme*. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi.. Sayı 21. İstanbul. S.63, s.64.

Akbaba D. 2013. *Büro Yönetimi Öğretmen Adaylarının Öğretmen Öz-yeterlilik Algılarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

Akkapulu, E. (2005). *Ergenin Sosyal Yetkinlik Beklentisini Yormayan Bazı Değişkenler*. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Adana.

Akkoyunlu, B. ve Kurbanoglu, S. (2003). *Öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığı ve bilgisayar öz-yeterlilik algıları üzerine bir çalışma*. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 24, 1-10.

Akkoyunlu, B., Orhan, F. (2003) *Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi (BÖTE) Bölümü Öğrencilerinin Bilgisayar Kullanma Öz Yeterlilik İnancı ile Demografik Özellikleri Arasındaki İlişki*. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2, 85-92.

Alabay, E. (2006). *İlköğretim Okulöncesi Öğretmen Adaylarının Fen İle İlgili Öz – Yeterlilik İnancı Düzeylerinin İncelenmesi*. Yeditepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2(1).

Alade, T.J. (2008) *Gender, College Major Selections, Classifications Within Majors, and its Relationship With Locus of Control: An Empirical Evidence for Counseling Educators*, Journal of College Teaching & Learning, 5,(7), 58-65.

Alemdağ S.(2013). *Öğretmen Adaylarında Fiziksel Aktiviteye Katılım, Sosyal Görünüş Kaygısı ve Sosyal Öz-Yeterlilik İlişkisinin İncelenmesi*. Doktora Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Trabzon.

Altinkurt, Y. K. (2012). *Üniversite Çalışanlarının Psikolojik Yıldırma Algıları ile Denetim Odağı Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Balıkesir.

Altunçekiç, A., Yaman, S., ve Koray, Ö. (2005). *Öğretmen Adaylarının Öz Yeterlik İnanç Düzeyleri ve Problem Çözme Becerileri Üzerine Bir Araştırma*. Kastamonu Eğitim Dergisi, 13(1), 93-102

Ang, P.R., Chang, W.C. (1999). Impact of Domain Specific Locus of Control on Needs for Achievement and Affiliation, *The Journal of Social Psychology*, 139, (4), 527-529.

Arulmani, G., Laar, D. V., Easton, S. (2001). *Career Planning Orientations of Disadvantaged High School Boys: A Study of Socioeconomic and Social Cognitive Variables*. *Journal of The Indian Academy of Applied Psychology*, 27 (1-2);7-17.

Asarlı Z.(2012). *Okullarda Çalışan Psikolojik Danışmanların Okul Psikolojik Danışmanı Öz-Yeterlilik Düzeylerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir.

Aslan, H.(2006). *Çalışanların İş Doyumu Düzeylerine Göre Depresyon, Benlik Saygısı ve Denetim Odağı Algısı Değişkenlerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aytan, E.M. (2010). *Obsesif Kompulsif Bozukluklarda Denetim Odağı ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi. İstanbul

Bacchini,D., Magliulo, F. (2003). *Self-image and Perceived Self-Efficacy During Adolescence*. *Journal of Youth and Adolescence*.32;5.

Barut, A. İ. (2008). *Sporda Batıl Davranış ve Öz-yeterlilik İlişkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Bandura, A. (1994). Self-efficacy. In V. S. Ramachaudran (Ed.), *Encyclopedia of human behavior* (Vol. 4, pp. 71-81). New York: Academic

Press. (Reprinted in H. Friedman [Ed.], Encyclopedia of mental health. San Diego: Academic Press, 1998).

Bandura, A. (Ed.). (1995). *Exercise of personel and collective efficacy in changing societies*. Self-efficacy in changing societies. New York: Cambridge University Press, pp. 1-45.

Bandura, A. (1999). A Social Cognitive Theory of Personality. In L. Pervin & O. John (Ed.), Handbook of personality (2nd ed., pp. 154-196). New York: Guilford Publications. (Reprinted in D. Cervone & Y. Shoda [Eds.], The coherence of personality. New York: Guilford Press.)

Barker, L. (2002). *Psychology*. New jersey: Prentice Hall.

Bilgin, A. (2010). *Üniversite Öğrencilerinin Çeşitli Değişkenlere ve Denetim Odağına Göre Problem Çözme Beceri Algıları*. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Binici, C. (2014). *7-11 Yaş Arası Üstün ve Normal Gelişim Gösteren Çocukların Aldıkları Müfredat Türüne Göre Denetim Odağı Özelliklerinin "Goodenough-Harris İnsan Çiz Testi" Açısından Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.

Bozgeyikli, H., Bacanlı, F. ve Doğan, H. (2009). *İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Karar Verme Yetkinliklerinin Yordayıcılarının İncelenmesi*.

Brandon, D. P. (2000). *Self-efficacy: Gender Differences of Prospective Primary Teachers in Bostwana*. Research in Education, 64, 36-43.

Buluş, M., (1996), *Ergen Öğrencilerde Denetim Odağı-Yalnızlık Düzeyi İlişkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Canbay, S. (2007). *İlköğretim Okullarında Çalışan Öğretmenlerin İş Doyumu ve Denetim Odağı İlişkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Cengil, M.(2004). *Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Denetim Odaklarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesi Dergisi . cilt3. Sayı 5. Sayfa 66.

Ceylan. İ. (2013). *Ergenlerin Benlik Saygısı ve Duygusal Özyeterlilik Düzeylerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.

Chan, K. W. (2003). *Multiple Intelligences and Perceived Self-efficacy Among Chinese Secondary School Teachers in Hong Kong*. Educational Psychology, 23(5), 521-533.

Çakıl, A .Nurdan.(2012). *Orta Yaş Dönemi Kadınların Menopozal Yakınma ve Öz-Etkililik Alguların Değerlendirmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Kayseri.

Çelik E.(2012). *Evli Bireylerin Cinsel Özgüven Düzeyleri ile Cinsel Öz-Yeterlilik, Evlilik Yaşam Doyumu ve Cinsel Utangaçlıklarının İncelenmesi*. Doktora Tezi. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Sakarya.

Çıtak, A. (2008). *Kadınların Çalışmasına Yönelik Tutum: Cinsiyet, Cinsiyet Rolü ve Sosyoekonomik Düzeye Göre Bir Karşılaştırma*. Yüksek Lisans Tezi Ankara Üniversitesi. Ankara

Çapri, B., Kan, A. (2006). *Öğretmen Kişilerarası Öz – yeterlik Ölçeğinin Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması*. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. S1, s57-58.

Çubukçu, Z. ve Girmen, P. (2007). *Öğretmen Adaylarının Sosyal Öz-Yeterlilik Algularının Belirlenmesi*. Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, 8(1), 57- 74.

Dağ, İ.(1990). *Kontrol Odağı, Stresle Başa Çıkma Stratejileri ve Psikolojik Belirti Gösterme İlişkileri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Dağ, İ.(1991) *Rotterın İç–Dış Kontrol Odağı Ölçeği'nin Üniversite Öğrencileri İçin Güvenirliği ve Geçerliği*. Hacettepe Üniversitesi Ankara. cilt 7 sayı 26

Dökmen, Z. Y. (2003). *Çalışma Durumları Farklı Üç Grup Kadında Ruh Sağlığı, Kontrol Odağı İnancı ve Cinsiyet Rolü*. Türk Psikoloji Dergisi. 18(51):111- 124.

Dönmez, A. (1984). *Belirli Toplumsal Durumların Algılanmasında Denetim Odağının Etkisi*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. 17(1-2). 146-148.

Duman, B. A. (2007). *Lise Öğrencilerinin İngilizceye Yönelik Öz-yeterlik Algı Puanlarının Cinsiyete, Alanlara ve Farklı Düzeylere Göre İngilizce Başarısını Yordama Gücü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Durmaz H.(2011). *Şizofreni Hastasına Bakım Veren Aile Üyelerinin Öz Etkililik Düzeylerinin Bakım Yüküne Etkisinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Erzurum.

Erdem, F. (2001). *Girişimcilerde Risk Alma Eğilimi Ve Belirsizliğe Tolerans İlişkisine Kültürel Yaklaşım*. Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi (2) 43-61

Erol, M.(2013). *Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Üniversite Öğrencilerinin Kişisel Epistemojileri İle Öz Değerlendirme ve Öz Yeterlilik Algularının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

Ersoy, E.(2009). *Cinsiyet Kültürü İçerisinde Kadın Ve Erkek Kimliği*.Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. S2, s209-215.

Eskici, M.(2013). *İlköğretim Öğretmenlerinin Yapılandırmacı Yaklaşımına İlişkin Öz-Yeterlik Alguları İle Tutumları*. Doktora Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Eyüboğlu, E.(2012). *Spor Yapan ve Yapmayan 12-14 Yaş Arası Ergenlerin ÖzYeterlik Düzeylerinin Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Fiory, K.L; Brown, E.E.; Cortina, K.S. ve Antonucci, T.C. (2006) *Locus of Control as a Mediator of the Relationship Between Religiosity and Life Satisfaction: Age, Race and Gender Differences, Mental Health, Religion and Culture* , 9, 3, 239- 263.

Gamsız, Ş.(2013). *Öğretmenlerde Stres Kaynakları, Öz Yeterlilik, A Tipi Kişilik ve İş Doyumu*. Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Trabzon.

Gençdoğan, B., Sezer. F. ve İşgör. İ. S. (2007). *İçten / Dıştan Denetimlilik ve Öfke Kontrol Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Cilt2 Sayı1. Sayfa8 – 9. Bayburt.

Gözüm, S., Aksayan, S. (1999). *Öz-Etkililik-Yeterlik Ölçeği'nin Türkçe Formunun Güvenilirlik Ve Geçerliliği*. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokul Dergisi. Cilt2, Sayı1. S21 – 34.

Gültekin, E. S. (2008). *5 Yaş Çocuklarının Sosyal Becerilerinin Bazı Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Handy, J., Lyons, E. And Breakwell, G.M. (2006). *Genetic Testing and The Relationship Beertween Specific and General Self-Efficacy*. British Journal of Health Psychology, 11, p. 221-233.

İkiz, F. E. ve Yörük, C. (2013). *Öğretmen Adaylarının Öz-Yeterlik Düzeyleri ile Aile İşlevlerinin İncelenmesi*. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 6,1.

Kalkan, M. (2008). *Sosyal Öğrenme Kuramı*. Yaşar Özbay ve Serdar Erkan (Ed.), Eğitim Psikolojisi içinde (s. 289-313). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Karadeniz, E. (2005). *Üniversite Giriş Sınavına Hazırlanan Lise Son Sınıf Öğrencileri Ve Velilerinin Kaygı Düzeyleri Başetme Yolları ve Denetim*

Odağı Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Karasar, N. (2003). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kiremit, H. Ö. (2006). *Fen bilgisi öğretmenliği öğrencilerinin biyoloji ile ilgili özyeterlik inançlarının karşılaştırılması*. Yayımlanmamış doktora tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Koçer, M.(2014). *Ortaokul Öğrencilerinin Benlik Algıları İle Akademik Öz-Yeterlilik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Zonguldak İli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.

Korkmaz, İ. (2004). *Sosyal Öğrenme Kuramı*. Binnur Yeşilyaprak (Ed.). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi* (6. Baskı) içinde (s. 197-220). Ankara: Pegem Yayınılık.

Korkut, F. (1991). *İlkokul Öğrencilerinin Kendilerine İlişkin Bazı Değişkenlerin Denetim Odakları Üzerine Etkisi*. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı 6. 135-141 .

Kulshretha, U.ve Sen, C.(2006) *Subjective wellbeing in relation to emotional intelligence and locus of control among executives*, Journal of the Indian Academy of Applied Psychology, 32, (2), 93-98.

Küçükkaragöz, H. (1998). *İlkokul Öğretmenlerinde Kontrol Odağı ve Öğrencilerinin Kontrol Odağının Oluşumuna Etkileri*. D.E.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İzmir.

Luszczynska, S., Scholz, U. And Schwarzer, R. (2005). *The General Self-Efficacy Scale: Multicultural Validation Studies*. The Journal of Psychology. 139(5), p. 439-457.

Luzzo, D. A. (1994). *Assessing the Value of Social-Cognitive Constructs in Career Development*. Annual Convention of the American Psychological Association. Los Angeles: California.

Malki, R. (1998). *Davranışlarda İç-Dış Kontrol Odağı ile Ruh Sağlığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, E.Ü. Sos. Bil. Enstitüsü.

Manger, T. ve Eikeland O.J. (2000) *On the Relationship Between Locus of Control, level of Ability and Gender*, Scandinavian Journal of Psychology, 41, 225- 229.

Marat, D. (2003). *Assessing Self-Efficacy and Agency of Secondary School Students in A Multi-Cultural Context: Implications for Academic Achievement*. Proceedings of The New Zealand and Australian Association for Research in Education Conference, 1-19.

Martin, R., Thomas, G., Charles, K., Epitropaki, O., McNamara, R. (2005). *The Role Of Leader-Member Exchanges In Mediating The Relationship Between Locus Of Control and Work Reactions*. Journal of Occupational and Organizational Psychology. 78. 141-147.

Midgley, C., Feldlaufer, H. and Eccles, J. (1989). *Change in teacher efficacy and student self- and task-related beliefs in mathematics during the transition to junior high school*. Journal of Educational Psychology, 81, 247-258.

Miller, P.H. (2008). *Gelişim Psikolojisi Kuramları*. Yay.Haz: Bekir Onur. İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.

Muretta, R. J. (2004). *Exploring the Four Sources of Self-Efficacy*. Unpublished Doctoral Dissertation, Tore University International, California.

Njus, M.D. ve Brockway, J.H.(1999) *Perception of competence and locus of control for positive and negative outcomes: predicting depression and adjustment to college*, Personality and Individual Differences,.26, .531-548.

Onay, M. (2009). *Algılanan Cinsiyet Ayrımcılığının Sonuçları Ve Konuyla İlgili Amrripik Bir Araştırma*. Ege Akademik Bakış. S4, s1102-1105.

Ören, N. (1991). *Üniversite Öğrencilerinin Denetim Odağı ve Kendini Kabul Değerleri Arasındaki İlişki*, Erzurum: Atatürk Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları.

Özdamar K.(2004) *Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi*. 1, Genişletilmiş Baskı, Kaan Kitapevi, Sayfa 494.

Özerken, E. (2007). *Öğretmenlerin Öz-yeterlik Algıları ile Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Benlik Kavramları Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.

Paneque, Oneyda M. and Barbeta, Patricia M. (2006). *A Study of Teacher Efficacy of Special Education Teachers of English Language Learners with Disabilities*. Bilingual Research Journal; 30(1), 171-193.

Rotter, J.B. (1966). *Generalized Expectancies for Internal Versus External Control of Reinforcement*. Psychological Monographs, 80, 1-28.

Rubinstein, G.(2004) *Locus of control and helplessness:gender differences among bereaved parent*, Death Studies, 28,211-223.

Sarıkaya, P.(2007) *Tükenmişlik sendromunun kişilik özelliklerinden denetim odağı ile ilişkisi ve bir uygulama*, Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Satıcı, S. A. (2013). *Üniversite Öğrencilerinin Akademik Öz-Yeterliklerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Senemoğlu, N. (2012). *Gelişim Öğrenme Ve Öğretim: Kuramdan Uygulamaya*. (21.Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Severino, S., Aiello, F., Cascio, M., Ficarra, L., Messina, R. (2011). *Distance Education: The Role of Self-Efficacy and Locus of Control in Lifelong Learning*. Procedia-Social and Behavioral Sciences. Vol:28, pages: 705-717.

Sezer, F., İşgör, S. Y., Özpolat, A. R., Sezer, M. (2006). *Lise Öğrencilerinin Öz-yeterlik Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, 13, 129-137.

Sherer M, Maddux JE, Mercandante B ve diğ. (1982). *The Self - Efficacy Scale: Construction and Validation*. Psychol Rep, 51: 663-671.

Sürgen,S. (2014). *Sınıf Öğretmenlerinin Denetim Odağı Eğilimleri İle Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Balıkesir.

Şaka, N. (2014). *Hemipleji Hastalarında Denetim Odağı ve Stres ile Başa Çıkma Yolları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul

Şekerli, H. (2013). *Öğretmenlerde Çalışan Sessizliği, İş Doyumu ve Denetim Odağı*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Şen, Ü. (2009). *Türkçe Öğretmeni Adaylarının Eleştirel Düşünme Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi*. Zeitschrift für Die Welt der Türken Journal of World of Turks. S2 s84.

Tabak, A. , A. Erkuş A. , Meydan, C. H. (2010).*Denetim Odağı ve Yenilikçi Birey Davranışları Arasındaki İlişkiler. Belirsizliğe Tolerans ve Risk Almanın Aracılık Etkisi*. Anadolu Üniversitesi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. Cilt10. Sayı 1. Eskişehir. S.161- 164.

Tabancalı, E., Çelik, K. (2013). *Öğretmen Adaylarının Akademik Öz-Yeterlikleri İle Öğretmen Öz-Yeterlilikleri Arasındaki İlişki*. International Journal of Human Sciences. S1 s1174.

Tapçan, K. T. (2002). *Ebeveyn Tutumları ile İlköğretim 6-7 ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Denetim Odağı İlişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Taylor, M. (2010). *Does locus of control predict young adult conflict strategies with superiors? An examination of control orientation and the*

organizational communication conflict instrument. North American Journal of Psychology, 12(3), 445-458

Telef, B. B.(2011). *Öz-Yeterlilikleri Farklı Ergenlerin Psikolojik Semptolarının İncelenmesi*. Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.

Tipton, M.L., (1994). *Information Seeking Copin And Anxiety İn Scholl-Age Children Anticipating Surgery*. Children's Health Care, 23(2), P.87-97.

Tükel, R., Gök, Ş.(1996). *Kontrol Odağının Yaş, Anksiyete ve Depresyon ile İlişkisi*, Türk Psikiyatri Dergisi, 7(1):11-16

Tümkaya, S. (2000). *İlkokul Öğretmenlerindeki Denetim Odağı ve Tükenmişlikle İlişkisi*. Paü Eğitim Fakültesi Dergisi. Sayı:8. Özel Sayı

Yeşilyaprak, B. (1990). *Denetim Odağının Belirleyicileri ve Değişime İlişkin Araştırmalar: Bir Eleştirel Değerlendirme*. Psikoloji Dergisi. 7 (25), 41-52.

Yeşilyaprak, B. (2006). *Eğitimde Bireysel Farklılıklar*. (2). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım S. 245

Yıldırım, S. (2011). *Öz-yeterlilik, İçe Yönelik Motivasyon, Kaygı ve Matematik Başarısı: Türkiye, Japonya ve Finlandiya'dan Bulgular*. Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi (EFMED), 5(1), 277-291.

Yılmaz M., Gerçek, C., Köseoğlu, P. & Soran, H. (2006). *Hacettepe Üniversitesi Biyoloji Öğretmen Adaylarının Bilgisayarla İlgili Öz-Yeterlilik İnançlarının İncelenmesi*. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (30), 278-287.

Yılmaz, G., Yılmaz, B. Ve Türk, N. (2010). *Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Mesleklerine İlişkin Öz Yeterlilik Düzeylerinin İncelenmesi*. Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi. S12(2), s87-89.

Yılmaz, E., Yiğit, R. ve Kaşarcı, İ. (2012). *İlköğretim Öğrencilerinin Özyeterlilik Düzeylerinin Akademik Başarı Ve Bazı Değişkenler Açısından*

İncelenmesi. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. S23, s371-388.

Zitny, P., Halama, P. (2011). *Self-esteem, Locus of Control, and Personality Traits as Predictors of Sensitivity to Injustice*. *Studia Psychologica*, 53(1), 27.

İNTERNET

Marat, D. (2003). Assessing Self-Efficacy and Agency of Secondary School Students in a Multi-cultural Context: Implications for Academic Achievement. Proceedings of the New Zealand and Australian Association for Research in Education Conference, Auckland. <http://www.aare.edu.au/03pap/mar03057.pdf>

<http://www.tuik.gov.tr>

EKLER

EK 1: Demografik Bilgi Formu

Demografik Bilgi Formu

Aşağıda 13 sorudan oluşan bir anket formu yer almaktadır. Bu anket bilimsel bir araştırmada kullanılacağından vereceğiniz yanıtlar büyük bir önem taşımaktadır. Verdiğiniz cevaplar tamamen gizli tutulacaktır. Lütfen her maddeyi dikkatlice okuyup soruları doğru ve eksiksiz bir şekilde yanıtlayınız. Kendinize en yakın gördüğünüz seçeneği (X) işaretleyiniz. Katkılarınız için teşekkür ederim.

Psk. Büşra KARAKAŞ

T.C. Haliç Üniversitesi Uygulamalı Psikoloji Yüksek Lisans Öğrencisi

1. **Yaşınız:**
2. **Kaç kardeşiniz?** 1)Tek çocuk () 2)İki kardeş ()
3)Üç kardeş () 4)Dört kardeş üstü ()
3. **Siz kaçınıcı çocuksunuz?** 1)İlk çocuk () 2)İkinci çocuk ()
3)Üçüncü çocuk () 4)Dört çocuk ve üzeri ()
4. **Medeni durumunuz:** 1)Evli () 2)Bekar ()
3)Boşanmış () 4)Eş kaybı ()
5. **Çocuğunuz var mı?** 1)Evet () 2)Hayır () ise 7. Soruya geçiniz.
6. **Kaç çocuğunuz var?** 1)Bir çocuk () 2)İki çocuk ()
3)Üç çocuk () 4)Dört çocuk ve üzeri ()
7. **Eğitim Durumuz:** 1)Okur- yazar () 2) İlkokul mezunu ()
3)Ortaokul mezunu () 4)Lise mezunu ()
5)Üniversite mezunu () 6)Lisansüstü ve doktora mezunu ()
8. **Çalışıyor musunuz?** 1)Evet () 2) Hayır () ise 12. Soruya geçiniz
9. **Kaç yıldır çalışıyorsunuz?** 1)0 - 4 yıl () 2)5 - 9 yıl arası ()

3)10 - 14 yıl arası () 4)15 – 19 yıl arası () 5)20 yıl ve üzeri ()

10. Çalıştığınız kurum nedir? 1)Özel () 2)Devlet ()

11. Daha önce çalıştınız mı? (Şuan da çalışmayanlar için)

1)Evet () 2)Hayır ()

12. Gelir durumunuz: 1)Düşük () 2)Orta () 3)Yüksek ()

13. Kadere inanır mısınız? 1)Evet () 2)Hayır ()

EK 2: Rotter Denetim Odağı Ölçeği

RDOÖ

Aşağıdaki her maddede “a” ya da “b” harfiyle gösterilen iki seçenek bulunmaktadır. Lütfen, her seçenek çiftinde sizin kendi görüşünüze göre gerçeği yansıttığına en çok inandığınız yalnız bir cümleyi seçiniz. Seçtiğiniz cümleyi gösteren harfin yer aldığı parantezin içine (X) işareti koyunuz.

1	(a)	Ana babalar, çocuklarını çok fazla cezalandırdıkları için çocuklar çok problemlili oluyor.
	(b)	Günümüz çocuklarının çoğunun problemi, ana-babaları tarafından aşırı serbest bırakılmalarıdır.
2	(a)	İnsanların yaşamındaki mutsuzlukların çoğu biraz da şanssızlıklarına bağlıdır.
	(b)	İnsanların talihsizlikleri yaptıkları hataların sonucudur.
3	(a)	Savaşların başlıca nedenlerinden biri, halkın siyasetle yeterince ilgilenmemesidir.
	(b)	İnsanlar savaşı önlemek için ne kadar çaba harcarsa harcasın, her zaman savaş olacaktır.
4	(a)	İnsanlar bu dünyada hak ettikleri saygıyı er geç görürler.
	(b)	İnsan ne kadar çabalarsa çabalasın ne yazık ki değeri genellikle anlaşılmaz.
5	(a)	Öğretmenlerin öğrencilere haksızlık yaptığı fikri saçmadır.
	(b)	Öğrencilerin çoğu, notların tesadüfi olaylardan etkilendiğini fark etmez.
6	(a)	Koşullar uygun değilse insan başarılı bir lider olamaz.
	(b)	Lider olamayan yetenekli insanlar, fırsatları değerlendirememiş kişilerdir.
7	(a)	Ne kadar uğraşsanız da bazı insanlar sizden hoşlanmazlar.
	(b)	Kendilerini başkalarına sevdiremeyen kişiler, başkalarıyla nasıl geçinileceğini bilmeyenlerdir.
8	(a)	İnsanın kişiliğinin belirlenmesinde en önemli rolü kalıtım oynar.
	(b)	İnsanların nasıl biri olacaklarını kendi hayat tecrübeleri belirler.
9	(a)	Bir şey olacaksa eninde sonunda olduğuna sık sık tanık olmuşumdur.
	(b)	Ne yapacağıma kesin karar vermek kadere güvenmemekten daima daha iyidir.
10	(a)	İyi hazırlanmış bir öğrenci için, adil olmayan bir sınav hemen hemen söz konusu olamaz.
	(b)	Sınav soruları, derste işlenen konularla o kadar ilişkisiz oluyor ki çalışmanın anlamı kalmıyor.
11	(a)	Başarılı olmak çok çalışmaya bağlıdır; şansın bunda ya hiç yada çok küçük payı vardır.
	(b)	İyi bir iş bulmak, doğru zamanda doğru yerde bulunmaya bağlıdır
12	(a)	Hükümetin kararlarında sade vatandaş da etkili olabilir.
	(b)	Bu dünya güç sahibi birkaç kişi tarafından yönetilmektedir. Sade vatandaşın bu konuda yapabileceği fazla bir şey yoktur.
13	(a)	Yaptığım planları yürütebileceğimden hemen hemen eminimdir.
	(b)	Çok uzun vadeli planlar yapmak her zaman akıllıca olmayabilir, çünkü bir çok şey zaten iyi ya da kötü şansa bağlıdır.
14	(a)	Hiçbir yönü iyi olmayan insanlar vardır.

	(b)	Herkesin iyi bir tarafı vardır
15	(a)	Benim açımdan istediğimi elde etmenin talihle bir ilgisi yoktur.
	(b)	Çoğu durumda, yazı tura atarak da isabetli kararlar verebiliriz.
16	(a)	Kimin patron olacağı genellikle, doğru yerde ilk önce bulunma şansına kimin sahip olduğuna bağlıdır.
	(b)	İnsanlara doğru şeyi yaptırmak bir yetenek işidir; şansın bunda payı ya hiç yoktur ya da çok azdır.
17	(a)	Dünya meseleleri söz konusu olduğunda çoğumuz, anlayamadığımız ve kontrol edemediğimiz güçlerin kurbanıyız.
	(b)	İnsanlar, siyasal ve sosyal konularda aktif rol alarak dünya olaylarını kontrol edebilirler.
18	(a)	Birçok insan, rastlantıların yaşamlarını ne derece etkilediğinin farkında değildir.
	(b)	Aslında “şans” diye bir şey yoktur.
19	(a)	İnsan, hatalarını kabul edebilmelidir.
	(b)	Genelde en iyisi insanın hatalarını örtbas etmesidir.
20	(a)	Bir insanın sizden gerçekten hoşlanıp hoşlanmadığını bilmek zordur.
	(b)	Kaç arkadaşınızın olduğu, ne kadar iyi olduğuna bağlıdır.
21	(a)	Uzun vadede yaşamımızdaki kötü şeyler, iyi şeylerle dengelenir.
	(b)	Çoğu talihsizlikler yetenek eksikliğinin, ihmalin, tembelliğin ya da her üçünün birden sonucudur.
22	(a)	Yeterli çabayla siyasal yolsuzlukları ortadan kaldırabiliriz.
	(b)	Siyasetçilerin kapalı kapılar ardında yaptıkları üzerinde halkın fazla bir kontrolü yoktur.
23	(a)	Öğretmenlerin verdikleri notları nasıl belirlediklerini bazen anlamıyorum.
	(b)	Aldığım notlarla çalışma derecem arasında doğrudan bir bağlantı vardır.
24	(a)	İyi bir lider, yapacakları için halkın karar vermesini bekler.
	(b)	İyi bir lider, herkesin görevinin ne olduğunu bizzat belirler.
25	(a)	Çoğu kez başıma gelenler üzerinde çok az etkiye sahip olduğumu hissederim.
	(b)	Şans ya da talihin yaşamımda önemli bir rol oynadığına inanmam.
26	(a)	İnsanlar arkadaşça olmaya çalışmadıkları için yalnızdırlar.
	(b)	İnsanları memnun etmek için çok fazla çabalamanın yararı yoktur, sizden hoşlanırsa hoşlanırlar.
27	(a)	Okullarda atletizme gereğinden fazla önem veriliyor.
	(b)	Takım sporları kişiliğin oluşumu için mükemmel bir yoldur.
28	(a)	Başıma ne gelmişse kendi yaptıklarımdandır.
	(b)	Yaşamımın alacağı yön üzerinde bazen yeterince kontrolümün olmadığını hissediyorum.
29	(a)	Siyasetçilerin neden öyle davrandıklarını çoğu kez anlamıyorum.
	(b)	Yerel ve ulusal düzeydeki kötü idareden uzun vadede halk sorumludur.

EK 3: Öz Etkililik – Yeterlik Ölçeği**ÖEYÖ**

Aşağıda herhangi bir durumda insanların nasıl davranacaklarını ve düşüneceklerini anlatan 23 ifade vardır. Lütfen her bir maddeyi dikkatle okuyarak o maddede yer alan ifadenin size ne derece uygun olduğuna karar veriniz. Verdiğiniz karara göre aşağıdaki ölçeği dikkate alarak uygun olan seçeneği (X) ile işaretleyiniz.

		Beni hiç tanımlamıyor	Beni biraz tanımlıyor	kararsızım	Beni iyi tanımlıyor	Beni çok iyi tanımlıyor
1	Yaptığım planları, gerçekleştireceğimden eminim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2	Yapmam gereken bir işe girişememe gibi bir problemim vardır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3	Bir işi bir seferde yapamıyorsa, yapıncaya kadar devam ederim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4	Kendim için önemli hedefler koyduğumda, nadiren başarırım	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5	İşleri yapıp sonuçlandırmadan yapmaktan vazgeçerim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6	Zorluklarla karşılaşmaktan kaçınırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7	Bazı işler çok karışık görünüyorsa yapmak için sıkıntıya girmem.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8	Hoşlanmadığım ancak yapmam gereken işler varsa bitirinceye kadar devam ederim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9	Bir şeyi yapmaya karar verdiğimde onun üzerinde çalışmaya devam ederim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10	Yeni bir şeyler öğrenmeye çalıştığımında, başlangıçta başarılı olamazsam hemen vazgeçerim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11	Beklenmedik problemler çıktığında üzerinde fazla durmam.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12	Benim için çok zor göründüklerinde, yeni şeyler öğrenmek için çaba göstermekten kaçınırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13	Başarısızlık beni daha çok teşvik eder.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14	Bir şeyleri yapabilme konusunda kendime fazla güvenmem.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15	Ben kendime güvenen bir insanım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16	Kolaylıkla vazgeçerim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17	Hayatta ortaya çıkan problemlerin üstesinden gelme yeteneğini kendimde bulamam.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
18	Yeni arkadaş edinmek benim için	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

	zordur.					
19	Tanışmak istediğim birisini görürsem, onun bana gelmesini beklemek yeri ne ben giderim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
20	Arkadaşlık kurulması güç, ilginç biriyle tanışırsam, o kişiyle arkadaş olmaktan hemen vazgeçerim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
21	Bana ilgi göstermeyen birisiyle arkadaş olmaya çalıştığımda kolaylıkla vazgeçmem.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
22	Sosyal toplantılarda kendimi rahat hissetmem.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
23	Arkadaşlarımı, arkadaş edinmede kişisel yeteneklerimle kazanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

ÖZGEÇMİŞ

1991 yılında İstanbul'da dünyaya geldi. Avcılar Atatürk İlköğretim Okulundaki eğitim ve öğretim hayatının ardından lise eğitimini Esenyurt Nakipoğlu Cumhuriyet Anadolu Lisesinde tamamladıktan sonra 2009-2013 yılları arasında Haliç Üniversitesi Psikoloji bölümünü tamamladı. Üniversite eğitimi içerisinde hastane, klinik, rehabilitasyon merkezi ve dersanelerde gönüllü stajyer olarak görev yaptı. 2013 yazında bir kreşe ilk mesleki adımını attı. 2013 yılında Haliç Üniversitesi Uygulamalı Psikoloji Yüksek Lisans Programına başladı ve CİTEB tarafından verilen Cinsel Terapi eğitim programını başarıyla sonuçlandırdı. 2014 yılında çeşitli kongrelere katıldı. Mesleki kariyerini Acıbadem Mobil Sağlık Hizmetlerinde görev alarak devam etmektedir.